

1. Daar-nu-al velen aan't-ter-hand-nemen-zijn
om-op-te-stellen een-verhaal κ-0

omtrent de bij ons voltrokkende-zijnde inbrengzaken^{1*}, *Gr.pragma=Hebr.:DáBáR

2. zoals aan't-overleveren²-waren aan-ons
zij-die vanaf-het-vorene
(als)zelfzienden en bedienaren³
geschiedden van het woord^{4*} *Gr.logos=Hebr.: DáBáR

3. is het dunkzwaar⁵ ook-voor-mij,
die 't gevolgd heb wederom,
alles strikt bijgehouden aan-jou geschreven te hebben,
beste Theophilus,

4. opdat jij onderkent* *Gr.epiginooskoo=
[Hebr. JáDàNg
*Gr.logos = Hebr.DáBháR

omtrent-de-inbrengen* waarvan je doorgalmd⁶ wordt
de onwankelbaarheid.

5. Het-geschiedde* in de dagen van-Herodes *Gr.egeneto=Hebr. WàJeHieJ
koning van Judea
een-zeker priester met-de-naam Zacharias

¹ Lucas gebruikt hier het Griekse woord pragma, dat in de LXX bijna consequent de vertaling is van het Hebreeuwse DáBháR, dat het beste met 'inbreng' te vertalen is, omdat zowel de vertaling 'woord' als 'zaak' eenzijdig zijn. Het werkwoord pratto komt in de LXX naar verhouding weinig voor en overwegend als vertaling van het Hebreeuwse NgáSsáH, dat 'maken' betekent, maar komt in het NT wel veel voor in de betekenis 'met zaken bezig zijn', 'zaken doen' en 'tot je zaak maken'. In deze vertaling wordt geprobeerd de hier genoemde Griekse woorden en daarmee verwante Griekse woorden weer te geven met behulp van het Nederlandse woord 'zaak'.. Zie verder Nederlandse woordenlijst.

² Het Griekse werkwoord 'paradidonai' zou letterlijker te vertalen zijn met 'overgeven', maar dit Nederlandse woord heeft een andere strekking gekregen, Het Nederlandse werkwoord 'over-leveren' komt echter precies overeen met het Grieks. Het zelfstandige naamwoord 'overlevering' komt ook overeen met het Griekse zelfstandig naamwoord 'paradosis'. Het is van groot belang dat in het hele NT dit zo vaak in cruciale teksten voorkomende woord, herkenbaar wordt vertaald. Het is het Latijnse 'traditio' (traditie).

³ Het Griekse woord hupèretès komt in de LXX één keer voor. Het bij dit woord behorende werkwoord en een tweede zelfstandig naamwoord resp. twee keer en drie keer. In het NT gaat het steeds om de ondergeschikten van bv de priesters, de rechtbank, de koning enz. Het staat los van de twee andere veel centralere Griekse woorden doulos, dat meestal met 'slaaf' vertaald wordt, maar eigenlijk 'knecht', 'dienstknecht' betekent; en diakonos, dat dienaar betekent. Deze beide woorden gaan terug op het Hebreeuwse NgèBèD, dat het beste met 'heerdienaar' kan worden vertaald.

⁴ Ook het Griekse woord logos is in de LXX overwegend de vertaling van het Hebreeuwse DáBháR.

⁵ Hier staat het Griekse dokeo, dat in het gewone Grieks 'dunken', of 'goeddenken' betekent. Het hiervan afgeleide zelfstandige naamwoord doxa is door de Joodse vertalers van de LXX gekozen voor de weergave van het Hebreeuwse begrip KáBóWD, dat meestal met 'eer', 'glorie' vertaald wordt, maar eigenlijk de betekenis heeft van 'zwaarte'. Het Griekse doxa betekent eigenlijk 'dunk' in de zin van 'opvatting' over iemand of over een toekomstige aangelegenheid' en gaat dan ook 'prognose' en 'reputatie' betekenen. We kennen het in het woord 'paradoxaal' = tegen de verwachting in. Een ander van dokeo afgeleid zelfstandig naamwoord is het bekende woord dogma, dat in het Christendom het woord is geworden voor een onbetwifelbare leerstelling, maar in het gewone Grieks van die tijd allereerst 'goeddenken' betekent en dan 'standpunt' kan gaan betekenen.. Om ook het Griekse idioom hier te laten horen vertalen we doxa met 'dunkzwaarte' en dokeo met 'dunkzwaar vinden' in de zin van 'uitdrukkelijk van mening zijn'. Het zelfstandige dokei, dat in Lucas 1:2 staat betekent dan 'het is mij dunkzwaar'.

⁶ Hier staat het Griekse woord katècheo, waarin wij het woorde catechese herkennen. De kern van dit woord is het woord èchos, dat 'galm' betekent en dat wij kennen als ons woord 'echo'. Vandaar de vertaling 'doorgalmen', zo herinnert het ons eraan, dat alle onderricht hoofdzakelijk **mondeling** plaats vond. Een geschreven tekst, zoals deze van Lucas, diende alleen ter bevestiging, als bewijs bijna.

uit een-daggroep van-Abia,
en de-vrouw voor-hem uit de dochters van-Aäron,
en de naam van haar Elisabet.

6.Zij nu waren rechtvaardigen* beiden
tegenover God,
gaanden* in alle* de geboden* en rechtsregelingen*

*Hebr. TsàDiQieJM

*Hebr.: HáLàK=gaan
KâL= al-afheid
MiTs'WóT= geboden
MiSh'PáTieJM=
stelregelingen

van de machtiger*
onberispelijken*.

*Gr.kurios=Hebr.AæDóWNáJ

*Hebr.: TáMieJM= volgaven

*Gr.teknon v.h.werkw.tiktoo
=baren. Hebr. JèLèD, idem

*Gr. Steira; Hebr.NgàQáRáH

* = nadagen

7.En niet was er voor hen een boreling*

omdat Elisabeth ongeschikt* (was)
en beiden waren gekomen in de dagen* hunner.

Het geschiedde echter bij zijn priesterschap
In de orde van zijn dagwerk tegenover God;
9.volgens de gewoonte van het priesterschap
trok hij het lotsdeel om te wieroken
binnengaande in de tempel van de machtiger;
10.en de hele menigte van het volk geschiedde
biddende buiten voor het uur van de bewieroking.

11.Zien liet zich echter aan hem een werkbode⁷
van de machtiger, staande vanaf de rechterkant
van de slachtplaats van de bewieroking.

*Gr. aggelos=Hebr.MáLeAàK

12.en geroerd werd Zacharias ziende,
en ontzag is gevallen op hem.

13.maar toen zei tegen hem de werkbode:
ontzie⁸ je niet, Zacharias, daarom omdat verhoord
werd jouw noodvraag⁹ en jouw vrouw*

* Hebr. AieJSháh = vrouw-
menselijke.

* Hebr. BèN = stichtzoon.

zal doen geschieden een zoon* voor jou
En roepen zal jij zijn naam Johannes.

14.En er zal geschieden vreugde voor jou en gejuich,
en velen zullen zich op zijn geschieden verheugen.

15.Geschieden zal hij immers groot
voor de vertegenwending¹⁰ van de machtiger*,
en wijn en roesdrank nee niet drinkt hij
en van heiligende beluchting* vervuld zal hij zijn
nog vandaan van de buik van zijn moeder,

*Gr.kurios= Hebr. AæDóWNáJ

*Gr.pneuma= Hebr. RuWàCh

⁷ Het is de vertaling van een Grieks woord, dat op zijn beurt weer de vertaling is van een Hebreeuws woord. En daarin gaat het om bode-werk. Het zelfstandig naamwoord, dat we horen in de profetennaam MaleAàKHi, betekent dan 'werkbode'.

⁸ Het Griekse werkwoord phobeo, dat meestal met 'vrezén' vertaald wordt, is de vaste vertaling van het Hebreeuwse JáRéA, dat veel meer 'ontzag hebben voor' of ook ' (zichzelf) ontzien' betekent.

⁹ Dit Griekse woord hangt samen met een werkwoord, dat 'nodig hebben' betekent en in verdere vervoegingen: nodig zijn en noodzakelijk zijn.

¹⁰ Hebr.: Liph'NéJ, waarin het woord PáNieJM te horen is, dat wij kennen als 'ponem'. Daarin is het werkwoord PáNáH te horen en dat betekent 'wenden'

16. en velen van de stichtzonen van Israël
zal hij omkeren tot de machtiger de god hunner.

17. En zelf zal hij voorgaan voor zijn vertegenwoordiging
in de beluchting en de kracht van Elia,
omkeren zal de harten van de omvamenden*
tot de borelingen en ongetrouwen in de gezindheid
van rechtvaardigen, om aan te wenden¹¹ voor de machtiger
een volk weltoebereid.

* Gr. patres.

18. En toen zei Zacharias tegen de werkbode:

Volgens wat zal ik onderkennen dit?

Ik immers geschied (als)priester¹²
en mijn vrouw is voorgegaan in haar dagen.

19. En zich toe buigend* zei de werkbode aan hem:

* Hebr. NgáNáH = buigen.

Ik geschied Gabriël, die opgesteld staat
voor de vertegenwoordiging van god,
En hij heeft afgezonden om te spreken tegen jou
en als goed nieuws te boodschappen* aan jou dit.

* Gr. euangelizoo=
Hebr. BáSháR

20. En zie, geschieden zal jij zwijgend
niet de kracht hebbend om te praten
tot de dag waarop geschieden deze dingen,
daar tegen in, dat jij geen vertrouwen hebt gehad
in de inbrengen van mij,
die welke vol gemaakt zullen worden
op hun tijdsgewricht.

21. En het volk geschiedde
de ontvangst bereidend¹³ van Zacharias,
en zij verbaasden zich bij het tijd nemen
van hem in het tehuis*.

*Gr. naos = Hebr. HéJKál

22. Maar ervandaan komende
had hij niet de kracht om te praten tegen hen,
en zij onderkenden dat hij een ooggezicht
had gezien in het tehuis;
en hij geschiedde toewenkend hen
en was blijvend stom.

¹¹ Het Griekse werkwoord, dat meestal met 'bereiden' wordt vertaald, betekent eigenlijk 'in gebruik nemen' en zo correspondeert het met het Hebr. PáNáH, dat 'wenden' betekent, maar in de intensieve vervoeging ;'aanwenden'. In die betekenis komt het voor in de bekende de tekst van Jes.40:1, die Lucas later citeren zal met het oog op Johannes de Doper.

¹² Dit Griekse woord betekent letterlijk 'oudste', maar is hier de vertaling van het Hebr. KóHèN en dat heeft de betekenis van wat wij met het begrip 'priester' aanduiden, hoewel dat woord een verbastering is van het Griekse presbutès en dus eigenlijk ook oudste betekent, ofwel 'ouderling', zoals Calvijn dit woord op andere plaatsen van het NT is gaan vertalen en als aanduiding gebruikt van het ambt, dat in de Rdformatorische kerken naast dat van diaken centraal staat. Dit type kerkgemeenschap wordt dan ook 'perbyteriaal' genoemd.

¹³ Dit Griekse woord wordt meestal met 'verwachten' vertaald, het komt in de LXX maar een paar keer voor en meestal als vertaling van QáWáH, dat met 'gespannen zijn op' vertaald dient te worden. De basis van het hier gebruikte Griekse woord is (waarschijnlijk) decho, dat 'ontvangen' betekent. Het is belangrijk om hier de concordantie in het NT te bewaren. Dan horen we dat Johannes in de gevangenis volgens Matth 11:3 vraagt: "... of moeten wij de ontvangst van een ander bereiden". Het gaat om meer dan 'wachten', 'verwachten' of 'staan te wachten'(NB).

23. En het geschiede toen vol geworden waren
de dagen van zijn dienstwerk,
en hij kwam heen naar zijn huis.

24. Maar na deze dagen nam in zich
Elisabeth zijn vrouw,
en zij hield zich verscholen vijf maanden
zeggende, omdat zo 't mij gemaakt heeft
de machtiger in de dagen,
dat hij erop toe zag weg te dragen
mijn hoon bij mensen.

26. Maar in de zesde maand ³ is afgezonden geworden
de werkbode Gabriël vandaan van God
naar een stad van Galilea
waaraan de naam Nazareth (is),

27. naar een maagd verloofd
met een man aan wie de naam Jozef (was),
uit het huis van David,
en de naam van de maagd Maria*.

*Gr. Mariam = Hebr, MiR'JaM

28. En ingekomen bij haar
sprak hij: Verheug je*¹⁴, gratiëerde¹⁵,
de machtiger (is) met jou.

*Gr. Chaire = Hebr. SháLóWM

29. Maar op de inbreng
werd zij in ontroering gebracht
en rekende er mee,
hoe groot deze begroeting geschiedde.

30. En toen sprak de werkbode tot haar:
Ontzie* je niet, Maria;
want jij hebt gevonden gratie
van de kant van God.

*Gr. phobeoo = Hebr. JáRéA

31. En zie jij zult in buik innemen
en baren een stichtzoon,
en je zult roepen zijn naam Jezus.

32. Deze zal geschieden (als) een grote
en (met)stichtzoon van de Opperste*
aangeropen worden

*Gr. upsistos = Hebr, NgèLJóWN

¹⁴ Chaire is de dagelijkse groet in de Griekse sprekende wereld, net zoals SháLóWM de dagelijkse groet is in de Semitische wereld en 'ave' in de Latijn sprekende wereld. Wat de betekenis van het laatste woord oorspronkelijk is, is niet zeker; het wordt meestal met 'gegroet' vertaald en we kenne het in het 'Ave Maria': 'Wees gegroet Maria'. SháLóWM betekent vrede. En het Griekse 'Chaire' betekent letterlijk 'verheug je'. Bij die vertaling blijft het Griekse associatieveld hoorbaar en daar kiezen we hier voor..

¹⁵ Het Griekse 'Charis' is in de LXX meestal de vertaling van het Hebreeuwse Chén = gratie., een enkele keer van het Hebreeuwse ChèSèD dat goede-gunst betekent (goedertierenheid in de SV). Het Nederlandse woord 'genade' kan het beste verbonden worden met het Hebreeuws RáTsàH, dat in de LXX met meerdere Griekse woorden wordt vertaald, die alle een wat minder praegnante betekenis hebben. Het Latijnse woord 'gratia' komt oorspronkelijk meer overeen met het Hebreeuwse ChèSèd. In het Hebreeuwse woord Chén klinkt het begrip 'gratie' in de betekenis die het ook heeft in de uitdrukking 'gratie verlenen' en in het begrip 'gratis' en niet in de betekenis van 'gratius'.. 'Gratie' ligt dus wel dicht bij 'genade', maar dat woord kan niet de functie van 'gratis' krijgen, zoals de woorden in het Hebreeuws en Grieks wel kunnen. Maar er staat dus niet 'gratia plena' = 'vol van genade'; de Latijnse vertalers verlaten daarmee zowel het Grieks als het Hebreeuws. Aan Maria is 'gratie verleend', ze is een 'gratiëerde', inderdaad een 'begenadigde', omdat in haar geheel Israël gratie verleend werd.

en geven zal aan hem de machtiger
God de troon van David* zijn omvamede,
33.en koningen-zal hij over het huis
van Jakob in de wereldtijden*

* zie II Samuël 7:12,16

en van zijn koningschap
 zal niet geschieden een-al-af-zijn*.

* zie Micha 4:7

34.Maar Maria sprak tot de werkbode:
 hoe zal dit geschieden, aangezien
 een man ik niet volkèn?

*Gr.telos = Hebr.KáLieJL

35.En zich toe buigend sprak de werkbode
 tot haar: een beluchting heilig zal toekomen
 op jou en kracht van de Opperst
 beschemeren jou;
 daarom ook zal het in de geschiedenis komende
heilige aangeropen worden met
 stichtzoon van God.

36.En zie Elisabet jou mede-geschiedrondelid¹⁶,
 ook zij heeft ingenomen een stichtzoon
 in haar grijsoud zijn en wel geschiedt
 deze zesde (maand) voor haar
 tot wie geroepen werd ongeschikt*,

*Gr.steira = Hebr. NgæQáRáH

37.omdat **niet krachteloos zal zijn**
van de kant God alle woord*¹⁷.

* cit. Gen.18:14

38.Maar Maria sprak: zie de heerdienares
 van de machtiger, geschiede mij
 volgens jouw woord.
 En wegkwam vandaan van haar
 de bodewerker.

⁴
39.Opgestaan ging heen Maria
 in die dagen naar het bergland
 met vlijt naar een stad in Juda.

40.En binnengekomen in het huis
 van Zacharias groette zij ook
 Elisabet.

41.En het geschiedde:
 toen Elisabet hoorde de groet van Maria,
 sprong op het kindje in haar buik.

¹⁶ De kern van dit Griekse woord is het woord genos, dat wij via het Latijn kennen als 'genus'. Het is verwant met het werkwoord geschieden. In de LXX is het de vaste vertaling van het Hebreeuwse DóWR, dat eigenlijk 'ronde' betekent en dat betrekking heeft op een generatie-ronde. Daarom vertalen we het Griekse woord met 'geschiedronde'. Door het voorvoegsel 'sun' = met/mede duidt het iemand aan die tot dezelfde generatie=ronde behoort, maar het kan ook iemand aanduiden die tot dezelfde familie behoort (MiSh'PáCháH in het Hebreeuws). Die betekenis heeft het hier: medefamilieelid. Maar wat ook moet mee klinken is, dat Elisabet tot dezelfde fase van de geschiedenis behoort: een mede-geschiedrondelid. De vertaling 'niet' is te specifiek en te biologisch.

¹⁷ Lucas citeert hier grotendeels de LXX: daar staat letterlijker: "... niet is krachteloos van de kant van God een woord? Deze zin komt uit de mond van JHWH (die bij Abraham als bodewerker is verschenen), omdat Sara lachte nadat zij de belofte van een zoon gehoord had. De zin is een vraag en Sara had vragen. Ook in de Hebreeuwse tekst is deze zin een vraag. De letterlijke vertaling daarvan luidt: "is (te) wonderlijk vandaan-van die-JHWH-van-Israël een inbreng?" Bij Lucas is de zin geen vraag

En vol werd van beluchting heilig Elisabet

42.en zij verhief haar stem
met een schreeuw groot en sprak:

ingezegend* jij bij vrouwen
en ingezegend de vrucht van jouw buik.

*Gr.eulogew = Hebr. BáRàK

43.En waarvandaan (is)mij dit,
dat komt de moeder van de machtiger mijns
naar mij?

44.Want zie, toen geschiedde de stem
van jou groet in mijn oren,
sprong op in gejuich het kindje in mijn buik.

45.En gelukkiggewenst zij die vertrouwt
dat geschieden zal het al-af-woorden* van
het met haar beprate van de kant
van de machtiger.

*Gr.telestai = Hebr. KálàL

5

46.En Maria sprak:
Groot maakt mijn lichaamziel*
de machtiger¹⁸

*Gr.psuchè = Hebr.NèPhèSh

47.en voorts¹⁹ juicht*
mijn beluchting* over God
de bevrijder* van mij²⁰,

*Gr.agaliaoo=Hebr.GieJL

*Gr.pneuma = Hebr. RuWàCh

*Gr. sootèr = Hebr. MóWShieàNg

*Gr.tapeinoosis = Hebr. NgáNieJ

48.omdat hij om keek op de gebogenheid*
van de heerdienares²¹ zijner.

Want zie vanaf nu wensen mij geluk
de al-afheid* van de geschiedronden.

*Gr. pasai = (hier) Hebr. KàL

49.Omdat maakte voor mij grote (dingen)
de krachtige en heilig de naam zijner²²

50.En de goede-gunst* van hem
naar geschiedronde en geschiedronde
voor wie ontzag hebben voor hem²³.

*Gr. eleos = hier Hebr. ChèsèD

¹⁸ Vele zinswendingen uit dit lied van Maria herinneren aan zinswendingen in het Lied van Hanna in I Sam.2:1-10. Deze eerste woorden vormen een soort opschrift. De woorden herinneren aan psalm 34:4: "Maakt groot die JHWH-van-Israël samen met mij". Het lied van Maria herinnert ook andere teksten in TeNaKh.

¹⁹ Het werkwoord staat hier in de aoristus, een typisch Griekse vervoegingvorm, die vooral bij het vertellen van verhalen gebruikt wordt. Zowel in de LXX als in het NT wordt deze vervoeging ook gebruikt om het Hebreeuwse imperfectum consecutivum (ofwel de wayiqtol-vorm) te vertalen als voortzetting van het Hebreeuwse perfectum, dat in het Grieks dikwijls met een praesens wordt weergegeven, zoals ook hier in vs 46. Omdat deze hele tekst zo duidelijk een Hebreeuwse en OTische achtergrond toont, vertalen we hier deze Griekse aoristus met 'voorts', ter herinnering aan het 'voorts' bij de weergave van het impf.cons., dat volgt op een praesens.

²⁰ Hier wordt geciteerd uit het "gebed van Habakuk" in Habakuk 3 en wel vs 18, vrijwel volgens de LXX; de vertaling van het gehele vers luidt: "ik echter in de machtiger zal ik juichen, verheugen zal ik mij op de God van de bevrijding van mij. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst luidt: "en-ik bij-die-JHWH-van-Israël ben-ik-aan't-schaterlachen; ik ben-aan't-juichen bij-de-gods-van de-vrijheid-mijner."

²¹ De bewoording is hier gelijk aan die van Hanna in I Sam.1:11, maar voor Hanna is nog een hoop, wat voor Maria al werkelijkheid is.

²² Hier wordt psalm 111:9 geciteerd volgens de LXX (Ps.110), maar met weglating van het woord 'ontzagwekkend'. De vertaling van de Hebreeuwse tekst luidt: "heilig en-ontzagwekkend de-naam-zijner".

²³ De bewoordingen komen overeen met die van vers 17 van psalm 103 in de LXX (= ps.102). Maar ook vs 13 klinkt mee. De letterlijke vertaling van beide verzen uit het Hebreeuws luidt: (13) "zoals een-moederschoot-is een-omvamende over-stichtkinderen; is-een-moederschoot die-JHWH-van-Israël over~wie-ontzag-hebben-voor-

51. Hij maakte sterkte met zijn arm,
Hij verstrooide overmoedigen
In de bedenking van hun harten.

52. Af nam hij krachtigen vandaan van tronen
En Hij verhoogde gebogenen²⁴.

53. hongerenden maakte Hij vol goeds²⁵
en rijk zijnden zond Hij af loos²⁶.

54. Hij nam 't op voor Israël, zijn heerdienaar^{*27}, *Gr. pais = hier Hebr. NgèBèD
om indachtig* te zijn aan goede-gunst²⁸, *Gr. mnèsteuw = Hebr. ZàKhàR

55. zoals Hij gepraat heeft
tot de omvamenden van ons,
aan Abraham en zijn kiemsel tot wereldlang²⁹.

56. En Maria bleef samen met haar
oomtrent drie maanden.
En zij keerde om naar haar huis.

57. Maar voor Elisabeth werd vol gemaakt
de tijd* van haar baren en zij deed geschieden ⁶ * Gr. chronos
een stichtzoon.

58. En de omhuiszijnden en de mede-
geschiedrondeleden³⁰ van haar hoorden,
dat groot maakte de machtiger
zijn goede-gunst met haar
en zij verheugden zich mede met haar.

59. En het geschiedde:
op de achtste dag kwamen zij
om te besnijden het kind
en zij riepen het op de naam
van de omvamende van hem
Zacharias.

60. En zich toegebogen hebbend
sprak zijn moeder: Nee, maar geroepen zal hij worden
Johannes.

61. En zij spraken:
niemand geschiedt uit jouw medegeschiedronde,
die geroepen wordt met die naam.

62. Maar zij wenkten naar omvamende van hem,
hoe hij wil dat hij geroepen werd.

63. en gewent hebbend een stift,

hem". (17) "en-de-goede-gunst-van die-JHWH-van-Israël vandaan-vanwereldtijd en-tot-wereldtijd over~wie-ontzag-hebben-voor-hem; en de gerechtigheid-zijner voor-stichtkinderen-van stichtkinderen."

²⁴ Hier herinneren de bewoordingen aan de psalmen 146 en 147

²⁵ = Ps.107:9, vrijwel volgens de LXX (ps.106): letterlijk: "een lichaamziel (psuchè) die hongert maakt hij vol van goeds". De LXX volgt hier de Hebreeuwse tekst op de voet.

²⁶ De bewoordingen hier herinneren aan die in I Sam.2:5-8.

²⁷ De bewoordingen hier herinneren aan Jes.41:8-10

²⁸ = Ps.98:3 volgens de LXX (ps.97). De vertaling van de Hebreeuwse tekst luidt: "Hij haakt aan bij de goede-gunst zijner."

²⁹ Deze regel herinnert aan Micha 7:20, maar citeert die tekst niet.

³⁰ c.q. familieleden.

schreef hij zeggend:

Johannes geschiedt zijn naam

En allen verbaasden zich.

64. Maar weer geopend werd zijn mond plotsklaps

en zijn tong, en hij praatte

inzenend God.

65. En er geschiedde ontzag op allen die rond hen

huisden en in geheel het bergland van Judea

werden bepraat al deze woorden.

66. En allen die hoorden stelden

in hun hart, zeggende:

hoe dan zal dit kind geschieden?

Want de hand van de machtiger

geschiedde samen met hem.

Z

67. En Zacharias de omvamide van hem

werd vol van heilige beluchting

en profeteerde zeggende:

68. Ingezegend de machtiger God van Israël³¹,

omdat hij toezag en maakte loskoping voor zijn volk³²,

69. en hij wekte een hoorn van bevrijding³³ voor ons

in het huis van David de heerdienaar³⁴ van hem.

* Gr. pais = Hebr. NgèBhèD

70. zoals Hij bepraat heeft door de mond

van de vanaf de wereldtijd zijnde profeten van hem;

71. een bevrijding vandaan van de vijanden van ons

en vandaan van de hand van allen die beweigeren ons³⁵,

72. om te maken gratie met de omvamenen* van ons

* Gr. Pater = Hebr. ÀàB

en om te gedenken³⁶ zijn heilige³⁷ instelling³⁸.

* Gr. diathèkè = Hebr. BeRieJT

73. een eed die hij zwoer* bij Abraham³⁹

* Gr. omnumi = Hbr. SháBàNg⁴⁰

³¹ = Psalm 41:14: ingezegend jij-JHWH-van-Israël, gods-van JieSs'RáAéL. = Ps. 72:18, 80:53, 106:48.

³² = Psalm 111:9: loskoping zenft hij voor-het-genoten-volk-zijner.

³³ = Psalm 18:3: (gods-mijner) hoorn-van de-vrijheid-mijner. En I Sam2:10 (het lied van Hanna): . . . en-hij-is-aan't-verheffen de-hoorn-van de-gezelfde-zijner.

³⁴ Het Griekse woord pais wordt meestal met kind vertaald, maar het is in de LXX de vertaling van het Hebreeuwse woord NgèBhèD, dat het beste met 'heerdienaar' vertaald kan worden. Een kind is vanouds een 'knecht(je)'.

³⁵ = Ps. 106:10: en-voorts-bevrijd-hij-hen vandaan-van de-hand-van de-beweigerende; en voorts-verlost-hij-hen vandaan-van-de-hand-van de vijand. In de Griekse vertaling van de LXX (Ps. 105:10) staat: "uit de hand van de beweigerenden", meervoud. Het Griekse miseww, dat meestal met 'haten' wordt vertaald, is in de LXX overwegend de vertaling van het Hebreeuwse SsáNéA. Ook dat werkwoord wordt meestal met 'haten' vertaald, maar ten onrechte; het gaat niet om een gevoel, maar ook een (be-)handeling.

³⁶ Dit Griekse woord is in de LXX de vaste vertaling van het Hebreeuwse ZáKhàR. Dat betekent 'aanhaken bij'. Voor de vertaling van het NTisch Grieks prevaleert de samenhang binnen het Grieks en daarom vertalen we hier met gedenken. Maar dit gedenken dient gevuld te worden met de inhoud van het Hebreeuwse ZáKhàR.

³⁷ Ook deze regel is een citaat uit TeNaKh; hij komt daar meer dan eens voor, maar zonder het bijvoegelijk naamwoord 'hagios', heilig. Dat is opvallend. Door dit woord wordt het Griekse begrip 'diathèkè' gekwalificeert. Het Hebreeuwse woord BeRieJT heeft dat niet nodig, want daarin is de kwalificatie nl. 'zuiver' inclusief. Het kan heel goed met 'zuivergang' vertaald worden.

³⁸ = b.v. Ps. 105:8, 106:45, maar ook Lev. 26:42.

³⁹ = Gn. 22:16, Jer. 11:5, Micha 7:20.

⁴⁰ Dat woord hangt samen met het getalwoord 'zeven' in het Hebreeuws en dient daar dan ook met 'bezevenen' vertaald te worden.

de ons omvamede,
 74.om te geven aan ons zonder ons te ontzien,
 uit de hand van de vijanden gered,
 75. hem te dienen in genormeerdheid en
 gerechtigheid,
 in de vertegenwending van hem
 al onze dagen.
 76.Maar jij, kind, profeet van de opperst
 word jij geroepen, immers jij gaat voor
**om voor de vertegenwending van
 de machtiger gereed te maken
 de neemwegen van hem⁴¹.**
 77.om te geven volkennis van de bevrijding
 voor zijn volk met het wegsturen van
 de verwaardingen van hen.
 78.door de moederschotige gratiëringen
 van onze God, waarmee toeziet op ons
 de oprijzing vandaan van de hogen,
 79.**om te verschijnen aan wie
 in duisternis en schemer van gestorvenheid
 gezeten zijn⁴²,**
 om rechtuit te zetten onze voeten
 op een neemweg van vrede.
 80.Het kind nam toe en werd sterk
 van beluchting, en hij geschiedde
 in de inbrengeleegten tot de dagen
 van zijn zich vertonen aan Israël.

8

2.1.En het geschiedde*
 in die dagen kwam uit
 een goeddunken* van de kant van
 Caesar⁴³ Augustus, dat opgeschreven wordt
 a-af het behuisde (land)*.
 2.De eerste opschrijving geschiedde
 toen Kurenius* de aanvoering⁴⁴ had
 van Syrië.
 3.En allen gingen heen om opgeschreven
 te worden, ieder naar zijn eigen stad.
 4.En op gaat* ook Joseph vandaan van
 Galilea uit de stad Nazareth

* Gr, egeneto de = Hebr.WàJeHieJ κ-1

* Gr.dogma

* Gr,oikoumenè (gè)

* = Quirinius

* Gr.anabaino=Hebr.NgálÁH

⁴¹ Cit. Jes.40:3 volgens de bewoordingen van de LXX. 'Gereed maken' (Gr. Etoimazein) is daar de vertaling van het Hebreeuwse PáNáH, dat in de basisvervoeging 'wenden' betekent en in daar gebruikte vervoeging 'aanwenden'.

⁴² Woorden uit Jes.9:1 en 42:7.

⁴³ Het is de naam van de beroemde Julius Caesar, die vermoord werd. Zijn opvolger Octavianus, nam die naam aan, toen hij de macht in handen kreeg en voegde daar toen de naam Augustus, de verhevene, aan toe. Lucas schrijft Caesar hier met een hoofdletter, omdat het eigenlijk een naam is, maar al spoedig zal 'caesar' een titel en een functieaanduiding worden; het is ons woord 'keizer' geworden.

⁴⁴ Hier staat in het Grieks een woord dat we in het Nederlands kennen als 'hegemonie'.

naar Judea naar de stad van David,
die aangeropen wordt (met)
Bethlehem, omdat hij geschiedt
uit het huis en de omvaming*⁴⁵ van David,
5. om opgeschreven te worden
samen met Maria, met wie hij verloofd was,
die geschiedde zwanger.

Gr. patria=Hebr. AáBóWT

9

6. En het geschiedde,
als zij daar geschieden:
vulliedig gemaakt werden de dagen
van haar baren,
7. en zij baarde haar stichtzoon,
de eerstgebaarde en omwindselde hem
en zij vlijde hem neer in een ruif,
omdat er niet geschiedde voor hen
een plaats* in de losligzaal⁴⁶.

*Gr. topos = Hebr. MáQóWM

*Gr. poimèn=Hebr. RoNgèH κ-2

8. En weiders* geschieden
in die streek in het veld zijnde
en waar houdend* de waarhouding
van de nacht over hun weidegroep.

Gr. phulassoo = Hebr. SháMàR

9. En een werkbode van de machtiger
stond bij hen en de dunkzwaarte
van de machtiger omstraalde als een toorts
hen, en zij hadden ontzag een groot ontzag.

10. En de werkbode sprak tot hen:
niet jezelf ontzien: want zie
ik goednieuwsboodschap jullie
een vreugde groot, die geschieden zal
voor al-af het genotenvolk*,

*Gr. laos = Hebr. Ngàm

11. omdat gebaard werd voor jullie vandaag
een bevrijder* die geschied (als) Christus
(als) Machtiger, in de stad van David.

*Gr. sootèr = Hebr. MóWShieJàNg

12. En dit (is) voor jullie een kenteken:
jullie zullen vinden een kindje,
omwindseld en liggende in een ruif.

13. En plotseling geschiedde met de werkbode,
een volte van hemelse scharen prijzende God
en zeggende:

14. Dunkzwaarte bij de oppersten voor God
en op het land vrede bij mensen van genadiging.

⁴⁵ Het Griekse woord 'patria' heeft niet de betekenis die het Latijnse patria heeft en dat wij vertalen met 'vaderland'. Het Griekse woord heeft meer de betekenis van 'vaderschap', maar dan moet '-schap' verstaan worden zoals in 'man-schap'. Het woord 'pater' heeft hier dus dezelfde functie als het Hebreeuwse AàB. Het gaat ook hier om 'omvademen' ofwel 'omvamen'; het gaat dus om een 'omvaming', zowel in de zin van een activiteit als in de zin van het resultaat daarvan (vergelijk: stichten > stichting).

⁴⁶ Het Griekse woord 'kataluma' is een ruimte, en zaal, waar mensen zich van alles kunnen ontdoen (het is verwant met 'luein' is 'los maken') zowel om te rusten als om feest te vieren; Lucas gebruikte hetzelfde woord in Lc.22:11, voor de zaal waar Jezus zijn laatste Pesachmaal houdt. Daar liggen de mensen, en liggen zij aan.

10

15. En het geschiedde toen de werkboden wegwamen vandaan van hen naar de hemel, de weiders praatten tegen elkaar:

laten wij doorkomen dus tot Bethlehem en zien het inbrengwoord* dat geschied is, dat de machtiger ons heeft doen volkènnen.

*Gr. rēma=Hebr. DáBáR

16. En zij kwamen vlijtig zijnde, en zij vonden en Maria en Joseph en het kindje* liggende in de ruif.

*Gr. brephos = niet in de LXX

17. En ziende deden zij volkènnen omtrent het inbrengwoord, dat bepraat was met hen omtrent dit kind*.

*Gr. paidion=Hebr. JèLèD of NàNgàR⁴⁷

18. En de al-afheid* gehoord hebbenden verbaasden zich omtrent de (dingen) die bepraat werden door de weiders bij hen.

*Gr. pantes = Hebr. KàL

19. Maar Maria behoevde de al-afheid van de inbrengwoorden die tezamen geworpen hebbend in haart hart.

20. En ommekeerden de weiders, dnunkzwaarte gevend* en prijzend God bij de al-afheid van de (dingen) die zij hebben gehoord en gezien zoals bepraat werd bij hen.

11

21. En toen vervuld werden acht dagen om te besnijden hem, werd ook geroepen zijn naam Jezus*, geroepen door de werkbode voor het ingenomen worden van hem in de buik*.

*Gr. Ièsous = Hebr. JéShuWàNg

*Gr. koilia=Hebr. BèThèn

12

22. En toen **vervuld waren de dagen van de reiniging**⁴⁸ van hen,

voerden zij hem op naar Jeruzalem om hem te doen blijven staan voor de machtiger*,

*Gr. kurios=Hebr. AæDóWNáJ

23. zoals geschreven is in de wetsuitlegging* van de machtiger,

*Gr. nomos=Hebr. TóWRáH

⁴⁷ JèLèD = s boreling; NàNgàR = bonker.

⁴⁸ De bewoordingen verwijzen naar Lev.12:6. Maar het is geen letterlijk citaat uit de LXX. Het Grieks daar kan als volgt vertaald worden: "Wanneer volgemaakt zullen zij de dagen van de reiniging van haar . . .". De Hebreeuwse tekst is als volgt te vertalen (zie ook BAND I): "Bij-het-vol-worden-van-de-dagen-van-de-reiniging-van-haar . . .". Dit gehele hoofdstuk 12 van Leviticus is voor het verstaan van deze passage uit Lucas van belang. De bewoordingen van Lucas verwijzen echter ook naar Num.6, waar de "ToRáH" voor nazireeër beschreven wordt. Het is opvallend dat de bepalingen voor de reiniging van de moeder in Leviticus 12 dezelfde zijn als die voor de nazireeër wanneer hij de periode van zijn nazireaat moet onderbreken vanwege een sterfgeval in de naaste familie. Ook in dat hoofdstuk lezen we over reiniging en het slachten van twee tortelduiven (Vgl Lev.12:8 en Num.6:9).

dat al-af drangmannelijke^{*49},
 opengesplitst* hebbend
 de moederlijkheid*, zal heilig
 voor de machtiger geroepen worden⁵⁰;
 24.en (de dagen van) het geven
 van een slachtgave volgens het gezegde
 in de wetsuitlegging van de machtiger,
 een jukpaar tortels* of twee
 jongen van duiven^{*51}.

13

25.En zie een mens geschiedde
 aan wie de naam Simeon,
 en deze mens (was) rechtvaardig*
 en vroom, ontvankelijk zijnde
 voor de toeroeping^{*52} van Israëel,
 en de beluchter heilig geschiedde
 op hem.

26.En hij was in gebruik genomen
 door de beluchter* heilig niet te zien
 gestorvenheid* voordat hij zou gezien
 hebben de gezalfde* machtiger**.

27.En hij kwam met de beluchter
 naar de tempel⁵³; en bij het binnenvoeren
 door de ouders⁵⁴ van de boreling*

*Gr.arsen(arrèn)=Hebr.ZáKàR

*Gr.dianoigoo=Hebr.PháThàR

*Gr.mètra=Hebr.RèChèM

*Gr.trugoon = Hebr.TóWR

*Gr.peristera = Hebr. JÓWNàH

κ-3

*Gr.diakaios=Hebr.TsàDDieQ

*Gr.paraklèsis = Hebr.NáChàM

*Gr.pneuma = Hebr. RuWàCh

*Gr.thanatos = Hebr. MáWèT

*Gr.christos; **Gr.kurios

*Gr.paidion= (hier)Hebr. JèLèD

⁴⁹ Het Griekse woord 'arren', 'arsen', 'arrèn' of 'arsèn' betekent 'sterk-mannelijk', 'sterke man', of 'kerel'. Het is in de LXX overwegend de vertaling van het Hebreeuwse ZáKàR, dat algemeen met 'man', 'mannelijk', 'mannelijkheid' wordt vertaald, maar dat behoort bij het stamwoord, dat ook de basis voor het werkwoord 'ZáKàR', dat algemeen met 'gedenken' wordt vertaald, maar dat in deze 'vertaalbijbel' met 'aanhaken bij' vertalen, omdat het woord ZáKàR (man, manntje) te maken heeft met het mannelijk lid: een man is een aanhaker. Vanwege deze lading wordt hier het Griekse woord 'arren'(etc.) vertaald met 'drangmannelijk'. Het komt 6x voor in het NT.

⁵⁰ Deze bewoordingen treffen we ook aan in Ex.13:2,9,15. Het is echter geen letterlijk citaat uit de LXX. In de LXX wordt gesproken over een 'prototokos' (een als voorste gebaarde), die de 'mètra' (de moederlijkheid) 'opensplitst' (van 'dianoigoo'). In de Hebreeuwse teksten wordt gesproken over de BeKhóR (de voorste) en over de PèThèR (de splitser) van de RèChèM (moederschoot) onder de ZeKáRieJM (de aanhakers). Om zowel de samenhang van het Grieks als die van het Hebreeuws te kunnen laten horen, vertalen we 'dianoigoo' met 'open(van het Griekse 'oignumi of 'oigoo)-splitsen(van het Hebr. PháThàR). Uit de Griekse vertaling van het Hebreeuwse RèChèM (= moederschoot) door 'mètra' blijkt hoezeer het in beide woorden om 'moederlijkheid' gaat. Vandaar deze vertaling, alweer om de Griekse samenhang met het Griekse woord voor moeder 'mèter' te bewaren.

⁵¹ Deze woorden zijn ontleend aan Lev. 12:8 in de LXX, maar daar staat in plaats van 'zeugos'= 'jukpaar', 'duo' = 'twee'. Dezelfde woorden staan ook in Num.6:10. Daar wordt deze gave voorgeschreven voor een nazireeër, die vanwege het contact met een gestorven familielid zijn toewijdingsperiode moet onderbreken en zijn haar moet laten afscheren.

⁵² Voor de betekenis van dit Griekse woord 'paraklèsis' is het Hebr. woord NáChàM, dat 'troosten' betekent en waarvan het in de LXX meestal de vertaling is, onontbeerlijk. We kiezen er in het NT voor de even belangrijke samenhang met andere van 'kaleoo'= 'roepen' afgeleide Griekse woorden te bewaren.

⁵³ Het Griekse woord 'hieron' betekent eigenlijk het 'gewijde'. Het komt in de Griekse vertaling van TeNakh niet voor, maar wel in de Griekse apocr. Boeken en daar duidt het de tempel aan. Omdat het woord 'tempel' in onze vertaling van TeNaKh niet voorkomt, kunnen we het hier gebruiken.

⁵⁴ Het Griekse woord 'goneus' komt in de LXX maar 2x voor en dan als vertaling van AàB WeAéM = omvattende en moederende. Het Griekse woord hangt samen met het werkwoord 'gigonomai', dat

opdat zij maken volgens wat
gewoonlijk gedaan wordt
van de wetsuitlegging omtrent hem;
28.En hij ontving hem in de armolten
en zegende God en sprak:
29.Nu laat jij los jou heerdienaar,
heer, volgens jouw woord
in vrede;
30.Omdat **gezien hebben mijn ogen
jouw bevrijding,**
31.die jij gereed hebt gemaakt
**onder de vertegenwoordiging
van alle de volken⁵⁵,**
32.een licht tot onthulling
**van de naties⁵⁶ en dunkzwaarte
van jou volk Israël⁵⁷.**
33.En het geschiedde de omvamide
van hem en de moederende
verwonderden zich bij de (dingen)
die bepraat werden omtrent hem.
34.En in zegende hen Simeon
en hij sprak tot Maria de moederende van hem:
zie deze wordt gesteld tot een val
en een opstanding van velen in Israël,
en tot een kenteken dat tegengesproken
wordt -
35 en door de lichaamziel van jou zelf
zal gaan een zwaard,
opdat onthuld zouden worden
vandaan van vele harten berekeningen.

14

36.En Anna geschiedde (als)profetes,
de dochter van Phanouèl, uit de
stamstaf van Asèr; zij nu was voorgetreden
op vele dagen, geleefd hebbend
samen met een man zeven jaren
vanaf haar maagdom,
37.en zij (was) weduwe van ongeveer
vier en tachtig jaren, die geen
afstand nam van de tempel,
met vasten en noodvragen dienst doende
nacht en dag.

‘geschieden’ betekent; Het zijn de man en de vrouw die samen een boreling tot geschieden gebracht hebben / brengen.

⁵⁵ Deze woorden zijn ontleend Jes.52:10, maar vormen geen letterlijk citaat; bij Jesaja hoort het bij de beschrijving van het openbaar worden van de heerdienaar(knecht) van JHWH.

⁵⁶ Deze woorden zijn ontleend aan Jes.42:6 en Jes.49:6 maar vormen evenmin een citaat. Deze teksten staan bij Jesaja in dezelfde context.

⁵⁷ Idem.

38. En op datzelfde daarbij komende staan, sprak zij gelijkgevend God en praatte omtrent hem tot allen die vooruit aannamen de loskoping* van Jeruzalem.

*Gr. lutroosis=Hebr. PiD' JóWN

15

39. En toen zij al-af-gemaakt-hadden* de-al-afheid* van wat (is) volgens de wetsuitlegging* van de machtiger, keerden zij zich toe naar Galilea, naar hun eigen stad Nazareth.

*Gr. teleoo=Hebr. KáLáH

*Gr. panta=(hier)Hebr. KåL

*Gr. nomos:Hebr. TóWRáH

40. En het kind nam toe en en werd sterkvattend vol wordend met wijsheid, en de goede-gunst* van God geschiedde op hem.

*Gr. charis=Hebr. ChèSèD

41. En heen gingen zijn ouders per jaar naar Jeruzalem op het feest van het pascha.

16

42. En toen hij twaalf jaren geschiedde, terwijl zij hoog heen traden volgens de gewoonte van het feest,

43. en zij al-af-gemaakt hadden de dagen, bij hun omkeren, bleef het kind Jezus erbij in Jeruzalem en niet volkènden't zijn ouders.

44. Maar 't-uitleggend dat hij geschiedde in het neemweggezelschap kwamen zij de neemweg van een dag ver en zij zochten naar hem bij de medeverwanten en de bekenden.

45. En toen zij hem niet vonden, keerden zij om naar Jeruzalem, zoekende naar hem.

46. En het geschiedde na drie dagen vonden zij hem in de tempel neerzittend in het midden van de leeraren, horende hen en bevragend hen.

47. En buiten zichzelf stonden allen die naar hem hoorden bij zijn verstand en de toebuigingen⁵⁸

⁵⁸ Dit zelfstandig naamwoord hangt samen met het Griekse werkwoord 'apokrinoo', dat meestal met 'antwoorden' wordt vertaald, omdat het in de LXX de vaste vertaling is van NgáNáH, dat ook met antwoorden wordt vertaald, maar dat meer de beweging aanduidt, dan het spreken en dat daarom beter met zich 'toebuigen naar' (vgl. 'zich richten tot') kan worden vertaald. Ook in het gewone Grieks heeft 'apokrinoo' de betekenis van 'zich richten tot', terwijl 'hupokrinoo' het gewone woord voor 'antwoorden' is. Omdat we in deze vertaling, 'apokrinoo' conform het hebreeuwse NgáNáH met 'zich toebuigen naar' vertalen, vertalen we het zelfstandige naamwoord met 'toebuigingen'.

van hem.

48.En hem ziende raakten zij getroffen; en(toen) sprak tot hem zijn moeder: boreling, waarom maakte jij't voor ons zo? Zie de omvamende van jou en ik, smart hebbend,. Zoeken jou.

49.En hij sprak tot hen: waarom dat jullie mij zoeken? Volkènden jullie niet, dat det noodzakelijk is dat ik bij de (dingen) van de omvamende van mij geschied?

50. En zij waren niet onderwezen* over de woordinbreng* die hij bepraatte met hen.

*Gr.sunièmi=(meestal) Hebr.SháKàL

*Gr.rèma = Hebr.DáBhàR

51.En hij trad heen samen met hen en hij kwam in Nazareth en geschiedde als een ondergezette aan hen. En zijn moeder hoedde voort de inbrengwoorden in haar hart.

52.En Jezus **stootte vooruit** in de wijsheid en de zodanigheid **en goede-gunst* langs bij God en de menselijken***⁵⁹.

*Gr.Charis=(meestal)Hebr.ChèSèD

*Gr.antroopos=Hebr.AæNóWSh

17

3.1.Maar in het vijftiende jaar van het aanvoederschap van Tiberius Caesar, toen Pontius Pilatus aanvoerder was van Judea en toen viervorst⁶⁰ was van Galilea Herodes, en Philippus zijn broederverwant viervorst was van de streek Iturea en Trachonitis,\ en toen Lusanias van Abilene viervorst was,

κ-5

2.bij het vooraangaandpriesterschap van Anna en Kaiaphas, geschiedde een woordinbreng* van God bij Johannes stichtzoon van Zacharias in de inbrengleegte*.

*Gr.rèma=Hebr.DáBháR

*Gr.erèmos=Hebr.MiD'BàR

3.En hij kwam naar al-af de omstreek van de Jordaan verkondigend

⁵⁹ Met deze woorden verwijst Lucas allereerst naar I Sam.2:26, waar over Samuël vergelijkbare dingen worden gezegd. De bewoordingen in de Griekse tekst van de LXX, die de Hebreeuwse tekst op de voet volgt, wijken echter volledig af van die bij Lucas.Ook aan Spr.3:1-4 kan gedacht worden, maar ook daar andere bewoordingen.

⁶⁰ Grieks: tetraërchoon, letterlijk hij die voor(aan)gaat in het vierde deel van een bestuursgebied. Aan het door de Statenvertalers bedachte woord 'viervorst' zijn we in het Nederlands inmiddels gewend geraakt.

een onderdompeling van
 besefverandering tot verduwing
 van verwaardingen,
 4. zoals geschreven is in het staafboek*
 van de inbrengen* van Jesaia
 de profeet:

*Gr. biblion=Hebr. SèPhèR

*Gr. logos=Hebr. DáBháR.

**stem van een uitroepende
 in de inbrengleegte:
 maakt gereed de neemweg
 van de machtiger
 maakt rechtuit de banen van hem.**⁶¹

**5. Alle vallei* zal opgevuld worden
 en alle berg en heuvel zal omlaag
 gebracht worden**

**en geschieden zullen de kromme
 tot rechthout en de ruwen
 tot neemwegen effen**

**6. en zien zal alle vlees
 de bevrijding van God.**⁶²

7. Hij zei nu tot de krioelmenigten
 die uitgegaan waren om ondergedompeld
 te worden door hem:

geschiedprodukten van adders,
 wie toonde voor aan jullie te vluchten
 vandaan van de aanstaande walgtoorn?

8. Maakt nu vruchten waardig aan
 de besefverandering.

En gaat niet vooraan met het zeggen
 bij jullie zelf: tot omvamede
 hebben wij Abraham.

Want ik zeg jullie dat God de kracht
 heeft uit deze stenen te doen opstaan
 borelingen voor Abraham.

9. Maar ook reeds ligt de bijl aan de wortel
 van de bomen. Elke boom nu die niet maakt
 prachtige vrucht, zal uitgestoten worden
 en in vuur geworpen worden.

10. En hem vroegen de krioelmenigten
 zeggende: wat nu zullen wij maken?

κ-6

11. En zich toe buigend zei hij hun:

⁶¹ Net als Mt. (3:3) en Mc. (1:4) citeert ook Lucas hier Jes.40:1, letterlijk volgens de LXX. Marcus laat aan dit citaat een citaat uit Maleachi voorafgaan: *Zie ik zend mijn werkbode voor de vertegenwoordiging **jouwer*** (Hebr.: mijner) *die inrichten zal de neemweg jouwer*. Lucas laat ook het vervolg van Jes.40 horen.

⁶² Lucas volgt hier vrijwel letterlijk de Griekse tekst in de LXX, alleen: leios i.p.v. pedios. Maar de tekst in de LXX wijkt behoorlijk af van de Hebreeuwse tekst. Hier volgt de letterlijke vertaling van Jes.40:4 en 5 (zie ook BAND II): *al-af-vallei is-hoog-heen-gedragen-aan't-woorden, en ala-af-berg en-heuvel zijn-aan'tomlaag-gaan; en-aan't-geschieden-is het-heilhobbelige tot-rechthoutheid en-het-hecte tot-gespletenheid. En-aan'tontmantelen-is-zich de zwaarte van die-JHWH-van-Israël* (deze woorden staan noch in de LXX noch bij Lucas) *en-voorts-zijn-aan't-zien-zij al-af-het-vlees verenigd ja de-mond-van die-JHWH-van-Israël brengt't-in.* (Deze woorden staan wel in de LXX, maar niet bij Lucas.)

die heeft twee lijfrokken
moet afgeven aan die niet heeft,
en die heeft eten moet
gelijkerwijze maken.

18

12. Maar ook kwamen tolheffers
om ondergedompeld te worden
en zij spraken tot hem:
leraar*⁶³, wat moeten wij maken?

*Gr. didaskalos = Hebr. rab(bi).

13. En hij sprak tot hen: maak
niets meer naast wat doorgezet
moet worden door jullie tot zaak.

14. En vragend hem de dienstdoenden
in de legerscharen, zeggend:
wat moeten wij maken ook wij?

15. En hij sprak tot hen:
schudt niemand uit en weest geen
(vijgen-)verlinker⁶⁴ en hebt genoeg
aan jullie bezoldigingen.

19

15. En toen het volk zich ontvangstbereid*⁶⁵
maakte en allen er rekening mee hielden
in hun harten omtrent Johannes,
of hij niet geschiedde (als) de gezalfde*,
zich toe Johannes zeggend aan allen:

*Gr. prosdokao = Hebr. QáWáH

16. Ik dompel wel onder in water,
maar de meer vermogende dan ik,
van wie ik niet aan de maat* geschied
los te maken de riemen van zijn
schoenen; hij zal jullie onderdompelen
in een beluchting heilig en in vuur.

*Gr. christos = Hebr. MeShiàCh boog

17. Van wie de wanschop in zijn hand (is)
om uit te reinigen zijn vloer* en
samen te voeren* het tarwe naar zijn
aflegplaats*, maar het stro** brandt hij
met onuitdoofbaar vuur.

*Gr. ikanos = Hebr. DéJ

18. Maar ook nu vele andere (dingen)

*Gr. aloon = Hebr. GoRèN

*Gr. sunagogein

*Gr. apothèkè. **Gr. achuron = Hebr.
[TèBèN.

⁶³ Het Griekse woord 'didaskalos' (we herkenn dat woord in het Nederlandse begrip 'didactiek') betekent 'leraar' en is verwant met het werkwoord 'didaskoo' = leren in de betekenis van onderrichten. In de Hebreeuwse en de Aramese taal wordt daarvoor het woord 'rab' gebruikt (of rabbi, rebbe, rabbijn) en dat is stamverwant met het werkwoord RáBáH, dat veel-zijn betekent, of 'meer-zijn'; wij kennen het woord 'meerdere', maar ook 'meester', al is dat een verbasing van het Latijnse magister, dat weer 'groot' of 'grotere' betekent. Hier kiezen we ervoor de Griekse concordantie te laten horen.

⁶⁴ Letterlijk: iemand die nog vijgen bij iemand te voorschijn weet te halen om als belasting te (laten) innen: vandaar: verlinken. Dit woord komt in het NT verder alleen nog voor in Lc. 19:8.

⁶⁵ We kiezen er hier voor om de Griekse concordantie te bewaren. Het hier gebruikte woord is (waarschijnlijk) eerder verwant met het Griekse 'dekoo' of 'dechoo', dat ontvangen betekent, dan met het Griekse 'dokeoo', dat 'dunken' betekent. Die eerste verbinding hebben de Joodse vertalers waarschijnlijk ook aangehouden, omdat zij dit woord, de paar keren dat zij het gebruiken, meestal met QáWáH, vertalen, dat meestal met 'hopen' wordt vertaald, maar beter met 'espannen zijn op' kan worden weergegeven.

toeroepend goednieuwsboodschap
hij het volk.

19. Maar Herodes de viervorst
terechtgewezen* door hem
omtrent Herodias de vrouw
van zijn broederverwant en
omtrent alle slechte dingen die
Herodes maakte, heeft ook dit
gesteld bij alle (dingen),
20. hij sloot weg Johannes
in waarhouding*.

*Gr. elengchoo=Hebr. JáKàCh

*Gr. phulakè=Hebr. MiSh' MóWR

20

21. En het geschiedde bij het
gedompeld worden van al-af het volk
en toen ook Jezus gedompeld werd
en bad, dat geopend werd de hemel
22. en dat neertrad de beluchter de heilige
in ziellichamelijke zicht als een duif
op hem en een stem vandaan van de
hemel geschiedde: **jij geschiedt (als)
mijn stichtzoon⁶⁶ de beminde,
in jou genadig ik mij⁶⁷***.

*Gr. eudokeoo = Hier)Hebr. RáTsàCh

21

23. En hij Jezus geschiedde vooraan
gaande omtrent dertig jaren,
geschiedend als een stichtzoon,
zoals werd uitgelegd⁶⁸, van Jozef,
24. die van Eli⁶⁹ *

*Volgens Mt. Jakob;

⁶⁶ Deze woorden komen zo letterlijk voor in de Griekse vertaling van de LXX in Psalm 2:7. In de Hebreeuwse tekst staat letterlijk vertaald (zie BAND III,1): “*stichtzoon-mijner jij*”. Het Griekse ‘ei’, een vorm van ‘eimi’, dat we hier met ‘geschieden’ is door de vertalers van de LXX dus toegevoegd. Zij hebben dat – vermoedelijk - gedaan omdat het Grieks alleen zo het Hebreeuws kan weergeven. De gebruikelijke vertaling ‘jij bent’ laat een interpretatie toe die het Hebreeuws niet bevat. De vertaling ‘geschieden als (evt. tot)’ voorkomt dat en verdient, zoals veel vaker, de voorkeur.

⁶⁷ Deze woorden verwijzen naar Jes.42:1. Maar de vertaling in de LXX wijkt hier sterk van af en die wijkt ook sterk af van de hebreeuwse tekst. Die luidt letterlijk vertaald (BAND II): “*kijk-hier de-heerdienaar-mijner (LXX: pais, eigenlijk 'kind, maar vaak als vertaling van knecht gebruikt, omdat kinderen nu eenmaal toen vooral als knechtjes werden beschouwd) ik-ben-aan 't-vasthouden-bij-hem, (hem)de-verkozene-mijner begenadigt de-lichaamziel-mijner*”. In de Griekse vertaling van de LXX worden aan deze regel de namen Jakob en Israël toegevoegd. Deze toevoeging komt dus van de hand van de Joodse vertalers van toen, hetgeen de stelling bevestigt, dat deze vertaling het werk is van Joodse vertalers en dat de invloed van latere Christelijke overschrijvers relatief is tot in deze handschriften toe. Alle uitleggers zijn het er trouwens over eens dat deze ‘knecht des Heren’ de gestalte zo niet de vertegenwoordiger (zie Psalm 2;7!) is van Israël c.q. Jakob. Mogelijk heeft Lucas hier voor een andere Griekse vertaling gekozen of zelf vertaald.

⁶⁸ Het Griekse werkwoord ‘nomizoo’ betekent ‘erkennen’. Het is de weergave van een Hebreeuws woord CháZáQáH, dat een algemene vaststelling inhoudt. De vertaling ‘naar men meent’ (zoals helaas ook de NB) suggereert te veel dat het ook nog wel eens anders zou kunnen zijn. De NBV blijft er dichterbij met “naar algemeen werd aangenomen. Zie Strack-Billerbeck bij dit vers. Veel van de informatie over de namen die nu volgen is ook aan dit standaardwerk ontleend. Namen verdienen het om aandachtig en luid uitgesproken c.q. geroepen te worden. Mensen leven in hun namen.

⁶⁹ De namen die nu volgen kunnen niet allemaal terug gevonden worden in de namenlijsten en de verhalen in TeNaKh. Wanneer wel, wordt dat in de kolom ernaast vermeld, eventueel ook de spelling van die naam volgens

die van +Matthat*	*bij Mt.Matthan
die van Levi*	* bij Mt. Eleazar
die van Melchi*	* bij Mt.Elihud
die van Joonnai*	* bij Mt.Achim
die van Jozef*	* bij Mt.Zadok
25.die van Mattathias*	* bij Mt.Azor.
die van Amos ^{70*}	* bij Mt. Eljakim
die van Nasum*	* Deze naam is onbekend in TeNaKh
die van Esli*	* idem
die van Nangngai*	* idem
26.die van Mäath*	* Hebr.MàHàT, zie I Kron.6:20 en 35
die Mattathias*	* Van deze Mattathias is niets bekend in TeNaKh
die van Semein*	* Hebr,ShieMeNgieJ (Simeï), van deze Simeï is niets bekend.
die van Joosèch*	* Hebr. (misschien=)Joseph. Van deze Josech is niets bekend.
die van Juda*	* Hebr.JeHuWDáH, van deze Juda is niets bekend in TeNaKh
27.die van Jooanan*	* Hebr.JoCháNàN, van deze is niets beklend in teNaKh.
die van Rèsa*	* bij Mt.Abiud. Hebr.RiTs'JáA, zie I Kron.7:39
die van +Zorobabel*	* Hebr.ZeRoeBBáBèL (Zerubbabel). Zie I Kron.3:19, Ez.3:2,8
die van +Salathiël*	* Hebr. SheAàL'TieJAèL (Sealthiël).Zie I Kron.3:17
die van Nèri ^{*71}	* Deze naam is onbekend in TeNaKh
<u>22</u>	
28.die van Addi*	* Hebr.NgiDDieJ of NgioDDóW, zie I Kron.6:6(21)
die van Koosam*	* Deze naam is onbekend in TeNaKh
29.die van Elmadam*	* Deze naam is onbekend in TeNaKh
die van Èr*	* bij Mt.Jechonja. Van deze Er is niets bekend.
die van Jezus*	* = Josia bij Mt.? Hebr.JéShuàNg ⁷²
die van Eliezer*	*bij Mt.Josia. Van deze Eliëzer is niets bekend.
die van Joori*	*bij Mt.Amos. Deze naam is onbekend in TeNaKh
die van Mattath*	*bij Mt.Manasse. Deze naam is onbekend in TeNaKh
die van Levi*	*bij Mt.Hiskia. Van deze Levi is niets bekend.
30.die van Simeon*	*bij Mt.Achaz. Van deze Simeon is niets bekend.
die van Juda*	*bij Mt.Jotham. Van deze Juda is niets bekend.
die van Josef*	*bij Mt.Uzzia. Van deze Josef is niets bekend.
die van Joonam*	*bij Mt.Joram =Joonam? Deze naam is onbekend in TeNaKh
die van Eljakim*	*bij Mt.Josaphat. Van deze Eljakim is niets bekend in TeNaKh

de hebreeuwse tekst. Mattheüs begint zijn evangelie met een lijst van de namen van de voorvaders van Jezus. Hij begint bij Abraham om uit te komen bij de vader van Jezus. Lucas gaat terug in de geschiedenis en gaat door tot Adam. Beide lijsten verschillen. Er staat een + voor de namen die ook bij Mattheüs voorkomen. De namenlijsten bij Mattheüs en Lucas bevestigen de nauwe samenhang tussen TeNaKh en Goednieuwsboodschap. Die spelen immers ook in de TeNaKh een grote rol; ze komen voor in Genesis, Exodus, Numeri, in I en II kronieken en in Esra en Nehemia. De bijbelse geschiedenis is een geschiedenis van namen en pas in de tweede plaats een van gebeurtenissen. De naam Eli wordt in een Joodse overlevring genoemd als de vader van een dochter die Mirjam (Maria); zij leefden in dezelfde tijd. Het is onzeker of met deze Maria de moeder van Jezus is bedoeld.

⁷⁰ De volgende generaties ontbreken bij Mt. Hij telt drie keer veertien generaties, zie Mt.1:17. Lucas telt er veel meer. Het is duidelijk het resultaat van zijn nauwkeurig onderzoek waarvan hij spreekt aan het begin van zijn evangelie. Bij beiden wordt duidelijk dat Jezus tot het huis van David behoort. In tegenstelling tot Lucas volgt Mattheüs de lijst van regerende koningen van Juda na David. Lucas heeft direct na David Nathan, een andere zoon van hem.

⁷¹ De hierna genoemde vier generaties ontbreken bij Mattheüs, zie de vorige voetnoot.

⁷² De naam Jèsous komt in de Griekse vertaling van TeNaKh, de LXX, meerdere keren voor, als weergave van JèShoèàNg en JeHóWShuWàNg (Jozua). Van deze Jèsous is verder niets bekend.

die van Melea*
 31. die van Menna*
 die van Mattatha*
 die van Natham*
 die van +David*

23

32. die van +lessai*
 die van +Joobèd*
 die van +Boas*
 die van +Sala*
 die van +Naässon*
 33. die van +Aminadab*
 die van Admin*
 die van Arni*
 die van +Hesroom*
 die van +Phares*
 die van +Juda*
 die van +Jakob*
 die van +Isaäk*

24

34. die van +Abraäm*
 die van Thara*
 35. die van Nachoor*
 die van Seruch*
 die van Rangau*
 die van Phalek*
 die van Heber*
 die van Sala*
 36. die van Kainam*
 die van Arphaxad*
 die van Sèm*
 die van Nooë*
 die van Lamech*
 37. die van Mathousala*
 die van Henooch*
 38. die van laret*
 die van Maleleèl*
 die van Kainam*
 die van Enoos*
 die van Sèth*
 die van Adam*
 die van God.

25

4.1. Maar Jezus volledig vervuld van
 heilige beluchting* keerde zich om
 vandaan van de Jordaan en hij werd
 gevoerd door de beluchter in de
 inbrengleegte*,
 2. veertig dagen beproefd door de

*bij Mt. Asaph. Deze naam is onbekend in TeNaKh
 *bij Mt. Abia. Deze naam is onbekend in TeNaKh.
 *bij Mt. Rehabeam, Hebr.
 *bij Mt. Salomo, Hebr. NÁTÀN, II Sam. 5:14
 *Hebr. DáWieD, I Sam. 16:1-13
 *Hebr. JieSháJ (Izaï) Ruth 4:22
 *Hebr. NgóWBéD uit Ruth, Ruth 4:21
 *Hebr. BoNgàZ, Ruth 4:21
 *bij Mt. Salmon, Hebr. SsàL'MáH, Ruth 4:20
 *Hebr. NàCh'ShóWN Ruth 4:20 en Num. 2:3
 *Hebr. NgàMMieJNáDàB Ruth. 4:19
 *Deze generatie is onbekend in TeNaKh, = Aminadab?
 * bij Mt. Aram I Kron. 2:9 en 10 en in Ruth 4:18 RàM
 *Hebr. ChèTs'RóWN (Hezron)
 *Hebr. PàRèTs (Perez) Genesis 46:13
 *Hebr. JeHuWDáH bij Tamar: Genesis 38:27-30
 *Hebr. JàNgæQoB Genesis 29:31-35
 *Hebr. JiTs'ChàQ Genesis 25
 *Hebr. ÀàB'RáHàm, Genesis 21
 *Hebr. TèRàCh, Genesis 11:24-32
 *Hebr. NàChóWR (Nahor), Genesis 11:22-25
 *Deze naam is onbekend in TeNaKh
 *Hebr. ReNguW (Rehu), Genesis 11:18
 *Hebr. PèLèG, Genesis 10:25, I Kron. 1:25
 *Hebr. NgèBèR, Genesis 10:24
 *Deze naam is onbekend in TeNaKh
 * of Kainan: van deze Kainan is niets bekend in TeNaKh
 *Hebr. ÀàR'PhàK'ShàD, Genesis 10:10
 *Hebr. ShéM, Genesis 5:32 en 10:1
 *Hebr. NoàCh, Genesis 5:32
 *Hebr. LáMèCh, Genesis 5:28-30
 *Hebr. MeTuWShèLàCh, Genesis 5:25-27
 *Hebr. ChàNóWK (Hench), Genesis 5:21-24
 *Hebr. JèRèD, Genesis 5:18-20
 *Hebr. MàHàLàL'AéL, Genesis 5:15-17
 *Hebr. KéJNáN, Genesis 5:12-14
 *Hebr. AæNóWSh, Genesis 5:9-11
 *Hebr. ShéT, Genesis 5:6-8
 *Hebr. .AáDáM, Genesis 1:26-28, 2:15-17, 5:1-4

κ-7

*of: van de heilige beluchter

*Gr. erèmos = Hebr. MiD'BÁR

lasteraar*. En niet at hij ook maar iets in die dagen, en toen zij al-af waren had hij honger.

3.En tot hem sprak de lasteraar: Indien jij (als)stichtzoon geschiedt Van God, spreek tot een steen als deze, opdat hij geschiedde(als)brood.

4.En naar hem toe boog zich Jezus: Er is geschreven dat **niet bij brood afgezonderd zal leven de menselijke**⁷³.

26

5.En omhoog gevoerd hebbend hem toonde hij hem al-af de koninkrijken van het behuisde (land) in een stip van tijd.

6.En(toen) sprak tot hem de lasteraar: aan jou zal ik geven al-af deze bevoegdheid en de dunkzwaarte van hen, omdat die aan mij overgeleverd is en aan wie ook maar ik wil zal ik haar geven.

7.Jij nu indien jij je toebukt voor de vertegenwending van mij, zal geschieden van jou al-af (deze).

8.En zich toebligend sprak Jezus tot hem: Er is geschreven: **toebukken zul je je voor de machtiger de God van jou en hem afgezonderd dienen**⁷⁴.

9.Maar hij voerde hem naar Jeruzalem en deed-staan (hem) op de vleugelpunt van de tempel, en hij sprak tot hem: indien jij (als)de-stichtzoon geschiedt van God, werp jezelf vandaar omlaag.

10.Er is immers geschreven, dat **hij aan de bodewerkers* van hem gebiedt omtrent jou om doorgaand te bewaren jou,**

11.en dat **op handen hij hoog heen dragen zal jou, opdat niet jij aanstoot tegen een steen jouw voet**⁷⁵.

12.En zich toebligend sprak tot hem

⁷³ Jezus citeert hier een zin uit Deut.8:3, letterlijk volgens de Griekse vertaling in de LXX. Deze woorden zegt Mozes tot de Israëlieten als hij hen herinnert aan het 'manna' in de woestijn, dat zij niet kenden, maar waardoor zij moesten leren, dat "de mens niet leeft bij brood alleen", maar ook bij manna behorend tot alles wat uit de mond van die-JHWH-van-Israël uitgaat.

⁷⁴ Jezus citeert hier een regel uit Deut.6:13, maar zijn bewoordingen wijken wat af van die in de LXX. Daar staat: "Voor de machtiger (krios) jouw God **zul je ontzag hebben en hem zul je dienen**" De Hebreeuwse tekst luidt (letterlijk vertaald, zie BAND I): "Enwel~voor-die-JHWH-van-Israël de-gods-jouwer ben jij-ontzag-aan't-hebben enwel-hem benjij-aan't-heerdienen".

⁷⁵ Beide citaten zijn ontleend aan Psalm 91:11 en komen overeen met de tekst in de LXX., die zelf de hebreeuwse tekst hier op de voet volgt.

Jezus dat er gezegd is:
**niet zul jij op de proef stellen
 de machtiger jouw God⁷⁶.**

28

13. En al-af-gemaakt hebbend
 alle beproeving nam afstand
 de lasteraar vandaan van hem
 voor een tijdvak*.

*Gr. kairos

14. En omkeerde Jezus in de kracht
 van de beluchting naar Galilea;
 en een bewering kwam uit door
 geheel de omstreek omtrent hem.

15. En zelf leeraarde hij in hun
 synagogen dunkzwaarte gegeven
 door allen.

29

16. En hij kwam naar Nazareth,
 waar hij was (op-)gevoed, en hij
 kwam binnen volgens zijn gewoonte
 op de dag van de sabbat in de
 synagoge, en hij stond op om
 voor te lezen;

17. en aangegeven werd aan hem
 het staafboek van de profeet Jesaja
 en geopend hebbend het staafboek
 vond hij de plaats waar was geschreven:
**de beluchting van de machtiger op mij,
 waarom hij gezalfd heeft mij
 goednieuws te boodschappen aan gebogenen⁷⁷,
 afgezonden heeft hij mij aan te kondigen
 aan gevangen weggevoerden
 verduwing⁷⁸ en aan blinden
 kijkvermogen, om af te zenden
 verpletterden in verduwing,
 19. om aan te kondigen het
 genadigende jaar van de machtiger⁷⁹.**

⁷⁶ Ook dit citaat komt uit Psalm 91 en wel vs 12, en volgt de Griekse tekst van de LXX.

⁷⁷ Het Griekse woord 'ptoochos', dat hier staat wordt in de LXX meestal gebruikt als vertaling van het Hebreeuwse DàL = arm, maar heel vaak ook voor NgáNàW = gebogene, zoals hier. In de handschriften die de Statenvertalers tot hun beschikking hadden volgde hier een invoeging: **om te genezen de gebrokenen van hart.**

⁷⁸ Ook hier staat het Griekse woord 'aphesis', dat in vertalingen zowel met vergeving als met loslating en toestemming vertaald wordt. Het werkwoord 'hièmi' is de kern ervan en dat wordt meestal met '(weg-)zenden' vertaald, maar het gaat in dit werkwoord om iets met kracht wegwerken, vandaar de vertaling 'wegduwen' of 'verduwen'.

⁷⁹ Jezus leest hier Jes. 61:1-2a voor vrijwel volgens de Griekse tekst in de LXX. In de meest betrouwbare handschriften ontbreekt echter de passage die in voetnoot 77 is vermeld. Bovendien volgt de LXX de Hebreeuwse tekst met 'uitroepen' i.p.v. 'aankondigen'. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND II) luidt: *"de-beluchting-van de machtiger-mijns die-JHWH-van-Israël op-mij; ter-toebuiging-daaraan zalft die-JHWH-van-Israël enwel-mij om-goed-nieuws-te-brengen aan-gebogenen: hij-zendt-mij om-te-ombinden geborkenen-van-hart, om-uit-te-roepen het-jaar-van-genadiging voor-die-JHWH-van-Israël . . ."*

20. En samengerold hebbend het staafboek, weergegeven aan de handlanger, zat hij neer; en de ogen van allen in de synagoge geschiedden starende naar hem.

21. En hij ging vooraan om te zeggen tegen hen dat “vandaag volledig gemaakt is dit geschrevene in de oren van jullie.

22. En allen betuigden voor hem zij verwonderden zich bij de inbrenghoorden van goede-gunst die uitgaan uit zijn mond, en zij zeggen: niet (als) een stichtzoon van Joseph geschiedt deze?

23. En hij sprak tot hen: alleszins zullen jullie zeggen aan mij dit vore-stel*: genezer verpleeg jezelf; zoveel wij hoorden dat geschied is in Kapharnaüm, maak ook hier in jouw vaderstad⁸⁰.”

*Gr. parabolèh = Hebr. MàShàL

24. Maar hij sprak: op-trouwe ik zeg aan jullie dat geen profeet ontvankelijk geschiedt in zijn vader(stad).

25. En in waarachtigheid zeg ik jullie vele weduwen geschiedden in de dagen van Elia in Israël, toen gesloten werd de hemel voor drie jaren en zes maanden, toen er geschiedde grote honger* op al-af het land,

*Gr. limos = Hebr. RáNgàBh

26. en tot niemand van hen werd Elia gestuurd tenzij naar **Sarepta van Sidon naar een vrouwmenselijke weduwe**⁸¹.

27. En er geschiedden vele melaatsen in Israël bij Elisa de profeet, en niemand van hen werd gereinigd tenzij Naäman de Syriër.

28. En zij werden vol allen van toornghemoed in de st\ynagoge, horende deze (dingen).

29. En opstaande wierpen zij uit hem buiten de stad, en zij voerden hem tot de rand van de berg waarop hun stad gehuisbouwd was, zodat zij zouden

⁸⁰ Grieks: patridis, het is eigenlijk een bijvoegelijk naamwoord en hier dient ‘stad (nl. Nazareth) aangevuld te worden. Letterlijk zouden we hier ‘omvarende-stad’ kunnen schrijven.

⁸¹ Zie geschiedenis die verteld wordt in I Kon. 17: 9 e.v..

neergooien hem;

30. Maar hij doorkomend door het midden van hen ging heen.

30

31. En hij kwam af naar Kapharnaüm een stad van Galilea; en hij geschiedde lerarende hen op de sabbaten.

32. En zij raakten getroffen bij zijn leraarswerk, omdat met bevoegdheid geschiedde zijn inbrengwoord.

33. En in de synagoge geschiedde een mens hebebd de beluchting van een onreine demon.

κ-8

34. En hij schreeuwde uit met grote stem: laat't, wat aan ons en aan jou, Jezus Nazarener? Ben jij gekomen Om te ons teloor te doen gaan? Ik volkèn (als)wie jij geschiedt, De gehiligde van God.

35. En omwaardeerde hem Jezus zeggende: word genuilkorfd en kom uit vandaan van hem.

En weggeworpen hebbend hem in het midden kwam uit de demon vandaan van hem geen schade gedaan hebbend hem.

36. En er geschiedde verbazing bij allen, en zij praatten samen tegen elkaar zeggende: Wat (is) dit inbrengwoord, dat hij met bevoegdheid en kracht er toe aanzet de onrerine beluchtingen en zij komen uit?

37. En uitging een galm omtrent hem naar alle plaats van de omstreek.

31

38. Maar opgestaan zijnde vandaan van de synagoge kwam hij in naar het huis van Simon. En de schoonmoeder van Simon geschiedde samengehouden door een groot koortsvuur, en zij vroegen hem omtrent haar.

κ-9

39. En erbij staande boven haar omwaardeerde hij het koortsvuur en die duwde af haar.

Op slag van gebruik opgestaan bediende zij hen.

32

40. Maar toen de zon neerkwam, voerden allen zoveel zieken zij hadden onvast in bontheid hen tot hem; en hij op één ieder van hen de handen leggend verpleegde hen.

41. En wegwamen ook demonen vandaan van velen, schreeuwend en zeggend dat “jij geschiedt (las) de stichtzoon van God”. En omwaarderend liet hij hen deze (dingen) niet bepraten, omdat zij volkenden dat hij (als) de Christus geschiedde.

33

42. Maar toen de dag geschiedde, wegkomend ging hij heen naar een inbrengelege plaats; en de krioelmenigte zocht hem op en kwamen tot bij hem en hielden hem terug om niet heen te gaan vandaan van hen.

43. Maar hij sprak tot hen: dat ook aan andere steden ik goednieuwsbreng over het koningschap van God is noodzakelijk, omdat ik daaroe ben afgezonden.

34

44. En hij geschiedde verkondigend in de synagogen van Judea⁸².

5.1. En het geschiedde toen de krioelmenigte bovenop hem ging liggen⁸³ en hoorde het woord van God, en hij geschiedde staande langsg het poelmeer van Gennesaret,

2. en hij zag twee vaartuigen staande langs het het poelmeer; maar de vissers vandaan van hen neer getreden bewalkten* zij de netten.

*Gr. plunoo=Hebr. KáBàs⁸⁴

3. En ingetreden in het vaartuig, dat geschiedde van Simon, vroeg hij hem vandaan van het land op te varen een weinig. En neergezeten leraarde hij vanuit het vaartuig de krioelmenigten.

4. En toen hij een ruststop nam van praten, sprak hij tot Simon: vaar op naar het diepe en laat zakken de netten van jullie ter overmeestering*.

*Gr. agra=Hebr. LáKàD

5. En toegebogen sprak Simon, verstandvolle⁸⁵, door de gehele nacht

⁸² Er zijn handschriften die hier Galilea hebben, wat ook in de Statenvertaling staat. Het lijkt logischer gezien de voorgaande en de verhalen. Maar ook de NBG heeft Judea. In de oudere indeling begint hier dan ook een nieuw gedeelte.

⁸³ Vergelijk het Nederlandse ‘iemand op het lijf zitten’.

⁸⁴ Dit Griekse woord wordt meestal met ‘wassen’ of ‘spoelen’ vertaald, evenals het Hebr. equivalent, maar in beide woorden gaat het niet om het water, maar vooral om de bewegingen: schrobben, wringen en slaan. Het oude Nederlandse daarvoor is ‘(be-)walken’; zie Van Dale. De vissers slaan de netten uit, al dan niet door het water.

⁸⁵ Het Griekse ‘epistatès’ komt in het NT alleen 7x in Lucas voor en wordt beschouwd als zijn vertaling van het Hebr. Rabbi. We willen hier de Griekse concordantie bewaren en vertalen daarom met ‘verstandvolle’, omdat het basiwerkwoord het Griekse ‘histèmi’ is dat ‘staan’ betekent. In het gewone (koinè) Grieks is het zeer gebruikelijk voor wie gezag heeft, omdat hij verstand van zaken heeft.

gearbeid hebbend namen wij niets in, maar op jouw woordinbreng* zal ik laten zakken de netten.

*Gr.rèma = (ook) Hebr. DáBáR

6.En dit gemaakt hebbende, hebben zij samen gesloten een volte van vissen veel en doorgescheurd werden hun netten.

7.En zij wenkten de medehouders in het andere vaartuig om te komen om mede in te nemen met hen; en zij kwamen en zij maakten vol beide vaartuigen, zodat zij afzonken.

8.En dit ziende viel Simon Petrus toe op zijn knieën voor Jezus zeggende: kom uit vandaan van mij omdat ik geschied (als) een man die verwaardt, machtiger.

9.Verbazing immers hield vast hem en allen die samen met hem (waren) bij de overmeestering van de vissen, die zij ingenomen hadden,

10.en gelijkerwijs ook Jakobus en Johannes stichtzonen van Zebedaeus, die geschiedden (als) bondgenoten voor Simon. En Jezus sprak tot Simon: Ontzie je niet, vandaan van nu zul jij geschieden mensen ten leven overmeesterend⁸⁶.

11.En nadat zij neer gevoerd hadden de vaartuigen op het land, alles weggeduwd hebbend volgen zij hem.

35

12.En het geschiedde toen hij geschiedde in één van de steden en zie een man vol melaatsheid. En ziende Jezus, gevallen op zijn vertegenwending stelde hij de noodvraag hem, zeggend: Machtiger, indien jij wilt, heb jij de kracht mij te reinigen.

κ-12

13.En uitgestrekt hebbend betastte hij zijn hand zeggend: ik wil, word gereinigd; en regelrecht kwam de melaatsheid weg vandaan van hem.

14.En hij gaf hem de boodschap niemand te spreken, maar weggekomen

⁸⁶ Lucas kiest hier voor een zeer ongebruikelijk Grieks maakwoord, 'zoogreo', waarin hij het eerder door hem gebruikte Griekse woord 'agra', dat we hier in aansluiting op de LXX met 'overmeestering' vertalen, koppelt met het Griekse woord voor leven 'zooè'.

“toon jezelf aan de priester⁸⁷, en draag op omtrent jouw reiniging, zoals ingezet heeft Mozes, tot getuigenis voor hen.

36

15. Maar vooraan door ging nog meer het inbrengwoord* omtrent hem. en samen kwamen vele krioelmenigten om te horen en verpleegd te worden vanwege hun onvastheden.

*Gr. logos = Hebr. DáBháR

16. Maar hij geschiedde ontwijkende in de inbrengleegten en biddend.

37

17. En het geschiedde op één van de dagen en hij geschiedde lerarende en er waren neergezeten Pharizeeën en wetsleraren die waren gekomen uit alle dorp van Galilea en Judea en Jeruzalem. En kracht van de machtiger geschiedde tot het genezen worden door hem.

18. En zie mannen dragende op een vlijbed een mens die verlamd was, en zij zochten hem binnen te dragen en hem te stellen in vertegenwending van hem.

19. En niet vindend hoe zij binnen zouden dragen hem door de krioelmenigte, omhoog getreden op het dak* duwden zij hem neer door de baktegels met het vlijbedje naar het midden tegenover Jezus.

*Gr. dooma = hebr. GàG

20. En ziende hun vertrouwen sprak hij: mens, verduwd*⁸⁸ worden voor jou jouw verwaardingen*.

*Gr. aphièmi = (hier) Hebr. SáLàCh

*Gr. hamartia = Hebr. ChæTháAáH

21. En vooraan gingen om te berekenen de schriftkenners en de pharizeeën zeggende: (als)wie geschiedt deze, die praat smaadbewering? Wie heeft de kracht verwaardingen te verduwen tenzij afgezonderd⁸⁹ God?

22. Maar Jezus volkènnend hun berekeningen, zich toebuigend* sprak tegen hen: Wat berekenen jullie

*Gr. apokrinomai = Hebr. NgáNáH

⁸⁷ Zie Leviticus.14:2

⁸⁸ Meestal wordt dit woord in deze context vertaald met ‘vergeven’, maar in andere samenhangen, met ‘wegsturen’, ‘nalaten’, etc. Het is belangrijk om bij dit woord de Griekse concordantie te laten horen. Ook het Nederlandse ‘vergeven’ heeft in een andere context een heel andere inhoud, maar overal gaat het ook om iets met moeite iets bereiken.

⁸⁹ Vergelijk het Nederlandse ‘uitsluitend’.

in jullie harten?

23. Wat geschiedt beter arbeidbaar,
te spreken: verduwd worden jou
jouw verwaardingen, of te spreken:
sta op en schrijdt heen?

24. En opdat jullie volkenden,
dat de stichtzoon van de mens
de bevoegdheid heeft op het land
om verwaardingen te verduwen,
sprak hij tot de verlamde: jou
zeg ik, sta op en hoog heen dragend
het vlijbedje van jou ga heen
naar jouw huis.

25. En dadelijk opgestaan zijnde
voor de vertegenwending hunner,
hoog heen dragend waarop hij
neerlag, kwam hij weg naar zijn
huis, dunkzwaarte gevend* God.

*Gr. doxazoo = Hebr. KáBàD

26. En uitstaandheid nam allen,
en zij gaven dunkzwaarte aan God,
en zij werden vervuld van ontzag,
zeggende dit: wij hebben gezien
tè zwaardunkendheden* vandaag.

*Gr. paradoxa

38

27. En na deze (dingen) kwam hij weg
en hij aanschouwde een tolheffer
met de naam Levi neergezeten bij het
tolhuis, en hij sprak tot hem: volg mij.

κ-14

28. En verlatend alles opgestaan volgt hij
hem.

29. En (toen) maakte Levi een grote
ontvangst⁹⁰ voor hem in zijn huis.
En er geschiedde een krioelmenigte
Vol van tolheffers en anderen die
Waren neergezeten samen met hen.

30. En toen murmureerden de pharizeeën
en de schriftkenners van hen tegen
zijn leerlingen zeggende: waardoor
samen met tolheffers en verwaarders
eten jullie en drinken jullie?

31. En zich toebuigend sprak Jezus
tot hen: geen behoefte hebben
in orde zijnden aan een genezer,
maar zij die het kwaad hebben.

32. Niet ben ik gekomen om te roepen

⁹⁰ Dit Griekse woord hangt samen met een werkwoord, dat óntvangen' en ook 'aannemen' betekent. In de LXX is het meestal de vertaling van het hebreeuwse MieS'théH, dat het beste met 'drinkmaal' te vertalen is. We geven hier de Griekse concordantie voorrang.

rechtvaardigen, maar vervaarders tot besefverandering.

39

33. Maar zij spraken tot hem: de leerlingen van Johannes vasten frequent en maken noodvraag, gelijkerwijs ook die van de pharizeeën, maar die voor jou eten en drinken.

34. Maar Jezus sprak tot hen: jullie hebben toch niet de kracht te maken, dat de stichtzonen van de bruiloftsmaal⁹¹ waarin de bruidegom samen met hen geschiedt, vasten?

35. Maar er zullen komen dagen, ook wanneer wordt weggepakt vandaan van hen de bruidegom, dan zullen zij vasten in die dagen.

36. En hij zei ook een toespeling* tot hen dat niemand een opwerplap vandaan van nieuw gewaad gesplitst opwerpt op een oudtijds gewaad; maar indien toch wel, ook zal het het nieuwe splitsen en met het oudtijse stemt niet samen de opwerplap vandaan van het nieuwe.

*Gr. parabolè = Hebr. MáShàL

37. En niemand werpt jonge wijn in oudtijds zakken, maar indien toch wel, scheuren zal de jonge wijn de zakken, en deze wordt uitgegoten en de zakken gaan teloor.

38. Maar jonge wijn moet in nieuwe zakken geworpen worden.

39. En niemand die drinkt oudtijds wil jonge; want de oudtijds geschied goed bruikbaar.

40

6.1. En het geschiedde op sabbat, dat doorging door kiemvelden, en zijn leerlingen plukten en aten, de halmen* fijn wrijvend met de handen.

zie: Mt. 12:1-8, Mc. 3:23-28

2. En sommigen van de pharizeeën spraken: waarom maken jullie, waartoe men niet bevoegd is op sabbat?

*Gr. stachus = Hebr. ShiBoLèT

3. En zich toe buigend tot hen sprak Jezus: niet dit hebben jullie opgelezen, Wat David gemaakt heeft, toen hij

⁹¹ Het is de uitdrukking in het koinè-Grieks voor de vrienden van de bruidegom.

honger had, hij en die samen met hem geschieden?

4. Toen hij inkwam in het huis van God en, **de broden van de voorschikking*** nemende, heeft hij gegeten en gegeven aan die samen met hem (waren)⁹², die geen bevoegdheid hebben om te eten, tenzij afgezonderd de priesters⁹³.

*Gr.prothesis = (hier) Hebr.
[MàNgæRèKèT

5. En hij zei hun: (als)machtiger van de sabbat geschiedt de stichtzoon van de mens.

40

6. En het geschiedde op een andere sabbat, dat hij binnenkwam in de synagoge en leeraarde. En er geschiedde daar een mens en zijn hand, de rechter, geschiedde uitgedroogd.

zie: Mt.12:9-14, Mc.3:1-6 κ-15

7. En op hun hoede waren voor hem de schriftkenners en de pharizeeën, of hij op sabbat verpleegt, opdat zij vonden om hem aan te klagen.

8. Maar hij volkènde hun berekeningen en hij sprak tot de man die een uitgedroogde hand heeft: sta op en sta in het midden; en hij opgestaan stond.

9. En Jezus sprak tot hen: ik vraag jullie, of er bevoegdheid is om goed te maken danwel kwaad te maken, te bevrijden danwel te loor te doen gaan?

10. En omkijkkend naar hen allen sprak hij tot hem: strek aan jouw hand. En hij maakte 't en tot stand werd Weer gebracht zijn hand.

11. En zij werden volledig gemaakt tot besefloosheid. En zij praatten door tot elkaar, wat zij zouden maken met Jezus.

42

12. En het geschiedde in die dagen, dat hij wegkwam naar het gebergte om te bidden. En hij geschiedde de nacht door in het gebed tot God.
13. En toen de dag geschiedde, bestemde hij zijn leerlingen, ook uitgekozen hebbend vandaan van hen twaalf, die

zie: Mc.3:13-19

⁹² Deze geschiedenis wordt verteld in In Sam 21:7. In deze hoofdstukken van het eerste boek Samuël is David op de vlucht voor Saul. Tijdens een achtervolging vond dit eten van de toonbroden plaats.

⁹³ Zie Lev.24:5-9.

hij ook afgezondenen noemde,
14.Simon, die hij ook Petrus noemde,
en Andreas zijn broederverwant, en
Jakobus en Johannes, en Philippus
en Bartholomeüs,

15.en Mattheüs en Thoomas, Jakobus
Alphaeus en Simon, tot wie Zeloot
geroepen werd,

16. en Judas van Jakobus en Judas
Iskariooth, die geschiedde (als)
overleveraar.

17.En neergetreden samen met hen
stond hij op een vlakke plaats*, en
een krioelmenigte veel van leerlingen
van hem en een veelheid veel van het
volk vandaan van al-af Judea en van
Jeruzalem en van de zee kant van
Tyrus en Sidon⁹⁴,

*Gr.topos = Hebr.MáQóWM

18.die kwamen om te horen naar hem
en om hersteld te worden* van hun
ziekten, en die bekrioeld worden
vanwege onreine beluchters worden
verpleegd.

*Gr.iaomai=Hebr.RáPháA

19.En al-af de krioelmenigte zocht
te betasten hem, omdat er kracht
van zijn kant uitkwam en hij allen
herstelt.

43

20.En hij hoog-heen gedragen hebbend
zijn ogen naar zijn leerlingen zegt hen:
gelukgewenst* armen⁹⁵ omdat jelieder
geschiedt het koninkrijk* van God.

κ-17

*Gr.makarios=Hebr.AèSh'RéJ

21.Gelukgewenst hongerenden* nu, omdat
jullie verzadigd* zullen worden.
Gelukgewenst wenenden* nu, omdat
Jullie zullen lachen*.

*Gr.peinaoo = Hebr. RáNgàB

*Gr.chortazoo=Hebr.SSáBàNg

*Gr.klaioo = Hebr.BáKáH

*Gr.gelao = Hebr. JáTsáQ

44

⁹⁴ Anders dan Mattheüs, die in hoofdstuk 5 bij de inleiding op de zogenaamde bergrede alleen de leerlingen van Jezus als aangesprokenen lijkt te noemen, somt Lucas met naan en toenaam zo'n grote verzameling van toehoorders op, dat hij het doet voorkomen of alle mensen uit heel het land en zelfs van daarbuiten hier rechtstreeks aangesproken worden. Volgens Lucas houdt Jezus deze rede dan ook niet op een berg. Hij legt geen verband met de Sinai, zoals Mattheüs wel doet. In tegendeel: Jezus is met zijn leerlingen juist van de berg naar beneden gekomen. In Exodus 34:29 wordt verteld, dat Mozes na veertig dagen van de berg afdaalde, waar hij na de geschiedenis van het Gouden Kalf (Ex.32) weer opgeklimmen was. In Ex.35:1 horen we dan, dat Mozes het gehel vol verzamelde om hen opnieuw de geboden mee te delen. Wellicht heeft Lucas aan deze episode gedacht.

⁹⁵ Het Griekse woord ptoochos dient in het NT als weergave van het Hebreeuwse DàL = arm. Maar in de LXX is het ook vaak de vertaling van het Hebreeuwse NgàNieJ = gebogene. Echter juist in de tekst van Jes.57:15, waarmee deze uitspraak van Jezus vaak verbonden wordt, komt dit laatste woord niet voor, echter wel weer in Jes.61:1. Net als in Mt.5:1 (zie de voetnoot bij deze tekst) kiezen we zeker bij Lucas voor de vertaling 'arm' omdat bij hem de toevoeging 'van geest' (= 'beluchting') ontbreekt.

22. (Als)gelukgewensten geschieden jullie, wanneer de mensen jullie beweigeren* en wanneer zij zullen afgrenzen jullie en zullen honen* jullie en zullen wegwerpen jullie naam als slecht vanwege de zoon van de menselijke.

*Gr. miseoo = Hebr. SsáNéA

*Gr. oneidizoo = Hebr. CháRàPh

23. Verheugt je op die dag en springt op; want zie de beloning van jullie (is) veel in de hemel; volgens deze (dingen) immers maakten voor de profeten de omvarenden van hen.

24. Intussen wee jullie rijken, omdat jullie afhouden jullie toeroeping.

45

25. Wee jullie, nu vervulden, omdat jullie zullen hongeren. Wee de nu lachenden omdat jullie zullen treuren* en wenen.

*Gr. pentheoo = Hebr. AáBàL

26. Wee wanneer 'prachtig' aangaande jullie uitspreken de mensen; volgens deze (dingen) immers maakten aan de leugenprofeten de omvarenden hunner.

27. Maar jullie zeg ik die horen: bemint de vijanden van jullie, maakt't prachtig voor wie beweigeren jullie,

46

28. Zegent in wie jullie kleineren*, bidt voor wie bedreigen jullie.

*Gr. kararao = Hebr. QáLàL

29. Aan wie jou slaat op de kaakhelft*, houd ook voor de andere, en vandaan van wie pakt van jou het gewaad ook de lijfrok moet je niet verhinderen.

*Gr. siagon = Hebr. LeChieJ

47

30. Aan alwie (iets) wenst van jou, geef, en vandaan van wie pakt jouw (dingen) wens niet terug.

31. En zoals jullie willen dat maken zullen voor jullie de mensen, maakt voor hen desgelijks.

32. En indien jullie beminnen wie jullie beminnen, hoeveel dank geschiedt jullie? Want ook de verwaarders beminnen die hen beminnen.

33. Want ook indien jullie 't goedmaken voor wie jullie 't goed maken, hoeveel dank geschiedt voor jullie? Ook de verwaarders maken hetzelfde.

34. En indien jullie lenen* van wie jullie

*Gr. daneizoo = Hebr. LáWáH(III)

hopen te nemen, hoeveel dank voor jullie? Ook de verwaarders lenen opdat zij terugnemen het gelijke.

35. Intussen bemint de vijanden van jullie en maakt goeds en leent niets terug hopen; en geschieden zal jullie beloning veel en geschiedt (als) stichtkinderen van de opperst*, omdat hij goeddoende*⁹⁶ geschiedt bij afgunstigen⁹⁷ en slechten.

Gr. hupsistos = Hebr. NgèL'JóWN
Gr. chrèstos = (hier) Hebr. ThóWB

⁴⁸
36. Geschiedt (als) barmhartig zijnden⁹⁸ zoals de omvamende van jullie (als) een barmhartig zijnde geschiedt.

37. En oordeelt niet en zeker worden jullie niet geoordeeld; en vonnist niet neer en zeker worden jullie neergevonnist. Laat los en jullie zullen losgelaten worden.

37-42: zie Mt. 7:1-5

38. Geeft en gegeven wordt aan jullie; een maat* prachtig, gevat, bewankeld, overstortend zullen zij geven in jullie dijenschoot*; want met welke maat jullie afmeten wordt ook weer afgemeten voor jullie.

*Gr. metron = Hebr. DàJ

*Gr. kolpos = Hebr. ChéJQ

39. En hij sprak ook een vore-stel* tot hen: Toch niet heeft de kracht een blinde om een blinde op weg te leiden*? Zullen beiden niet in een diepte* invallen?

*Gr. parabolè = Hebr. MáShàL

*Gr. hodègeoo = Hebr. NáCháH

*Gr. bathunos = Hebr. NgáMieJQ

40. Niet geschiedt een leerling boven een leraar; maar alle geschikte gewordenen zal geschieden zoals zijn leraar.

41. En wat kijk jij naar de splinter in het oog van de broederverwant van jou maar de balk in het eigen oog besef jij niet?

⁹⁶ Het Griekse woord 'chrèstos' wordt in de LXX gebruikt als een vertaling van het Hebreeuwse ThóWB in teksten waar het om een goede opstelling gaat tegenover mensen of zaken. Daartoe heeft de LXX dit Griekse woord gekozen, omdat het daarin om 'bruikbaarheid' gaat. Via het Nederlandse 'gebruiken' kan zowel dit woord als de daarmee verwante Griekse woorden in NT redelijk concordant vertaald worden. Hier laat het Nederlandse 'gebruiken' ons in de steek, vandaar de vertaling 'goeddoende', maar hoor hier dat 'gebruiken', deze 'bruikbare houding c.q. omgang' mee klinken.

⁹⁷ Gr. 'a-charis-tos': het Gr. 'charis' kan in de LXX de vertaling van het Hebr. ChéN = gratie zijn, maar is meestal de vertaling van het hebr. ChèSèD dat het beste met 'goede-gunst' kan worden vertaald. 'Gunst' is het Nederl. woord, dat het Grieks goed weergeeft. En daarom vertalen we hier met 'afgunst'; het woord komt alleen hier maar voor.

⁹⁸ In de LXX is dit Griekse woord vaak de vertaling van het Hebreeuwse RàChæMàJieM, dat ook meestal met 'barmhartigheid' wordt vertaald, maar dat we in TeNaKh vertalen met 'moederschoot-hebbend', omdat het woord 'moederschoot'(RèChèM) de kern van dit Hebreeuwse woord is. Maar dit hebreeuwse woord wordt nog vaker in de LXX vertaald met het Griekse 'splangchna'; daarom houden we voor het hier gebruikte Griekse woord 'oiktirmos, - moon' de vertaling 'barmhartigheid' aan.

42. Hoe heb jij de kracht te zeggen tot jouw broederverwant: broederverwant, weggeduwd jij ik werp uit de splinter in jouw oog, zelf naar de balk in jouw oog niet kijkend? Veinzer, werp uit eerst de balk uit jouw oog en dan zul jij bekijken om de splinter in het oog van jouw broederverwant uit te werpen.

43. Want niet geschiedt een boom prachtig makend rottige vrucht, en niet wederom een boom rottig makend prachtige vrucht.

vs.43-45: zie Mt.7:16-20

44. Want iedere boom wordt aan de eigen vrucht volkènd. Want niet vanaf doornstruiken lezen zij op^{99*} vijgen, en niet van een sinaïdoorn* een rozijn oogsten zij.

45. De goede mens uit de goede voorraad van het hart draagt hij aan het goede en de slechte uit de slechte draagt hij aan het slechte; want uit het te over van het hart praat zijn mond¹⁰⁰.

46. En waarom roepen jullie mij: machtiger, machtiger, en jullie maken niet (waar) wat ik zeg.

50

47. Al wie komt bij mij en hoort van mij de woordinbrengen* en maakt(waar) hen, zal ik aantonen aan wie gelijk hij geschiedt.

*Gr.logos = Hebr. DáBháR

48. Hij geschiedt gelijk aan een mens die huissticht een huis, die spitte om en verdiepte en stelde een grondveste op de klip*. En toen er overstroming geschiedde ging verscheurend de rivier af op dat huis en

*Gr.petra = Hebr. SèLàNg

⁹⁹ Hier staat in het grieks 'sullegoo' en dat is een samenstelling van 'sun' en 'legoo'. 'Legoo' vertalen we met 'zeggen', maar de oudste betekenis is 'verzamelen' en dat is ook de eigenlijke betekenis van het Latijnse 'lego', dat 'lezen' betekent, maar de eigenlijke betekenis van het Nederlandse 'lezen' is ook 'erzamelen', nl. letters tot woorden verzamelen. We kennen in die betekenis nog het oudere Nederlandse woord 'oplezen' in de uitdrukking 'aren oplezen'. Het Nederlandse 'lezen' is verbastering van het latijnse 'lego' en dat is weer hetzelfde woord als het Griekse 'legoo'. Voor de vertaling van het hier voorkomende Griekse 'sullegoo' vallen we terug op die oudste betekenis nl. 'lezen' in de zin van 'verzamelen', 'oplezen' dus.

¹⁰⁰ Voor ons, Nederlanders van de 21^e eeuw, is dit beeldspraak, voor Jezus en zijn hoorders niet! Het kan niet genoeg beklemtoond worden. Het lijfelijke hart (voor ons een bloedpomp) is voor hen de plek waar gedachten zich vormen, die door de mond hoorbaar worden. Het hoofd c.q. de hersenen spelen daarin geen rol.

en het niet het vermogen*
om dat te doen wankelen doordat
het prachtig gesticht was.

*Gr.ischus = hebr. ChàJieL

49. Maar hij die hoort en niet
(waar)maakt geschiedt gelijkend
op een mens die huissticht een
huis op het land zonder grondveste,
waarop scheurend af ging de
rivier, en regelrecht viel het
in elkaar, en de scheuring van
dat huis (is) groot.

51

7.1. Toen hij volledig gemaakt had
al-af zijn inbrengwoorden* ten
aanhoren van het volk, kwam hij
binnen in Kapernaüm.

*Gr.rèma Hebr. DáBháR

κ-18

2. Van een vooraangaande over honderd
een heerdienaar* die 't te kwaad had,
was aanstaande te sterven*, die
geschiedde voor hem van waarde.

zie Mt.8:5-13 en Joh.4:46-53

*Gr.doulos = Hebr. NgèBhèD

*Gr.teleutaoo¹⁰¹ = Hebr. MuWT

3. En gehoord hebbend omtrent Jezus
zond hij af tot hem ouden van de
Judeeërs (Joden), hem vragend
opdat hij komende zou doen
ontsnappen* zijn heerdienaar.
(vaak)Hebr.MáLàTh

*Gr.diasooizoo¹⁰² =

4. En zich present gesteld hebbende
bij Jezus, roepen zij hem toe
vol vlijt, zeggende (dat): waardig
geschiedt hij aan wie jij dit zult
voorhouden¹⁰³.

5. Hij bemint immers onze natie
en de synagoge stichtte* hij zelf
voor ons.

*Gr.oikodomeoo=Hebr.BáNáH

6. En Jezus ging heen samen met
hen. Maar reeds toen hij niet ver
zich ophield vandaan van het huis,
stuurde de vooraangaande over
honderd medegezellen* zeggende
aan hem: machtiger, jaag je niet op,

¹⁰¹ In dit Griekse werkwoord is het woord 'telos' het kernwoord; dat wordt meestal met 'einde' vertaald, maar heeft ook met 'voltooiën' te maken. Het is in de LXX overwegend de vertaling van het Hebr. KálàL of KálàH. Het hier gebruikte werkwoord is in de LXX overwegend de vertaling van het Hebr. MuWT is sterven. We laten hier de Griekse concordantie dus los, maar vermelden die in deze voetnoot.

¹⁰² Het Griekse werkwoord 'sooizoo' is in de LXX meestal de vertaling van het Hebr. JáShàNg = bevrijden. 'Diasooizoo' daarentegen is in de LXX de vert. van het Hebr. MáLàTh 9 meestal), maar ook van het hebr. PháLàTh (= ontkomen). We hebben hier de Griekse concordantie los gelaten, we hadden ook 'bevrijden' kunnen vertalen.

¹⁰³ Het Griekse werkwoord parechoo heeft hier de strekking van 'gunnen'.

niet immers geschied ik aan de maat*, opdat jij onder mijn dak binnenkomt.

7. Daarom heb ik mijzelf niet waardig geacht naar jou toe te komen. Maar spreek met een inbrengwoord*, en genezen moet mijn knecht*.

8. Want ook ik geschied (als) een mens onder bevoegdheid gezet, hebbende onder mij legerschareleden, en ik zeg aan deze: geen heen, en hij gaat heen, en aan een andere kom, en hij komt, en aan mijn heerdienaar maak dit, en hij maakt('t).

9. En Jezus gehoord hebbend deze (dingen), verwonderde zich over hem, en zich kerend tot de hem volgende krioelmenigte sprak hij: ik zeg jullie, ook niet in Israël heb ik een zodanig vertrouwen gevonden.

10. En omgekeerd zijnde naar het huis vonden de gestuurden de heerdienaar in orde.

52

11. En het geschiedde in de reeks, hij ging heen naar een stad die geroepen werd Naïn, en samen gingen heen met hem zijn leerlingen en een krioelmenigte veel.

12. En toen lijfnaderde* de poort van de stad, en zie uitverzorgd werd een gestorvene een stichtzoon, afgezonderd tot geschieden gebracht voor zijn moeder, en zij geschiedde (als) weduwe, en een krioelmenigte van de stad aan de maat geschiedde samen met haar.

13. En haar ziende werd Jezus moederschoot bewogen* om haar en hij sprak tot haar: ween* niet.

14. En erbijgekomen betastte hij de doodskist, en de tillers bleven staan, en hij sprak: jongeling, jou zeg ik, sta op*.

15. En weer zitten ging de lijfdode* en hij ging vooraan om te praten,

*Gr.hikanos = Hebr. DàJ

*Gr.logos = Hebr. DáBháR

*Gr.pais = (vaak) Hebr. NgèBhèD.

*Gr.engngizoo = Hebr. QáRàB

*Gr.splangnizoo = Hebr. RáChàM

*Gr.klaiioo = Hebr. BáKáH

en hij gaf hem aan zijn moeder¹⁰⁴.

En ontzag nam allen.

16.En zij gaven dankzwaarte aan God zeggende, (dat) een groot profeet¹⁰⁵ is opgestaan bij ons, en (dat) zicht hield God op zijn volk.

17.En uitkwam dit inbrengwoord* in geheel Judea omtrent hem en in al-af de omstreek.

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

53

18.En voor legden* aan Johannes omtrent al-af deze (dingen). En bij zich geroepen hebbend zomaar twee van zijn leerlingen

*Gr.apangngelloo=Hebr.NáGàD κ-20
zie Mt.2:11-19

19.stuurde Johannes tot de machtiger zeggend: geschied jij (als)de komende of zijn wij voor een ander ontvangstbereid?

20.En zich present stellend bij hem spraken de mannen: Johannes de dooper zond af ons tot jou zeggend: geschied jij (als) de komende of zijn wij voor een ander ontvangstbereid?

21.En dat uur verpleegde* hij velen vanwege kwalen en kwelgesels en slechte beluchtingen en vele blinden gunde hij te kijken.

22.En zich toebuigend sprak hij tot hen: heengaande legt voor aan Johannes wat jullie zien en horen: blinden kijken weer, hinkenden* schrijden heen, melaatsen worden gereinigd en stomdoven* horen, lijfdoden* worden tot opstaan gebracht*, **armen wordt de goednieuwsboodschap gebracht***¹⁰⁶.

*Gr.choolos= Hebr. PàSàCh

*Gr.koophos=(hier)Hebr.AieLám

*Gr.nekros

*Gr.egeiroo=Hiphíl van Hebr.QuWM

*Gr.euangngelizoo=Hebr.BáShàR

*Gr.makarios = Hebr. AèSh'RéJ

*Gr.skandalizoo=Hebr.KáSàL

23.En gelukkigewenst* geschiedt hij, indien hij niet tot struikelen* gebracht wordt bij mij.

54

¹⁰⁴ Met deze woorden geeft de profeet Elia volgens de Griekse tekst in de LXX van I Kon.17:23, de gestorven zoon van de weduwe van Sarfath levend aan haar terug. Ook de profeet Elisa bracht volgens II Kon.4:38, de gestorven zoon van een Sunamitische vrouw weer tot leven.

¹⁰⁵ Deze woorden referen aan de belofte die te vinden is in Deut. 18:15. In de dagen dat Jezus leefde, werd deze tekst vaak aangehaald als bemoediging. Deze profeet als Mozes werd ook wel gelijkgesteld met de belofte van een Messias, een gezalfde.

¹⁰⁶ Deze woorden zijn een citaat van Jes.61:1, volgens de Griekse vertaling in de LXX. Hier is het Griekse 'ptoochos' de vertaling van het hebr. NgáNáW en dat betekent 'gebogene'; meestal wordt it Hebreeuwse woord in de LXX weergegeven met het Griekse 'praüs', terwijl 'ptoochos' meestal de vertaling is van het Hebreeuwse DàL.

24. En nadat weggekomen waren de bodewerkers* van Johannes, ging hij vooraan om te zeggen tot de krioelmeningen omtrent Johannes: Wat kwamen jullie uit naar de inbrengelegte* om te aanschouwen?

25. Gestengelte* door een wind aan't wankelen gebracht? Maar wat kwamen jullie uit om te zien? Een menselijke met verweekte gewaden omkleed? Zie zij die in een dunkzwane en wellustige wade voorhanden zijn, geschieden in de koningspaleizen.

26. Maar wat kwamen jullie uit om te zien? Een profeet? Ja ik zeg jullie, iets te overs dan een profeet.

27. Hij geschiedt (als) degene omtrent wie geschreven staat: **Zie ik zend af mijn werkbode* voor mijn vertegenwending*¹⁰⁷, die toebereiden zal de neemweg* van jou ten overstaan van jou¹⁰⁸.**

*Gr. anngelos=Hebr. MàLeAáKh

*Gr. prosoopon = hebr. PáNieJM

*Gr. hodos=Hebr. DèRèK

28. Ik zeg jullie: (als) een grotere bij de tot geschieden gebrachten van vrouwen dan Johannes geschiedt niemand; maar de kleinere in het koninkrijk van God geschiedt (als) een grotere dan hij.

29. En al-af het volk (dit) gehoord hebbend en de tolheffers rechtvaardigden God, gedompelden met de dompeling Van Johannes.

30. Maar de pharizeeën en de wetsuitlegging-

¹⁰⁷ Hier wordt de eerste vershelft van Ex.23:20 geciteerd, letterlijk volgens de Griekse vertaling van de LXX, In deze hoofdstukken van Ex, die beginnen met Ex.20 en de tien woorden, wordt verteld, wat die-JHWH-van-Israël aan Mozes op de berg gebiedt en belooft. Beloofd wordt een werkbode die Israël begeleiden zal op zijn tocht naar Kanaän. Uit het vervolg blijkt, dat zijn rol met name gericht is op de houding die Israël dient aan te nemen tegenover de naties. Het wonen in het land is direct gekoppeld aan een ethiek. En die ethiek stond centraal in het optreden van Johannes de Doper.

¹⁰⁸ Hier wordt de eerste vershelft van Mal.3:1 geciteerd, maar niet letterlijk volgens de Griekse vertaling van de LXX. Die heeft i.p.v. 'toebereiden'(Gr. kataskeuazoo), 'omzien naar'(Gr. epiblepoo). De Hebreeuwse tekst heeft hier PháNáH, dat in qalvervoeging 'wenden' betekent, en in de piéel-vervoeging(hier dus) 'aanwenden' of 'bewenden'. Hetzelfde woord staat in de bekende tekst van Jes.40:1. In de tweede vershelft van Mal.3:1 wordt de komst van de werkbode van de zuivergang (meestal luidt de vertaling: Engel van het verbond), in wie die-JHWH-van-Israël zelf tot zijn tempel komt; het is de profetische bevestiging van de belofte in Ex.23:20, die Jezus hier herkent in Johannes de Doper.

kundigen stelden het besluit van God aangaande henzelf terzijde, niet gedoopt door hem.

55

31. Met wie nu zal ik vergelijken* de menselijken van deze geschiedronde* en van wie geschieden zij (als)gelijken?

*Gr.homoioöo=Hebr.DáMáH

*Gr.genès=Hebr.DóWR

32. (als)Gelijken geschieden zij aan kinderen, die, op de markt neergezeten en afstemmend op elkaar, zeggen:

wij hebben fluitgespeeld voor jullie en niet hebben jullie gehuppeld*; wij hebben gehuild* en niet hebben jullie geweend*.

*Gr.orcheoo = Hebr.RáKàD

*Gr.thrèneo = Hebr. JáLàL

*Gr.klaoo=Hebr. BáKháH

33. Gekomen is Johannes de dooper niet etend brood en niet drinkend wijn en jullie zeggen: een demon heeft hij.

34. Gekomen is de stichtzoon van de mens etend en drinkend, en jullie zeggen: zie een mens een eter en wijndrinker, een mede-gezel* van tolheffers en vervaarders.

*Gr.philos = hebr. MéRàNg

35. En gerechtvaardigd wordt de wijsheid* vandaan-van al-af haar borelingen.

*Gr.sophia = Hebr.ChaoK'MáH

56

36. En iemand van de pharizeeën vroeg hem, opdat hij zou eten samen met hem. En binnengekomen in het huis van de pharizeeër vlijde hij zich neer.

zie Mc. 14:2-9, Joh. 12:3-8 κ-21

37. En zie een vrouwmenselijke, die in de stad geschiedde (als)vervaarder, en volkènd hebbend dat hij neerligt in het huis van de pharizeeër, gezorgd hebbend voor een albast mirre,

38. en staande achter aan zijn voeten, wenend, ging zij vooraan om met haar tranen te beregenen* zijn voeten, en met de haren van haar eersteel depte zij af en zij kuste af* zijn voeten en bestreek (ze) met mirre.

*Gr.brechoo = Hebr. MáHàR

*Gr.kataphilieoo = Hebr.NáSàK

39. En de pharizeeër die hem geroepen had, dit ziende sprakt in zichzelf zeggend: Indien hij geschiedde (als) een profeet, hij zou volkènnen wie en hoedanig de vrouw (is) die hem betast, dat zij geschiedt (als)vervaarder.

40. En zich toebuigend sprak Jezus tot hem: Simon ik heb voor jou iets uit te spreken. En hij sprak: leraar

beweer het.

41. Twee schuldplichtigen geschieden voor een uitlenend iemand; de ene was verplicht vijfhonderd dinariën, maar de andere vijftig.

42. Toen zij niet hadden om weer te geven, gratiëerde* hij beiden. Wie nu van hen zal meer beminnen hem?

43. Zich toebuigend sprak Simon: ik neem aan: aan wie hij meer gratiëerde. En hij sprak tot hem: juist oordeelde jij.

44. En zich gekeerd hebbend tot de vrouwmenselijke beweerde hij aan Simon: bekijk jij deze vrouwmenselijke? Ik kwam bij jou binnen in het huis, water voor mij op de voeten heb jij niet gegeven; maar zij beregende mij de voeten en met haar haren heeft zij afgedept.

45. En zij vanaf dat ik binnenkwam, heeft zij niet nagelaten mij de voeten afkussend.

46. Met olijfolie* heb jij mijn eerstdeel niet bestreken, maar zij heeft met mirre bestreken mijn voeten.

47. Ten gunste daarvan zeg ik jou, weggeduwd worden haar vele verwaardingen, omdat zij veel heeft bemind; voor wie weinig wordt weggeduwd, bemint weinig.

48. En hij sprak tot haar: weggeduwd worden van jou de verwaardingen.

49. En vooraan gingen de mede aanliggenden te zeggen in zichzelf: (als)wie geschiedt deze, die ook verwaardingen wegduwt?

50. En hij sprak tot de vrouwmenselijke: jouw vertrouwen heeft jou bevrijd, **ga heen in vrede**¹⁰⁹.

57

8.1. En het geschiedde naar de reeks en hij nam de weg langs stad en dorp aankondigend en goednieuwsbrengend

*Gr.charizoo = (hier) Hebr. ChóNàN

*Gr.elaiou = Hebr. ShèMèN (=olie)

¹⁰⁹ Deze woorden vinden ook letterlijk in de Griekse vertaling van de TeNaKh, de LXX, in I Sam. 1:17: het zijn de woorden die Eli sprak tot Hanna na haar gebed om een kind in Silo.

het koningschap*¹¹⁰ van God en de twaalf samen met hem.

2. En sommige vrouwen die geschieden (als) verpleegden vandaan-van beluchtingen slecht en onvast, Maria, die geroepen wordt Magdalena, vandaan van wie zeven demonen weggekomen zijn,
3. en Johanna de-vrouw van Chuza een afgevaardigde van Herodes en Suzanna en vele anderen, die hen bedienden uit de hen voorhanden zijnde (dingen).

58

4. Toen veel krioelmenigte samenkwam en zij per stad heengingen toe naar hem, sprak hij door een toespeling*.

5. Wegkwam de kiemlegger van het te kiem leggen van zijn kiemgoed en bij het te kiem leggen van hem is een gevallen langs de neemweg en het werd overschreden en het gevleugelde van de hemel at het op.

6. En een ander is neergevallen op de klip en verwerkelijkt werd het verdroogd door het niet hebben van vocht.

7. en een ander is gevallen in het midden van de doornstruiken, en zich samen verwerkeliijkende doornstruiken vermoorden het.

8. En een ander is gevallen op land (dat) goed(is) en verwerkelijkt maakte het vrucht honderdvoudig.

Deze (dingen) zeggende stemde hij aan: De oren hebbende om te horen moet horen.

9. En zijn leerlingen bevroegen hem: hoe zou geschieden deze toespeling?

10. En hij sprak: aan jullie is het gegeven te volkènnen de geheimenissen van het koningschap van God, maar de overigen in toespelingen, opdat **zij kijkende niet kijken en horende niet verstaan**¹¹¹.

11. En (als)dit geschiedt de toespeling.

12. Het kiemgoed geschiedt (als)

κ-22

*Gr. parabolè = Hebr. MáShàL
zie Mt. 13:1-23; Mc. 4:1-20

¹¹⁰ Of: koninkrijk.

¹¹¹ Hier verwijst Jezus naar Jes. 6:9, maar citeert deze tekst niet letterlijk noch volgens de Griekse vertaling ervan in de LXX, noch volgens de Hebreeuwse tekst. De laatste luidt (letterlijk vertaald, zie BAND II): "*hoort horende en-niet-zijn-jullie-aan't-onderscheiden, en-ziet ziende en-niet-zijn-jullie-aan't-volkènnen.*" De LXX volgt de hebreeuwse tekst op de voet.

het inbrengwoord* van God, en zij langs de neemweg geschieden als de horenden, vervolgens komt de lasteraar* en hij pakt weg de inbreng vandaan van hun hart, opdat zij niet, ('t) vertrouwd hebbend, gered worden.

13. En zij op de klip, wanneer zij horen, ontvangen met vreugde het inbrengwoord; en zij hebben geen wortel, voor een tij* vertrouwen zij en in een tij van beproeving nemen zij afstand.

14. Wat gevallen is in de doornstruiken, zij geschieden (als) de horenden, en door bezorgdheden en rijkdom en lusten van het bestaan heengaande worden zij vermoord en niets dragen zij al-af.

15. Maar wat in prachtig land, zij geschieden (als) wie met een prachtig en goed hart gehoord hebbend het inbrengwoord vasthouden en vrucht dragen in het erbij blijven.

16. En niemand die een lamp aangetast¹¹² heeft, verhult hem met gerei of stelt hem onder een vlijbed, maar stelt hem op een lampenhouder, opdat zij die binnengaan het licht zien.

17. Want niet geschiedt verscholen, wat niet tevoorschijn gekomen zal geschieden. en niets schuil gehoudens dat niet volkènd wordt en te voorschijn komt.

18. Kijkt dan toe nu hoe jullie horen; want wie heeft zal gegeven worden, en die niet heeft, ook wat hij dunkt te hebben, zal weggepakt worden vandaan van hem.

59

19. Dan komt te geschieden bij hem de moeder en de broederverwanten van hem, en niet hadden zij de kracht te beurt te vallen met hem door de krioelmenigte.

20. En voorgelegd werd* aan hem: jouw moeder en jouw broederverwanten staan buiten, willende zien jou.

*Gr. logos = Hebr. DáBháR

*Gr. diabolos = hebr. SháTáN

*Gr. kairos

zie Mc. 4:21-26

zie Mt. 12:46-50; Mc. 3:31-35

*Gr. apangngelloo = Hebr. NáGàD

¹¹² Vergelijk het Nederlandse 'aangestoken'.

21. Maar hij zich toebuigend sprak tot hen: (als) mijn moeder en mijn broederverwanten geschieden zij die het inbrengwoord van God horen en (waar-)maken.

22. En het geschiedde op ⁶⁰één van de dagen en hij trad in in een vaartuig en zijn leerlingen, en hij sprak tot hen: wij moeten doorkomen naar het oversteekse van het meer en zij voeren op.

zie: Mt. 8:23-27; Mc. 4:35-41 κ-23

23. Maar terwijl zij vaarden sliep hij in, en neertrad een orkaan van wind naar het meer en zij werden overvol en liepen gevaar.

24. En toekomend wekten zij hem zeggende: meester, meester, wij gaan te loor.

Maar hij gewekt geworden, schold* de wind en het golven van het water. En zij stopten en er geschiedde gladheid.

*Gr. apitimaoo = (hier) Hebr. GáNgàR

25. En hij sprak tot hen: waar (is) jullie vertrouwen? En ontzag gekregen hebbend verwonderden zij zich zeggend tot elkaar: (als) wie toch geschiedt deze, dat hij ook de winden ergens toe aanzet en ook het water zijn zij onderjorig aan hem?

26. En zij vaarden af naar de ⁶¹streek van de Gerrasenen hetwelk geschiedt tegen de oversteek van Galilea.

zie: Mt. 8:28-34; Mc. 5:1-20. κ-24

27. En bij uitkomen op het land kwam hem tegemoet een man, iemand uit de stad die demonen had, en voor een tijd* aan de maat niet aangekleed had een gewaad en in een huis niet verbleef, maar in de gedachtenisplaatsen*.

*Gr. chronos

*Gr. mnèmeion = Hebr. QèBèR=graf

28. En ziende Jezus 't uitgeschreeuwd hebbend viel hij aan op hem en met grote stem sprak hij:

Wat aan mij en aan jou, Jezus, stichtzoon van God de opperste?

29. Nodig heb ik jou, opdat jij mij niet foltert. Want hij had de boodschap gegeven aan de onreine beluchter weg te komen vandaan van de mens.

Want vele tijden* had hem weggeropt

*Gr. chronos

En hij werd gekneveld met kettingen en voetboeien waargehouden*, en doorgescheurd hebbend de knevels werd hij voortgejaagd vandaan van de demonen naar de inbrengelegten.

*Gr.phulassoo = Hebr.SháMàR

30.En Jezus bevroeg hem: Wat geschiedt voor jou (als)naam? Maar hij sprak: legioen, omdat Binnengingen vele demonen bij hem.

31.En zij riepen hem toe dat hij hen er niet toe zou aanzetten naar de oerpoel* af te komen.

32.Maar dsaar geschiedde een uitvoergroep* varkens aan de maat beherderd in het gebergte; en zij riepen hem toe dat hij hen afvaardigde naar deze in te komen; en hij vaardigde hen af.

33.En de demonen weggekomen vandaan van de mens kwamen in bij de varkens, en de uitvoergroep drong af van de ahang naar het meer en zij versmoorden.

34.En de herders, ziende wat geschied was, vluchtten en brachten de boodschap naar de stad en naar de velden.

35.En zij kwamen uit om te zien wat geschied was en zij kwamen tot Jezus, en zij vonden neergezeten de mens vandaan van wie de demonen weggekomen waren in gewaad en zich in acht nemend aan de voeten van Jezus, en zij hadden ontzag.

36.Hij bracht hen de boodschap, die zagen hoe de gedemoniseerde bevrijd was.

37.En hem vroegen zij, al-af de volte van de omstreek van de Gerasenen om weg te komen vandaan van hen, omdat door een groot ontzag werden zij samen gehouden.

60

En hij ingetreden in het vaartuig keerde terug.

38.En de man, van wie vandaan weggekomen zijn demonen, benodigde van hem om te geschieden samen met hem; naar hij maakte hem van zich los

zeggend:

39.keer terug naar jouw huis,
en voer aan hoeveel aan jou
God maakte.

En hij kwam weg naar de hele stad,
Verkondigend hoeveel God voor hem
maakte.

63

40.En bij het terugkeren van Jezus
nam aan hem de krioelmenigte. Want
zij geschieden allen bereid te ontvangen
hem.

zie: Mt. 9:18-26; Mc. 5:21-43 κ-25

41.En zie een manmenselijke aan wie
de naam Jairus, en deze was (als)
vooraangaande van de synagoge voorhanden;
en vallend bij de voeten van Jezus roept
hij hem toe binnen te komen in zijn huis,
omdat een stichtdochter, afzonderlijk tot
geschieden gebracht, voor hem geschiedde
van ongeveer twaalf jaren en zij stierf.

42.En bij het heenvoeren van hem, smoorden
samen hem de krioelmenigten.

43.En een vrouwmenselijke met vloeïing
van bloed vanaf twaalf jaren, die niet
vermocht door iemand verpleegd te worden,
44.erbijgekomen van achteren betastte*
de kwast* van zijn gewaad, en dadelijk bleef
staan de vloeïing van haar bloed.

κ-26

45.En Jezus sprak: wie (is't) die mij betast?
Omdat allen loochenden, sprak Petrus:
verstandvolle, de krioelmenigten smoren* toe
jou en beëngen*.

*Gr.haptoo = Hebr.NáGàNg
*Gr.kraspedon = Hebr.TsiejTsiejt

46.Maar Jezus sprak: wie betastte mij? Want
ik volkèn dat kracht is weggekomen vandaan
van mij.

*Gr.apothliboo = Hebr.TsáRàR

47.En de vrouwmenselijke, ziende dat zij niet
heimelijk bleef, kwam rillend* en vallend
op hem toe, boodschapte zij voor de
vertegenwending* van al-af het volk,
door welke reden zij hem betastte,
en hoe zij genezen werd dadelijk.

*Gr.tremoo = Hebr.CháDàD

*Gr.enoopion=Hebr. LiePh'NéJ

48.En hij sprak tot haar: stichtdochter,
jouw vertrouwen heeft jou bevrijd*,
ga heen in vrede.

*Gr.sooizoo = Hebr. JáShàNg

49.Terwijl hij nog praat, komt iemand
van de kant van de synogoge-vooraangaande
zeggend, dat: gestorven is jouw stichtdochter,
jaag niet op meer de leraar.

50.Maar Jezus ('t)gehoord hebbend, boog zich

toe naar hem: heb er geen ontzag voor, vertrouw in afzondering.

51.En gekomen in het huis verduwde hij niet dat iemand samen met hem binnen kwam tenzij Petrus en Johannes en Jakobus en de omvamide van het kind en de moederende.

52.En allen weenden* en stootten rouw om haar. Maar hij sprak: weent niet, zij is niet gestorven, zij suft.

*Gr.klaioo = Hebr.BáKáH

53.En zij lachten hem uit, volkènnend dat zij gestorven was.

54.En hij, hard gevat hebbend haar hand, stemde aan zeggend: kind sta op*.

*Gr.egeiroo = Hebr.QuWM

55.En toekeerde haar beluchting* en zij stond op* dadelijk, en hij zette door dat aan haar gegeven werd te eten.

*Gr.anhistèmi = Hebr.QuWM

56.En buiten zichzelf stonden de ouders; en hij gaf de boodschap aan hen tot niemand te spreken over wat geschied was.

64

9.1.En samengeroepen hebbend de twaalf gaf hij aan hen kracht en bevoegdheid bij alle demonen en om zieken te verplegen.

2.En hij zond af hen om aan te kondigen het koningschap(-rijk) van God en om te genezen.

3.En hij sprak tegen hen: draag niets hoog heen op de neemweg*, noch een stamstaf* noch een ransel, noch brood noch zilver noch om per persoon twee lijfrokken te hebben.

4.En in welk huis ook maar binnenkomt, blijft daar en komt vandaar weg.

5.En zovelen jullie maar niet ontvangen, weggekomen uit die stad, bonkt af¹¹³ het schurkstof* vandaan van jullie voeten tot getuigenis bij hen.

*Gr.koniorton = Hebr. AáBàQ

6.En weggekomen gingen zij vooraan door langs de dorpen, goednieuwsboodschappend en verplegend overal.

64

7.En Herodes de viervorst hoorde al-af wat geschied was en hij was zonder uitweg

¹¹³ Het Griekse werkwoord 'apotinassoo' komt maar enkele keren voor zowel in de LXX als in het NT. Het werkwoord 'ektinassoo' komt wel voor en is in de LXX meestal de vertaling van het Hebr. NâNgàR, dat 'bonken' betekent. Het werkwoord 'tinassoo', dat noch in de LXX noch in het NT voorkomt, betekent 'kloppen' of 'bonken'. Daarom vertalen hier met 'afbonken' en bij het andere werkwoord met 'uitbonken'.

door het zeggen door sommigen dat Johannes tot opstaan gebracht was vandaan van de lijfdoden*,
8.en door sommigen dat Elia te voorschijn was gekomen, maar door anderen dat een profeet, iemand van de vooraangeganen, was opgestaan.

9.En Herodes sprak: Johannes ik onteerstdeeld heb ik (hem); (als) wie geschiedt deze omtrent wie ik hoor zodfanige (dingen)? En hij zocht te zien hem.

66

10.En omgekeerd zijnde voerden op aan hem zoveel zij maakten.

En aangenomen hebbend hen week Hij uit naar hem eigen in een stad Geroepen Bethsaïda.

11.Maar de krioelmenigten, volkènnend, volgden hem praatte hij met hen omtrent het koningschap(-rijk) van God en die behoefte hebben aan verpleging geneest hij.

67

12.En de dag ging vooraan om zich neer te vlijen. Maar erbijgekomen spraken de twaalf tot hem:

laat los de krioelmenigte, opdat zij heengaande naar de omsingelende dorpen en velden ligzaal zoeken vinden teerkost*, omdat wij hier in een inbrengelede opstaanplaats geschieden.

13, Maar hij sprak tegen hen: geeft hen te eten jullie. Maar zij spraken: niet geschieden er voor ons meer dan vijf broden en twee vissen, indien wij niet heengaande op de markt kopen voor al-af dit genotenvolk etenswaren. Want zij geschieden ongeveer vijf duizend.

14. Maar hij sprak tot zijn leerlingen: doet zich neervlijen hen neervlijingen ongeveer tot vijftig.

15. En zij maakten zo en deden zich neervlijen allen.

16. En genome hebbend de vijf broden en de twee vissen, opkijkend naar de hemel, zegende hij in* hen

zie: Mt 13:14-21, Mc.6:31-44, Joh.6:
[1-13.

κ-26

*Gr.episitismos=Hebr.TsàJieDáH.

*Gr.eulogeo = Hebr.BáRàKh

en deelde in brokken en heeft de gegeven aan de leerlingen om bewaar te stellen voor de krioelmenigte.

17.En zij aten en zij werden verzadigd* allen; en hoog-heen-gedragen werd het te-over van brokken voor hen twaalf opzetbladen*.

68

18.En het geschiede bij het geschieden van hem biddend in afzondering (dat) samen geschiedden met hem de leerlingen en hij vroeg na bij hen zeggend: (als)wie zeggen de krioelmenigten dat ik geschied?

19.En zich toebuigend spraken zij: (als)Johannes de dompelaar, en anderen (als) Elia, maar anderen, dat een profeet, iemand van de vooraangeganen, is opgestaan.

20.En hij sprak tot hen: jullie, (als)wie zeggen jullie dat ik geschied? En Petrus, zich toebuigend sprak: (als) de Gezalfde* van God.

21.Maar hij omwaarderend gaf hij de boodschap aan niemand dit te zeggen.

22.Sprekend, dat het noodzakelijk is, dat de stichtzoon van de menselijke vele (dingen)lijdt en geen gewicht krijgt vandaan van de ouderlingen en de vooraangaande priesters en de schriftkenners en vermoord zal worden* en op de derde dag tot opstaan gebracht zal worden*.

69

23.En hij zei tegen allen: Indien iemand laat-achter* mij wil komen, moet hij zichzelf loochenen en hoog-heen-dragen* zijn kruispaal per dag en hij moet volgen mij.

24.Want hij die zou willen bevrijden zijn lichaamziel*, zal haar teloor doen gaan. Maar hij die teloor liet gaan zijn lichaamziel vanwege mij, die zal haar bevrijden.

25.Want wel nu heeft een mens die wint de gehele ordentelijkheid* maar zichzelf teloor doet gaan of doet boeten?

26.Want hij die mij te schande maakte* en mijn inbrengwoorden* die zal de

*Gr.chortazoo = Hebr. SháBàNg

zie: Mt. 16:13-28; Mc. 8:27-9:1 κ-27

*Gr.Christos = Hebr. MàShiàCh

*Gr.apokteinoo = Hebr. HáRàG

*Gr.opisoo = Hebr. AæChàR

*Gr.airoo = Hebr. NáSsáA

*Gr.psuchè = Hebr. NèPhèSh

*Gr,kosmos

*Gr.apaischanomai=Hebr. BuWSh

*Gr.logos = hebr. DáBháR

de stichtzoon van de menselijke te schande maken, wanneer hij komt in de dunkzwaarte* van hem en van de omvamende en van de heilige werkboden*.

*Gr.doxa = Hebr.KáBhóWD

*Gr.angelos = Hebr.MàLeAáK

27.En ik zeg jullie waarachtig dat sommigen van wie erbij staan geschieden (als) wie niet zullen proeven gestorvenheid tot zij zullen zien het koningschap(-rijk) van God.

70

28.En er geschiedde na deze inbrengwoorden ongeveer acht dagen, aangenomen hebbend Petrus en Johannes en Jakobus, trad hij omhoog naar de berg in toe te biodden.

*zie: Mt.17:1-8; Mc.9:2-8 κ-30

29.En (toen) geschiedde bij het toebidden van hem het aanzien* van zijn vertegenwendinging* anders en zijn gewaad wit uitbliksemend.

*Gr.eidos = Hebr MàRÁèH

*Gr.posoopon = Hebr, PáNieJM

30.En zie twee mannen praatten samen met hem, (als)welke geschieden Mozes en Elia,

31.zij, zich zien latend in dunkzwaarte zegden zij aan de uittrekneemweg¹¹⁴ van hem, welke hij aanstaande was volledig te maken in Jeruzalem.

32.En Petrus en die samen met hem geschieden bezwaard door slaap.

Maar waakzaam zijnde zagen zij de dunkzwaarte van hem en de twee mannen die samen stonden met hem.

33.En het geschiedde bij het afgezonderd worden* van hen vandaan van hem sprak Petrus tot Jezus: verstandvolle¹¹⁵, prachtig geschiedt, dat wij hier geschieden, en wij moeten maken drie tenten, één-enkele voor jou en een-één-enkele voor Mozes en een-één-enkele voor Elia, niet volkènnend wat hij zei.

*Gr.diachoorizoo = Hebr. BáDàD

¹¹⁴ Grieks: exodos, het is in de LXX vrijwel de vaste vertaling van het Hebreeuwse JáTsáA en MóWTsieJAÁH. Het is ook de titel van het tweede boek van de Torah in de LXX. Het Griekse woord 'hodos', dat in 'exodos' te horen is, is de vertaling van het Hebreeuwse woord DèRèK, dat meestal met 'weg' wordt vertaald, maar beter met 'neemweg' kan worden weergegeven, omdat het meer de route is waarvoor gekozen wordt (die genomen wordt) dan het wegdek; het griekse hodos heeft bovendien dezelfde strekking. Om beide woorden, die in het Grieks hoorbaar zijn, te bewaren kozen we voor 'uittrekneemweg'.

¹¹⁵ Hier staat 'epistatès'; alleen Lucas gebruikt deze aanspreektitel, het is waarschijnlijk de Griekse vertaling van het Hebreeuwse 'rabbi' ('rab' / 'rebbe' / 'rabbijn'). Met deze vertaling laten we de Griekse concordantie horen.

34.En toen hij deze (dingen) zei, geschiedde een wolk* en die beschemerde* hen; en zij hadden ontzag bij het inkomen van hen in de wolk.

*Gr.nepheios = Hebr.NgáNàN

*Gr,episkiazoo = Hebr. TsáLàL

35.En een stem geschiedde uit de wolk, die zei:

Deze geschiedt (als) mijn stichtzoon de uitgekozene, hoort naar hem¹¹⁶.

36.En bij het geschieden van de stem werd bevonden Jezus afgezonderd* en zij zwegen en aan niemand boodschapten zij in die dagen iets van wat zij gezien hadden.

*Gr.monos = Hebr.LeBàDieJ

71

37.En het geschiedde op de zesde dag, toen zij neergekomen waren vandaan van de berg, samen kwamen hem tegemoet veel krioelmenigte.

zie: Mt.17:14-21; Mc.9:14-29

38.En zie een man vandaan van de krioelmenigte riep uit, zeggende: leraar, ik vraag uit nood aan jou om te kijken naar mijn stichtzoon, omdat hij een afgezonderd tot geschieden gebrachte¹¹⁷ voor mij geschiedt.

39.En zie een belucvhting neemt hem, en plotseling schreeuwt hij en doet hem stuip trekken met schuim en te nauwer nood wijkt hij vandaan van hem, verbrijzelend hem.

40.En ik vroeg uit nood jouw leerlingen, dat zij uitwierpen hem en niet hadden zij de kracht.

41.En Jezus, zich toebuigend, sprak: oh geschiedronde zonder vertrouwen en verkeerd. Tot hoelang zal ik geschieden bij jullie en zal ik uithouden jullie?

42.Voer naar voren hier jouw stichtzoon, en nog toen hij voor hem kwam, verscheurde hem de demon en deed stuip trekken. Maar Jezus omwaardeerde de beluchting

¹¹⁶ Hier wordt naar Psalm 2:7 verwezen en naar Jes.42:1 en Deut.18:15. De messianse koning van psalm 2 en de knecht des heren uit Jes.42 en de profet 'als Mozes' worden hier met elkaar verbonden. Ook in de rabbijnse teksten worden deze drie teksten met elkaar verbonden.

¹¹⁷ Grieks monogenès. Dit woord bestaat uit 'monos', dat het beste met 'afgezonderd' weergegeven kan worden, en uit genès, waarin het woord 'geschieden' klinkt. De gebruikelijke vertaling 'eniggeborene' is te vlak en brengt de notie 'baren' en 'geboren worden' in, die aan het Grieks vreemd zijn. Het komt in de LXX weinig voor en nooit als aanduiding van een enig kind.

die verontreinigd was, en hij genas het kind en heeft hem teruggegeven aan de omvamide van hem.

43. En getroffen raakten allen bij de grootheid van God.

72

En toen allen zich verwonderden* bij alle (dingen) die hij maakte, sprak hij tot zijn leerlingen:

44. Stellen jullie in jullie oren deze inbrengwoorden* , want de stichtzoon van de menselijke is aanstaande om overgeleverd te worden in de handen van menselijken.

45. Maar zij volkènden niet deze woordinbreng* en het geschiedde verhuld vandaan van hen, opdat zij het niet aanvoelden en zij ontzagen zich om te vragen hem omtrent deze woordinbreng.

46. En binnenkwam een berekening in hen, wie zou geschieden (als) de grotere van hen.

47. Maar Jezus, volkènnend de berekening van hun hart, erbij genomen hebbend een kind, deed staan dat naast zichzelf

48. en sprak tot hen: hij, indien hij zal ontvangen dit kind op mijn naam, ontvangt mij; en hij, indien hij mij zal ontvangen, ontvangt hem die mij afgezonden heeft. Want hij die (als) de kleinere bij jullie voorhanden is, geschiedt (als) een grote.

49. En zich toebuigend sprak Johannes: verstandvolle, wij volkènnen iemand die in jouw naam uitwerpt demonen en wij verhinderden hem, omdat hij niet volgt samen met ons.

50. Maar tot hem sprak Jezus, verhindert niet, want hij die niet geschiedt tegen ons, geschiedt om ons.

78

51. En het geschiedde toen volledig gemaakt werden de dagen van zijn opgenomen worden en hij ondersteunde de vertegenwending* om heen te gaan naar Jeruzalem,

52. en hij zond af bodewerkers* voor zijn vertegenwending uit; en zij, heengaande, kwamen binnen in een dorp van de Samaritanen, om gereed te maken voor hem.

*Gr. Thaumazoo = Hebr. PhàLéA

*Gr. logos = Hebr. DàBháR

*Gr. rèMa = Hebr. DàBháR

zie: Mt.18:1-5; Mc.9:33-37 κ-32

*Gr. prosoopon = Hebr. PàNíeJM

*Gr. anngelos = Hebr, MàL'ÀàK

53. En niet ontvingen zij hem, omdat zijn vergegenwoordiging geschiedde (als) heengaande naar Jeruzalem.

54. En de leerlingen Jakobus en Johannes, dit ziende, spraken: machtiger, wil jij, dat wij moeten spreken **dat vuur neertreedt vandaan van de hemel en teloor doet gaan**¹¹⁸ hen.

55. Zich omgekeerd hebbend omwaardeerde hij hen; en zij gingen heen naar een ander dorp.

74

57. En toen zij heengingen op de neemweg, sprak iemand tot hem: volgen zal ik jou waarheen jij ook wekomt.

κ-33

58. En Jezus sprak tot hem: vossen hebben holen en de gevleugelden van de hemel tenten, maar de stichtzoon van de menselijke heeft niet waar hij het eerstdeel neervlijt.

zie: Mt.8:19-22

59. En hij sprak tot een ander: volg mij, maar hij sprak: vaardig af mij eerst wegkomend om te begraven* mijn omvamide.

*Gr. thaptoo = Hebr. QáBàR

60. Maar hij sprak hem aan: verduw, dat de lijfdoden* begraven hun eigen lijfdoden, maar jij, wegkomend, boodschap rond het koningschap (-rijk) van God.

*Gr. nekros

61. En ook een ander sprak: ik zal jou volgen, machtiger, maar vaardig mij eerst af om van mij af te zetten wie in mij huis (zijn).

62. En Jezus sprak [tot-hem]: niemand, die opwerpt de hand op een ploeg en kijkt naar het achterliggende, geschiedt goed ingesteld voor het koningschap (-rijk) van God.

75

10.1. En na deze (dingen) vertoonde de machtiger zeventig* anderen en hij zond af hen per twee voor zijn vertegen-

zie: Mt.10:7-16

κ-34

zie Ex.24:1

¹¹⁸ Hier wordt verwezen naar II Kon.1:10 en 12, De woorden komen overeen met de Griekse vertaling daarvan in de LXX. Daar wordt verteld, dat Elia God vraagt om vuur te laten afkomen van de hemel om de dienaren van Achab te doden. In sommige handschriften wordt er dan ook een passage aan toegevoegd, waarin Elia genoemd wordt. Daaraan wordt nog weer een tekst toegevoegd, waarin Jezus zegt, dat de Zoon des mensen niet is gekomen om de zielen van de mensen te verdedrven, maar om die te behouden. In de SV staan desze woorden nog gewoon in de tekst vermeld. In latere vertalingen zijn ze weggelaten.

wendinging naar alle stad en opstaanplaats*
waar hij aanstaande was om te komen.

2.En hij zei tot hen: de-maaiing* (is) wel
veel, maar de werkers weinigen;
richt een noodvraag tot de machtiger
van de maaiing opdat hij uitwerpt werkers
naar zijn maaiing.

3.Vaart heen: zie ik zend af jullie als
schaapslammeren in het midden van wolven.

4.tilt geen buidel*, geen ransel, geen
schoenen. En begroet niemand langs
de neemweg*.

5.In welk huis ook jullie inkomen,
zegt eerst: vrede* aan dit huis.

6.En indien daar geschiedt een stichtzoon
van vrede, zal een ruststop nemen*
op hem de vrede van jullie.

7.En in dat huis blijft, etende en
drinkende de-dingen) van de kant ven hen.
Waardig (is)immers de werker zijn
beloning.

76

Treedt niet om van huis naar huis.

8.En in welke stad ook jullie inkomen
en zij ontvangen jullie, eet de jullie
voorgezette (dingen),

9. en verpleegt* de onvasten in haar,
en zegt tot hen: lijfna* gekomen is bij jullie
het koninkrijk(-schap)* van God.

10.Maar in welke stad ook maar jullie
inkomen en niet ontvangen zij jullie,
wegkomend naar haar wijdden* spreekt:

11.het schurkstof* dat aankleeft aan ons
uit de stad van jullie op de voeten
vegen wij weg aan jullie; intussen
volkèt dit, dat lijfna gekomen is
het koninkrijk(-schap) van God.

12.Ik zeg jullie dat het voor de Sodomieten
op die dag uithoudbaarder zal geschieden
dan voor die stad.

13.Weë jou, Chorazin, weë jou, BèThsaïda,
omdat indien in Tyrus en Sidon geschied
waren de krachten die zijn geschied in jullie,
zij oudtijds in zak* en as** gezeten
van besef veranderd zouden zijn.

14.Intussen zal het voor Tyrus en Sidon
uithoudbaarder geschieden in het oordeel

*Gr.therismos = Hebr.QáTsieJR¹¹⁹

*Gr.ballantion = Hebr. KieSJ

*Gr.hodos = Hebr. DèRèK

*Gr.eirènè = Hebr. SháLóWM

*Gr.anapauoo = hebr. NuWCH

*Gr.therapeuoo

*Gr.engngizoo = Hebr. QáRàB

*Gr.basioleia = Hebr. MàL'KuWT

*Gr.plateia = Hebr.RáChuWB

*Gr.koniorton = Hebr.AáBhàQ

*Gr.sakkos=Hebr.SsàQ; **Gr.spodos=
[Hebr.AáShàR

¹¹⁹ = knotting

dan voor jullie.

15. En jij Kapharnaum, niet tot de hemel werd jij omhoog gebracht? Tot de oergroeve* trad jij neer.¹²⁰

16. Hij die hoort naar jullie, hoort naar mij, en hij die terzijde stelt jullie, stelt mij terzijde. En wie mij terzijde stelt, stelt terzijde wie mij afzond.

17. En omgekeerd zijn de zeventig met vreugde zeggende: machtiger, ook de demonen worden gezet onder ons in jouw naam.

18. Hij sprak tot hen: ik aanschouwde de lasteraar* als een ster uit de hemel vallende.

*Gr. satanas = Hebr. SháTháN

19. Zie gegeven heb ik jullie de bevoegdheid om te schrijden over slangen heen¹²¹ en scorpioenen en op al af de kracht van de vijand, en beslist niets zal ontwrichten¹²² jullie.

20. Intussen verheugt je niet daarin, dat de beluchters onder jullie gezet zullen worden, maar verheugt je dat jullie namen ingeschreven zijn in de hemelen.

78

21. In die ure juichte* hij met de heilige beluchting en hij sprak: ik geef jou gelijk, omvamende, machtiger van de hemel en van het land,

*Gr. angngnaliazoo = Hebr. GieJL
zie Mt. 11:25-27

dat jij schuilgehouden hebt deze (dingen) vandaan van de wijzen en verstandigen, en onthuld hebt deze (dingen) aan de spijslingen*; ja, o omvamende, omdat zo genadiging* geschiedt ten overstaan van jou.

22. Alle (dingen) werd mij overgeleverd door mijn omvamende en niemand

¹²⁰ Deze woorden komen vrijwel letterlijk voor in de Griekse vertaling van de LXX van Jes. 14: 13 en 15. Ze hebben betrekking op Babel, want daarover profeteert Jesaja in dit hoofdstuk.

¹²¹ Deze woorden verwijzen naar Psalm 91:13, en zijn ontleend aan de Griekse vertaling daarvan in de LXX. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND III.1): "*op~klauwleeuw en adder ben-jij-de-weg-aan 'nemen; jij bent aan 't-vertreden tegenaar (een jonge leeuwe) en draak.*" Maar de woorden herinneren ook Gen. 3:15.

¹²² Hier staat het Griekse werkwoord 'adikeo', dat we in het NT meestal met 'onrechtmatig doen lijden' vertalen om de Griekse hoorsamenhang met 'dikè' (= rechtzetting) te bewaren. Maar in de LXX is het van de vele woorden waarmee het vertaald wordt, het vaakst vertaald door het hebr. NgáWàN en dat betekent 'ontwrichten'; het is het resultaat van het onrechtmatig lijden. Deze betekenis heeft dit werkwoord ook hier.

volkènt wie geschiedt (als) de stichtzoon, tenzij de omvamende en wie geschiedt (als) de omvamende tenzij de stichtzoon en aan wie maar de stichtzoon besluit het te onthullen.

23. En zichkerende naar de leerlingen naar hem eigen sprak hij: gelukgwenst* de ogen die kijken naar wat jullie bekijken.

*Gr.makarios = Hebr/ AèSh'RéJ

24. Want ik zeg jullie dat vele profeten en koningen wilden zien waarnaar jullie kijken en niet zagen en horen wat jullie horen en niet hoorden.

79

25. En zie iemand, een wetsuitlegkenner, stond op hem op de proef stellend zeggend: leraar, wat makende zal ik weetig aandeel hebben aan leven wereldlang?

26. En hij sprak tot hem: in de wetsuitleg* staat wat geschreven? Hoe lees jij op?

27. En zich toe buigend sprak hij: **jij zult beminnen de machtiger de God van jou uit geheel jouw hart en geheel jouw lichaamziel* en geheel jouw vermogen* en geheel jouw besef en jouw metgezel* als jouzelf.**¹²³

*Gr.psuchè = Hebr. NèPhèSh

*Gr.ischus = Hebr. ChàJiel

*Gr.plèsion = Hebr. RéàNg

28. En hij sprak tot hem : juist boog jij je toe.

29. Maar hij willende zichzelf rechtvaardigen sprak tot Jezus: en wie geschiedt van mij (als) metgezel?

30. Hem opnemend sprak Jezus: iemand een menselijke trad neer vandaan van Jeruzalem naar Jericho en door rovers viel hij om, zij kleedden hem ook uit en slagen opleggend kwamen zij weg weggeduwd hebbend een half-gestorvene.

31. Volgens machtiging¹²⁴ trad

κ-36

¹²³ Hier wordt eerste Deut.6:5 geciteerd, volgens de Griekse vertaling daarvan in de LXX, maar daar ontbreken de woorden 'met geheel jouw besef'. De letterlijke vertaling van Deut.6:5 (zie BAND I) luidt: "en-voorts-ben-jij-aan't-beminnen ewel die-JHWH-van-Israël de-gods-jouwer; met al-af-het-hart-jouwer en-met-al-af-de-lichaamziel-jouwer en-met-al-af-de-macht-jouwer (Hebr.MeAoD)". Daarna wordt Lev.19:18 geciteerd, ook letterlijk volgens de Griekse vertaling ervan in de LXX. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND I) luidt: . . . en voorts-ben-jij-aan't-beminnen de-metgezel-jouwer (iemand-)zoals-jij. . . .".

iemand, een priester*, neer op die neemweg, en hem ziende kwam hij voor langs.

32. En desgelijks ook een Leviet over de opstaanplaats komend en ziende ging voor langs.

33. Maar iemand, een Samaritaan, de weg nemend kwam tot hem neer en ziende werd hij moederschootbewogen*,

34. en erbijgekomen verknevelde* hij zijn wonden* erop gietend olijfolie*

en wijn*, en hem opgehesen hebbend op de eigen ezel voerde hij hem naar een ontvangement¹²⁵ en hij had belang bij hem.

35. En in de volgende ochtend, uitgeworpen hebbend twee dinaria heeft hij gegeven hem aan de ontvangementhouder en hij sprak: hebt belang bij hem en wat jij voorgespeneerd hebt, zal ik bij mijn weeromkomen, teruggeven.

36. Wie van deze drie is dunkt jou (als) naaste geschied van hem die in(handen)gevallen is bij de rovers?

37. En hij sprak: die gemaakt heeft barmhartigheid met hem.

En Jezus sprak tot hem: ga heen en maak jij desgelijks.

80

38. En toen zij heengingen kwam hij binnen in een of ander dorp; en iemand, een vrouwmenselijke, met de naam Martha, ontving hem in het huis.

39. En aan haar geschiedde een zusterverwante, die Maria geroepen werd, en zij neergezeten bij de voeten van de machtiger, hoorde zijn inbrenghwoord*.

*Gr.hiereus = Hebr. KoHÉN

*Gr.splangnizoo = Hebr. RáChàM

*Gr.deoo = Hebr. AáSàR

*Gr.trauma = Hebr. PèTsàNg

*Gr.elaion = Hebr. ZàJieT

*Gr.oinos = Hebr. JáJieN

κ-37

*Gr.logos = Hebr. DáBhár

¹²⁴ Grieks: kata sungkuria; hier klinkt het woord kurios mee. Beide woorden hangen samen met het Griekse kureoo, dat 'macht krijgen over' betekent en zo de betekenis gaat krijgen van 'ergens mee te maken krijgen' of 'getroffen worden door iets'. Sungkureoo is dan 'samen in de macht ergens van komen'. 'Sungkuria wordt gewoonlijk wel door 'toeval' vertaald, maar dan moet dit Nederlandse woord wel letterlijk genomen worden: er valt je iets toe, het komt op je weg. Om de Griekse concordantie ook hier te laten horen, vertalen we daarom met 'volgens machtiging'.

¹²⁵ Vergelijk het Nederlandse logement.

40.En Martha ging om in veel bediening*;
 en eromheen staande sprak zij:
 machtiger, is het niet belangrijk voor jou,
 dat die zusterverwant van mij
 mij afgezonderd achterliet om te bedienen*?
 Spreek tot haar opdat zij het voor mij
 Opneemt.

*Gr.diakonia

*Gr.diakonein

41.Maar zich toebuigend sprak tot haar
 de machtiger: Martha, Martha, jij bent
 bezorgd en maakt je druk omtrent vele
 dingen,

42.maar aan weinig (dingen) geschiedt
 er behoefte of aan één-enkel (ding);
 want Maria heeft het goede deel verkozen,
 dat niet weggepakt zal worden van haar.

81

11.1.En het geschiedde toen hij geschiedde
 op een of andere opstaanplaats biddende,
 toe hij een pauzestop maakte, sprak iemand
 van zijn leerlingen tot hem: machtiger,
 leer ons bidden, zoals ook Johannes heeft
 geleerd aan de leerlingen van hem.

κ-38

2.En hij sprak tot hen:
 wanneer jullie bidden, zegt:
 Omvamende,

geheiligd moge worden jouw naam,
 komen moge jouw koningschap*,

zie Mt.6:9-12

* of: koninkrijk

3.ons brood voor de aangekomen (tijd)
 geef't ons per dag.

4.Duw weg voor ons onze verwaardingen*,
 want ook zelf duwen wij ('t)weg voor
 alwie ons verplicht is;
 en draag ons niet binnen in beproeving.

5.En hij sprak tot hen:
 wie uit jullie zal hebben een vriend
 en zal heengaan naar hem te middernacht
 en spreekt hem aan: vriend doe mij gebruiken
 drie broden,

6.aangezien mijn vriend is komen te
 geschieden vanaf de neemweg* bij mij
 en niet heb ik wat ik in bewaring
 zou stellen voor hem.

7.En die binnenin zich toebuigend
 sprak: houd niet mij moeiten voor;
 reeds is de duer gesloten en mijn
 kinderen samen met mij geschieden
 op het ligbed; niet heb ik de kracht
 opgestaan zijnde ('t) jou te geven.

8.Ik zeg jullie: indien hij ('t)ook

niet zal geven, opgestaan zijnde,
omdat hij geschiedt (als) zijn vriend,
dan zal hij omdat zijn onbescheidenheid
hem tot opstaan heeft gebracht
aan hem geven zoveel hij gebruiken moet.

9.En ik zeg jullie, wenst* en het zal
worden gegeven aan jullie; zoekt en vindt;
en bonst*, en er wordt opengedaan
voor jullie.

10.Alwie immers wenst, neemt aan,
en wie zoekt vindt en voor wie bonst
wordt opengedaan.

11.En van welke vader uit jullie¹²⁶ zal
een stichtzoon wensen een vis, hij zal
hem toch niet op de drukplek van
een vis een slang weergeven?

12.Of ook hij zal wensen een ei,
weergeven aan hem een skorpioen?

13.Indien nu jullie die (als)slechten
voorhanden zijn volkènt om goede
gaven te geven aan de borelingen
van jullie, hoeveel te meer zal
de omvamende die(is)vandaan van
de hemel geven heilige beluchting
aan wie dat wensen van hem.

82

14.En hij geschiedde uitwerpend
een demon, en deze geschiede stom.
En het geschiedde, toen de demon
uitkwam, heeft gepraat de stomme
en verwonderden zich de krioelmenigten.

15.Maar sommigen uit hen spraken:
met Beëlzebul, de vooraangaande van
de demonen, werpt hij uit de demonen.

16.Maar anderen (hem) beproevende*
zochten een kenteken* vandaan van de
hemel van de kant van hem.

17.Maar hij volkènnend van hen de
beseffen sprak hij tot hen:
alle koningschap* bij zichzelf verdeeld is,
raakt inbrengleeg en huis valt op huis.

18.En indien ook de lasteraar* bij zichzelf
verdeeld is geworden, hoe zal staande
blijven* het koningschap(-rijk) van hem?

*Gr.aiteoo = Hebr. SháAàL

*Gr.krouoo = Hebr. DáPhàQ

zie Mt. 12:22-30; Mc. 3:22-27 κ-39

*Gr.peirazoo = Hebr. NáSáH

*Gr.sèmeinon = Hebr.AóWT

*of: koninkrijk

*Gr.satanas = Hebr. SháTháN

*Gr.istanai = Hebr. NgáMàD

¹²⁶ In toonaangevende latere handschriften, die b.v. voor de vertalers van de Stanvertaling de enig beschikbare tekst bevatten, gaat hier de volgende regel vooraf: . . . zal een stichtzoon wensen een brood, tocvh niet zal hem een steen weergeven. In moderne vertalingen ontbreekt deze zinsnede.

Omdat jullie zeggen dat ik met Beëlzebul uitwerp de demonen.

19.En indien ik met Beëlzebul uitwerp de demonen, met wie werpen uit jullie stichtzonen?

20.En indien ik met de vinger van God¹²⁷ uitwerp de-demonen, dan is aangekomen bij jullie het koningschap van God.

21.Wanneer de vermogende bewwapende waar-houdt* zijn grashof**, geschiedt in vrede het hem voorhandene.

*Gr.phulassoo=Hebr.SháMàR; **Gr. [aulè=Hebr.CháTsoR

22.Maar wanneer een meer vermogende dan hij erbij gekomen hem zou overwinnen, pakt hij zijn hele bewapening af, waarbij hij zich veilig wist* en zijn jaagbuit* zal hij doorgeven.

*Gr.pepoitha=Hebr. BáThàCh
*Gr.skullon = Hebr. SháLàL

23.Hij die niet samen met mij geschiedt, geschiedt tegen mij in, en hij die niet samenvoert samen met mij, gooit uiteen.

24.Wanneer de onreine beluchting wegkomt vandaan van de mens, komt hij heen door waterloze opstaanplaatsen* zoekend een ruststop, en die niet gevonden hebbend, zegt hij: omkeren zal ik naar het huis vanwaar ik wegkwam.

*Gr.topos = Hebr. MáQóWM

25.En gekomen vindt hij het geveegd en ordentelijk gemaakt.

26.Dan gaat hij heen en neemt aan andere beluchtingen slechter dan hij zeven, en binnen gekomen huist hij daar; en (dan) geschiedt het latere* van die mens erger dan het eerdere.

*Gr.eschatos = Hebr. AæChàR

27.En het geschiedde bij het zeggen door hem van deze (dingen), hoog-heen-dragend* iemand de-stem sprak een vrouw uit de krioelmenigte tot hem: gelukkigwens de buik* die getild heeft jou en de borsten* die jij gezogen hebt.

*Gr.aireoo=Hebr.NáSsáA

*Gr.mostos = Hebr. SháD

28.Maar hij sprak: zeker gelukkigwens zij die horen het inbrengwoord* van God en waar houden*.

83

29.En toen de krioelmenigten te hoop liepen ging hij vooraan om te zeggen:

zie Mt.12:46-50

κ-41

¹²⁷ Met deze zegswijze duidt Jezus de Torah aan, die volgens Ex.31:18 door de vinger van God op de twee borden van steen (stenen tafelen) zijn geschreven.

Deze geschiedronde* geschiedt (als) een slechte geschiedronde: hij zoekt een kenteken* en een kenteken* zal niet gegeven worden, tenzij het kenteken van Jona.

*Gr.genos = Hebr. DóWR

30.Zoals immers Jona geschiedde voor de Ninevieten (tot)kenteken, zo zal geschieden ook de stichtzoon van de menselijke voor deze geschiedronde.

*Gr.sèmeion = Hebr. AóWT

31.De koningin van het woestijnzuiden* zal tot opstanding worden gebracht* in het oordeel samen met de mannen* van deze geschiedronde en zal veroordelen hen; omdat zij kwam vandaan van de oversteekgebieden van het land om te horen de wijsheid van Salomo, en zie meer Salomo¹²⁸ hier.

*Gr.notos = hebr. NèGèBh

*Gr.egeiroo(pass)=Hebr.QuWM(hoph)

*Gr.andros = Hebr. AieJSh

32.De Ninevitische mannen zullen opstaan in het oordeel samen met deze geschiedronde en zij zullen hem veroordelen, omdat zij van besef veranderden op de verkondiging van Jona, en zie meer Jona hier.

84

33.Niemand zal een lamp*, daarnaar getast hebbend, in verscholenheid stellen en niet onder een maatbeker, maar op een lamphouder, opdat wie binnen gaan naar de straling zullen kijken.

*Gr.lungchnon = Hebr. NÉR

34.(als)lam- van het zielelichaam* geschiedt jouw oog*. Wanneer jouw oog eerlijk geschiedt, dan geschiedt geheel het zielelichaam lichtgevend, maar wanneer het slecht geschiedt, ook het zielelichaam duistermakend.

*Gr.sooma

35.Houdt er zicht op, dat niet het licht dat in jou (is) (als)duisternis geschiedt.

36.Indien jouw zielelichaam geheel lichtgevend (is), niet hebbend deel aan iets duistermakends, zal geheel geschieden (als) lichtgevend zoals wanneer de lamp met flitslicht jou verlicht.

85

37.En bij het praten vraagt hem een

κ-42

¹²⁸ De gebruikelijke vertaling 'meer dan Salomo' vooronderstelt het Griekse woord 'è', maar dat staat er niet. De vertaling 'meer Salomo' laat beter uitkomen, dat Jezus zich hier allereerst identificeert met Salomo maar dan ook boven hem uitgaat. Datzelfde zegt hij even later ook van Jona. Ook met Jona identificeert Jezus zich eerst en dat betekent dat Jona voor Jezus een vergelijkbaar voorbeeld is als Salomo. En dat is wel een heel andere waardering van Jona, dan in de Joodse en Christelijke (ook met alle verschillen tussen beiden) exegese gangbaar is.

pharizeeër, opdat hij middagmaal zou houden naast hem; binnengekomen viel hij neer.

38. Maar de pharizeeër (dit)ziende verwonderde zich, dat hij zich niet eerst ondergedompeld had voor het middagmaal.

39. Maar de machtiger sprak tot hem: jullie pharizeeërs nu de buitenkant van de drinkbeker en de schotel reinigen jullie, maar het binnenste van jullie is beladen met ropperij en slechtheid.

40. Onachtzamen, heeft niet die gemaakt heeft de buitenkant, ook het binnenste gemaakt?.

41. Intussen wat daarom geschiedt geeft (als)aalmoes*, en zie alles geschiedt rein voor jullie.

42. Maar wee jullie pharizeeërs, omdat jullie verdienen de munt¹³⁰ en de wijnruit¹³¹ en kweekgroen*¹³² en jullie komen over te steken* aan het oordeel en de minne van God. Deze (dingen) zijn noodzakelijk om te maken en ook die niet over te steken.

86

43. Wee jullie pharizeeërs, omdat jullie beminnen de eerste zitplaats in de synagogen en de begroetingen op de markt.

44. Wee jullie, omdat jullie geschieden als gedachtenisplaatsen* die onduidelijk (zijn) en de mensen die rondschrjden er bovenop volkènnen ('t) niet.

45. Zich toebuigend zegt iemand van de wetsuitlegkenners aan hem: leraar, deze(dingen) zeggend brutaliseer jij ook ons.

46. Maar hij sprak: ook jullie wetsuitleg-

*Gr.eleèmosunè= (vaak) Hebr. [TsedáQáH¹²⁹

*Gr.lachanon = Hebr. JáRÉK

*Gr.parerchomai=Hebr.NgáBàR

¹²⁹ = letterlijk 'gerechtigheid'; het is in de rabbijnse litteratuur de aanduiding van een gift aan de armen geworden. Daaruit blijkt hoezeer dit Hebr. woord de kwalificatie is van concrete daden en niet zozeer van een algemene norm,

¹³⁰ een plantenfamilie, die wij kennen in pepermunt.

¹³¹ Een bloem, groeiend aan de rand van akkers.

¹³² Een tiende van de opbrengst van de akker werd als belasting gevraagd voor tempeldienst en autonoom bestuur. De schriftgeleerden verscherpten dat gebod uit de Torah door ook van zuoveel minder belangrijke eetbare planetn een tiende van de opbrengst te eisen.

kenners wee, omdat jullie bevrachten de mensen met vrachten moeilijk tilbaar, en zelf tippen jullie niet met één-enkele van jullie vingers de vrachten aan.

47

47. Wee jullie huisstichten* de gedenkplaatsen* van de profeten, maar de omvarenden van jullie hebben hen vermoord.

*Gr.oikodomeoo = hebr. BáNáH

*Gr.mnèmeion = Hebr.QâBèR(=graf)

48. Dus geschieden jullie (als) getuigen en hebben jullie goeddunken de werken van jullie omvarenden, omdat zij zelf hen hebben vermoord, maar jullie (voor hen) huisstichtten.

49. Daarom ook sprak de wijsheid van God: ik zend af naar hen profeten en afgezondenen en van hen vermoorden zij en vervolgen zij,

50. opdat afgezocht wordt het bloed* van alle de profeten dat uitgegoten is vanaf het ontwerp van de ordentelijkheid*

*Gr.haima=Hebr.DáM(=roods)

vandaan bij deze geschiedronde*,

*Gr.kosmos

*Gr.genos = Hebr.DóWR

51. vanaf het bloed van Abel¹³³ tot het bloed van Zacharja dat teloor ging tussen de slachtplaats en het huis; en ik zeg jullie: het zal afgezocht worden vandaan bij deze geschiedronde*.

*Gr.genos = Hebr. DóWR

88

52. Wee jullie wetsuitlegkenners, omdat jullie hebben weggepakt de sluitels van het volkènnen; zelf zijn jullie niet binnen gekomen en wie binnenkwamen hebben jullie verhinderd.

53. Toen hij vandaar weg kwam gingen vooraan de schriftkenners en de pharizeeërs om erg eronder te houden en hem uit de mond te halen omtrent meerdere (dingen),

54. beloerende hem om op jacht te gaan naar iets uit zijn mond.

12.1. Bij de erbijgevoerd gewordenen van duizenden van de krioelmenigte, zodat zij elkaar overschrijden, ging hij vooraan om te zeggen tot zijn leerlingen eerst: houdt jullie zelf vast vandaan het zuurdesem dat geschiedt (als)geveinsdheid, van de pharizeeërs.

2. En niets geschiedt medeverhuld, wat niet

κ-44

¹³³ Zie Gen.4:8 en 10 en II Kron.24:20-22.

onthuld zal worden, en verscholen wat niet volkènd zal worden.

3. Op de drukplek* van zoveel wat jullie in de duisternis spraken, zal in het licht gehoord worden.

En wat jullie bepraatten in het oor in de kamerbinnens*, zal worden verkondigd op de daken*.

4. En ik zeg jullie, mede-gezellen van mij, hebt geen ontzag* voor wie vermoorden het ziele-lichaam* en na deze (dingen) niet hebben om iets te over te maken.

5. En ik zal jullie tonen voor wie jullie ontzag moeten hebben, hem die na het vermoorden de bevoegdheid heeft te werpen in het helse*. Ja ik zeg jullie, hebt voor hem ontzag.

6. Worden niet vijf tsjirpers* verkocht voor twee duiten? En niet één-enkele* uit hen geschiedt (als) een verheimelijkte voor de vertegenwending* van God.

7. Maar ook de haren* van jullie eerstdeel* zijn allen geboekstaafd, ontzie je zelf niet; van vele tsjirpers dragen jullie door.

8. En ik zeg jullie, al wie gelijkgevend spreekt over mij ten overstaan van de mensen, ook de stichtzoon van de menselijke zal gelijkgevend spreken over hem ten overstaan van de werkboden van God.

9. Maar wie mij loochenen ten overstaan van de mensen zal geloochend worden ten overstaan van de werkboden van God.

10. En al wie iets te zeggen zal hebben op de stichtzoon van de menselijk, het zal weggeduwd worden voor hem, maar voor wie over de beluchting(ter) heilig smaad zal beweren, zal het niet worden weggeduwd.

11. En wanneer zij jullie toedragen naar de synagogen en de vooraangaandheid en de bevoegdenschappen, weest dan niet bezorgd hoe of wat jullie er tegen in zouden zeggen of wat jullie zouden spreken;

12. Want de beluchter heilig zal jullie

*Gr. anti = Hebr. TáChàT

*Gr. tameion = Hebr. ChæDàR

*Gr. dooma = Hebr. GàG

*Gr. philos = Hebr. MéRàNg

*Gr. phobeoo = Hebr. JáRéA

*Gr. sooma

*Gr. geëenna = Hebr. GeHeNNám¹³⁴

*Gr. strouqion = Hebr. TsiePhoWR

*Gr. heis = Hebr. ÀèChàD

*Gr. kephalè = Hebr. RAóWSH

¹³⁴ = Dal van vergeefsheid.

leraren in dat uur, wat te spreken.

89

13.En iemand uit de krioelmenigte sprak tot hem, leraar, spreek tot mijn broederverwant om te delen met mij het wettig aandeel.

κ-45

14.Maar hij sprak tot hem: wie heeft mij doen staan als beoordelaar of verdeler bij jullie?

15.En hij sprak tot hen: ziet toe en houdt je waar* vandaan van alle veelhebberigheid, omdat niet in het te over hebben aan iemand het leven geschiedt vanuit wat hem voorhanden is.

*Gr.phulassoo = Hebr. SháMàR

90

16.En sprak uit een vore-stel* tot hen zeggende: van een rijk mens droeg veel af de streek.

*Gr.parabolè = Hebr.MáShàL κ-46

17.En hij berekende almaar bij zichzelf zeggende: wat zal ik maken, omdat ik niet heb waar ik zal samen voeren mijn vruchten?

18.En hij sprak: dit zal ik maken, ik pak neer mijn aflegplaatsen* en ik zal grotere huisstichten, en ik zal samen voeren daar al de tarwe* en de goederen van mij.

19.En ik zal zeggen aan mijn lichaamziel*: licaamziel, jij hebt vele goederen liggende tot vele jaren*; houd ruststop*, eet, drink, heb vreugde*.

*Gr.psuchè = Hebr. NèPhèSh

*Gr.etos = Hebr. SháNáH

*Gr.anapauoo = Hebr. NuWCh

*Gr.euphrainoo = Hebr. SháMàCh

20.Maar tot hem sprak God, onachtzame, in deze nacht zal de lichaamziel gewenst worden vandaan van jou. En aan wie zal wat jij gereed gemaakt heb geschieden?

21.Alzo die voorraad maakt voor zichzelf en niet in God rijk is

22.En hij sprak tot zijn leerlingen: daarom zeg ik jullie, weest niet bezorgd voor de lichaamziel* wat jullie moeten eten, of voor jullie zielelichaam*, waarmee jullie je moeten kleden*.

zie Mt.6:25-33

*Gr.psuchè = Hebr. NèPhèSh

*Gr.sooma

*Gr.endunomai = hebr.LáBéSh

23.Want de lichaamziel geschiedt (als)meer aan voeding en het zielelichaam aan kleding.

24. Hebt besef van de raven*, dat zij niet te kiem leggen* en niet knotten*, voor wie er niet geschiedt een kamerbinnen* en geen aflegplek*, en God voedt hen.

*Gr.korax = Hebr. NgáRàBh
 *Gr.speiroo = Hebr. ZáRàNg
 *Gr.therizoo = Hebr. QáTsàR
 *Gr.tameion = Hebr. CháDáR
 *Gr.apothèkè

25. Hoeveel meer blijven jullie doordragen van de gevleugelden. Wie van jullie, die je bezorgd maken, heeft de kracht op zijn hoedanigheid bij te stellen een el*?

*Gr.pèChus = Hebr. AáMáH

26. Indien nu jullie voor het minste niet de kracht hebben, wat maken jullie je omtrent de overige (dingen) bezorgd?

27. Hebt besef van de bloemen*¹³⁵, niet spinnen* zij noch weven** zij; en ik zeg jullie, niet is Salomo in al zijn dunkzwaarte* omworpen zoals één-enkele* van deze.

*Gr.krinon = Hebr. ShóWSháN
 *Gr.nèthoo=Hebr. TháWáH; **Gr. [huphainoo = Hebr. AáRàG
 *Gr.doxa = Hebr. KáBhóWD
 *Gr.heis = Hebr. AèChàD

28. En indien God op het veld het polgraskruid* dat vandaag geschiedt en morgen in de oven* geworpen wordt also omkleedt*, hoeveel meer jullie, weinig vertrouwend.

*Gr.chortos = Hebr. NgéShèB
 *Gr.klibanos = Hebr. TóWRàN
 *Gr.amphiazoo = Hebr. LáBéSh

29. En jullie zoekt niet naar wat jullie zouden eten of drinken en weest niet zwevend¹³⁶.

30. Want al deze (dingen) zoeken de naties van de ordentelijkheid* op; maar jullie omvamende volkent, dat jullie behoefte hebben aan deze (dingen).

*Gr.kosmos

31. Intussen zoekt zijn koningschap(-rijk) en deze (dingen) zullen jullie bijgesteld.

91

32. Ontzie je niet, kleine weidegroep, omdat het goeddunkt jullie omvamende te geven aan jullie het koningschap/-rijk.

33. Verkoopt* wat jullie voorhanden is

*Gr.pooleoo = Hebr. MáKàR

¹³⁵ In de handschriften die de Statenvertalers tot hun beschikking hadden, volgen hier een aantal woorden die waarschijnlijk aan de tekst van MT ontleend zijn, nl. (hoe) zij toenemen, en niet arbeiden. Betere handschriften zijn bij de tekst gebleven zoals Lucas die (waarschijnlijk) ooit heeft opgeschreven.

¹³⁶ Hier staat het Griekse woord meteoorizoo, dat in het gewone Grieks '(doen)zweven' betekent. Het komt in de LXX weinig voor en is daar de vertaling van 4 Hebr. woorden. Waarschijnlijk refereert Lucas hier niet aan het woordgebruik van de LXX, maar gebruikt hier een klassiek Grieks woord om weer te geven wat hij ongetwijfeld uit Aramese bronnen heeft vernomen over dit onderricht van Jezus. Hoewel de versie van Lucas grotendeels gelijk is aan de versie die Mattheüs heeft opgeschreven, zijn er steeds accentverschillen. Dat deze verschillen er zijn, maakt de authenticiteit alleen maar waarschijnlijker. In dit woord herkennen wij het woord 'meteoor' en 'meteoriet', in de ruimte zwevende voorwerpen, die ook bij de Grieken al bestudeerd werden.

Maakt voor jezelf buidels* die niet oudtijds worden, een voorraad* niet oprakend in de hemelen, waar een steler niet lijfnadert* en mot niet verderft.

34. Want waar geschiedt de voorrad van jullie, daar zal ook jullie hart geschieden.

92

35. Geschieden moeten van jullie de heupen* omgord en de lampen** brandende.

36. En jullie (zijn) gelijk mensen bereid te ontvangen hun machtiger*, wanneer hij zich los maakt vandaan van het huwelijksfeest, opdat, als hij komt en bonst*, zij regelrecht opendoen voor hem.

37. Gelukgewenst die heerdienaren* die de machtiger wanneer hij komt wakende zal vinden; op trouwe* ik zeg jullie, dat hij zich zal omgorden en zal neervlijen hen en langs komende zal hij bedienen* hen.

38. En indien hij in de tweede en de derde waarhoudure komt en hij vindt hen, (als) gelukgewensten geschieden deze.

39. En volkènt dit: dat indien volkènde de huisheer op welke uur de steler zou komen, hij zou niet weggeduwd hebben dat doorgraven werd zijn huis.

40. En jullie geschieden voorbereid, dat in het uur, dat het jullie dunkt van niet, de stichtzoon van de menselijke komt.

41. En Petrus sprak: machtiger, tegen ons zeg jij dit vore-stel* of ook tegen allen?

93

42. En de machtiger sprak: Wie geschiedt dan als de trouwe huisordehouder* de achtzame, die de machtiger zal aanstellen bij zijn zorgpleegsters om te geven in een tij* de tarwemaat?

43. gelukgewenst die heerdienaar, die de machtiger als hij komt, vinden zal also makende.

44. Waarachtig ik zeg jullie, dat hij hem bij al het hem voorhandene zal

*Gr.ballantion = Hebr. KieJS

*Gr.thèsauros = Hebr. AáTsàR

*Gr.engngizoo = Hebr. QáRàBh

*Gr.osphues = Hebr. MàTæNàJieM;
[**Gr.Luchnos=Hebr. NéR

*Gr.kurios = Hebr. AæDoNieJ

*Gr.krouoo = Hebr. DáPhàQ

*Gr.doulos = Hebr. NgèBhèD

*Gr.amèn

*Gr.diakoneoo = Hebr. SháRàTh

*Gr.parabolè = Hebr. MàSháL

*Gr.oikonomos

*Gr.kairos = Hebr. NgéT

aanstellen.

45. Maar indien sprak die heerdienaar in zijn hart, tijd neemt* de machtiger mijns om te komen, en hij vooraan ging om slagen te geven* aan de jongensknechten¹³⁷ en de meisjesknechten¹³⁸, en te eten en te drinken en roesdronken* te worden,

Gr. chronizoo

*Gr. tuptoo = Hebr. NáKáH

*Gr. methus = Hebr. ShèKhèR

46. zal komen de machtiger van deze heerdienaar op een dag dat hij niet ontvangtbereid is, en op een uur dat hij niet volkènt, en hij zal hem doorsnijden en zijn deel samen met de trouwelozen* stellen.

*Gr. apistos

*Gr. doulos = Hebr. NgèBhèD

47. Maar de heerdienaar* die volkènt de wil van zijn machtiger en niet gereed gemaakt hebbend of gemaakt hebbend naar zijn wil, zal toegetakeld worden veel.

48. Maar hij die niet volkènt, gemaakt hebbend (dingen) slagen waardig zal toegetakeld worden weinig. En voor alwie veel gegeven werd, veel zal gezocht worden van de kant van hem; en bij wie veel werd bijgesteld, te over zal gewenst worden.

94

49. Vuur* ben ik komen werpen op het land, en wat wil ik indien het reeds aantast.

*Gr. pur = Hebr. / AéSh

50. Maar ik heb eeb dompeling gdompeld te worden* en hoe word ik eraan gehouden tot wanneer het al-afgemaakt werd.

*Gr. baptizoo = Hebr. TháBàL

51. Dunkt jullie dat ik tot geschieden gekomen ben om vrede* te geven op het land? Nee zeg ik jullie, maar verdeeldheid.

*Gr. eirènè = Hebr. SháLóWM

52. Want geschieden zullen vanaf nu vijf in één-enkel* huis verdeeld, drie bij twee en twee bij drie verdeeld,

*Gr. eis = Hebr. AèChàD

¹³⁷ Grieks pais = in LXX bijna altijd NgèBhèD, maar ook het Gr. doulos is daarvan de vrijwel vaste vertaling. Daarom vertalen we hier met 'knecht' of 'knechtje'. In Nederlands dialect betekent dit woord ook vaak kind.

¹³⁸ Hier staat het Griekse paidiskè, dat in de LXX de vertaling is van hetzj AáMá (dat we in TeNaKh vertalen met heerdienares) en ShiePh'CháH (dat we in teNaKh vertalen met familiebediende). Om de gelijkheid van beide Griekse woorden hier te behouden, vertalen we met jongensknecht en meisjesknecht.

omvamende bij stichtzoon en
stichtzoon bij omvamende,
 moederende bij dochter en **dochter**
bij moederende en schoonmoeder*
 bij haar bruid* en **bruid bij de**
schoonmoeder.¹³⁹

*Gr.penthera = Hebr. ChóMóWT

*Gr.numphè = Hebr. KàLLáH

95

54.En hij zei ook aan de krioelmenigten:
 wanneer jullie zien een wolk* opstijgend
 bij de neerkomingsplek¹⁴⁰, zeggen jullie
 regelrecht, dat er een regenbui komt,
 en alzo geschiedt.

*Gr.nephele = Hebr. NgáNàN

55.En wanneer een zuidenwind belucht,
 zeggen jullie, dat er schroeidroogte*
 zal geschieden, en die geschiedt.

*Gr.kausos = Hebr. ChoRèBh

56.Veinzers, de vertegenwoordiging*
 van het land en van de hemel
 volkènnen jullie om gewicht te geven,
 maar hoezo geven jullie dit tij*
 geen gewicht?

*Gr.prosoopon = Hebr. PáNieJM

*Gr.kairos = Hebr. NgéT

57.En wat oordelen jullie niet vanuit
 jullie zelf het rechtvaardige?

58.Want als je heenvaart samen met
 jouw tegentwister* bij een
 vooraangaande, geef op de neemweg*
 werkzaamheid om het te ondervangen
 vandaan van de vooraangaande,
 opdat hij niet jou heensleept
 tot een oordelaar, en de oordelaar jou
 overlevert aan de zaakgelastigde
 jou werpt in het waarhoudhuis.

*Gr.antidikos = Hebr. RieJB

*Gr.hodos = Hebr. DèRèK

59.Ik zeg je, zeker niet kom jij uit
 vandaar totdat jij ook het laatste¹⁴¹
 muntje hebt teruggegeven.

96

13.1.En er kwamen sommigen te geschieden
 in dat tij* booschappend hem omtrent
 de Galileeërs van wie Pilatus het bloed*
 mengde samen met hun slachtgaven*.

κ-47

Gr.kairos = Hebr. NgéT

*Gr.haima = Hebr.DáM(= roods)

*Gr.thusia = Hebr.ZèBàCh

¹³⁹ De vetgedrukte woorden vinden we ook in de Griekse vertaling in de LXX van Micha 7:6. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND II) luidt: "ja~een-stichtzoon slap-vindend een-omvamende, een-stichtdochter staat-op bij-demoederende-harer, een bruidsdochter bij-de-schoonmoeder-harer; de-vijanden-van een-manmenselijke (zijn) de menselijken-van het-huis-zijner!" Het is de klacht van de profeet Micha over de toenmalige samenleving. Maar temidden daarvan stelt hij zijn hoop op die-JHWH-van-Israël, zowel voor zichzelf als voor de samenleving waarin hij verkeert.

¹⁴⁰ Het Griekse dusmè is in de meervoudsvorm een om, schrijvende aanduiding van het westen.

¹⁴¹ Hier staat het Griekse woord echatos, dat in het Grieks een superlatief is en daarom meestal zo vertaald wordt, met 'laatste'. In het Hebreeuws en het Aramees komen geen comperatief en superlatief voor. De stellende trap heeft daar deze functies: laat is immers wie later is en daarom ten opzichte van andere de laatste. Hier vertalen we het Grieks (bij uitzondering) met de overtreffende trap.

2.En zich toebuigend sprak hij tot hen: dunkt het jullie, dat deze Galileeërs (als)vervaarders geschieden boven alle Galileeërs, omdat zij deze (dingen) geleden hebben?

3.Nee zeg ik jullie, maar indien jullie niet van besef veranderen, zullen jullie allen desgelijks teloor gaan*.

4.Of die achttien op wie viel de toren* in Siloam en hij vermoordde* hen, dunkt het jullie, dat zij (als) verplichten geschieden boven alle mensen die huizen in Jeruzalem?

5.Nee, zeg ik jullie, maar indien jullie niet van besef veranderen, zullen jullie evenzo teloor gaan.

6.En hij zei deze voorstelling*: een vijgeboom* had iemand geplant in zijn gaarde*, en hij kwam zoekend vrucht* bij haar en niet vond hij (die).

7.En hij sprak tot de gaardebewerker: zie drie jaaranderingen* waarin ik kom zoekend vrucht bij deze vijgeboom en niet vind ik (die).Stoot uit haar; waartoe ook maakt zij het land onwerkzaam?

8.Maar hij zich toebuigend zegt hem: machtiger, verduw haar ook deze jaarandering, tot dat ik spit om haar heen en werp gier.

9.En och of zij zou maken vrucht in het aanstaande, maar indien niet, stoot haar uit.

97

10.En hij geschiedde lerarende in één-enkele van de synagogen op sabbat.

11.En zie een vrouwmenselijke hebbende een beluchting van onvastheid achttien jaaranderingen tezamen genegen* en bij krachte om op te nijgen algeheel.

12.Ziende haar stemde Jezus toe en sprak tot haar: vrouwmenselijke laat los jouw onvastheid

13.en hij stelde op haar de handen en dadelijk kwam jij juist omhoog* en gaf dunkzwaarte aan God.

14.Maar toe buigt zich de vooraan-

*Gr.apooleoo = Hebr. AáBhàD

*Gr.purgos=Hebr.MieG'DáL=grotert

*Gr.apokteinoo = Hebr. HáRàG

*Gr.sukea = Hebr. TeAáNáH

κ-48

*Gr.kuptoo = Hebr. QáDàD

*Gr.anorthoöo, niet in LXX

gaande van de synagoge, gispend dat Jezus op de sabbath verpleegde, zei tot de krioelmenigte dat er zes dagen geschieden waarop het nodig is te werken; daarop gekomen worden jullie verpleegd en niet op de sabbath.

15. Maar toe boog hij zich naar hem en sprak: veinzers*, ieder van jullie maakt niet los zijn rund of ezel vandaan van de ruif en wegvoerend geeft hij te drinken?

*Gr. hupokrites

16. En haar, geschiedend (als) dochter van Abraham, die knevelde* de lasteraar* zie tien en acht jaaranderingen, was het niet noodzakelijk los te maken vandaan van deze kneveling op deze dag van sabbath?

*Gr. deoo = hebr. AáSàR

*Gr. satanas=Hebr. SháTáN

17. En toen hij deze (dingen) zei, werden* zij te schande die hem tegen stonden*, en al de krioelmenigte verheugde zich bij alle dunkzwaarheden die geschieden door hem.

*Gr. aischanomai=Hebr. BuWSH

*Gr. letterl.: tegen *liggen*

98

18. Hij nu zei: waaraan gelijk geschiedt het koningschap(-rijk)* van God en waarmee zal ik het vergelijken?

κ-49

*Gr. basileia=hebr. MàL'KuWT

19. Gelijk geschiedt het aan een pit van een mosterdplant, welke een mens, (hem) genomen hebbend wierp in zijn schutse* en hij nam toe en geschiedde tot een houtboom*. En de gevleugelden van de hemel huizen neer in zijn takken.¹⁴²

*Gr. kèpos=Hebr. GàN

*Gr. dendron=Hebr. NgéTs

20. En wederom sprak hij: waarmee zal ik vergelijken het koningschap(-rijk) van God?

21. Gelijk geschiedt het aan een zuurdesem*, welke een vrouw, genomen hebbend (die), verschool in drie schepmaten* meel, todat het ervan geheel doorzuurd werd.

*Gr. zumos=Hebr. CháMéTs

*Gr. saton = Hebr. SeAáH

99

22. En hij ging doorheen de steden en dorpen lerende en de oversteek makende naar Jeruzalem.

23. En iemand sprak tot hem: machtiger, indien het weinigen (zijn) die bevrijd* worden?

κ-50

*Gr. soozoo=Hebr. JáShàNg

24. En hij sprak tot hen:

¹⁴² Deze woorden verwijzen naar Psalm 104:12, maar ook naar Ez. 17:12, waar gesproken wordt over het op nieuw planten van Juda na de ballingschap.

Voert strijd om binnen te komen door de nauwe poort, omdat velen, zeg ik jullie, zullen zoeken binnen te komen en het niet zullen vermogen. 25. Van dan af dat tot opstanding wordt gebracht* de huisheer en hij toesluit* de deur en jullie vooraangaan om buiten te staan en te bonzen* op de deur, zeggende: machtiger, doe open voor ons en hij zich toebuigend zal zeggen aan jullie: niet volkèn ik jullie. Vanwaar geschieden jullie? 26. Dan zullen jullie vooraangaan om te zeggen: wij hebben gegeten in jouw vertegenwoordiging* en wij hebben gedronken en op onze pleinwijdten heb jij geleraard. 27. En hij zal zeggen zeggende: niet volkèn ik jullie; **neemt afstand van mij alle werkers van onrechtmatigheid**¹⁴³ 28. Daar zal geschieden het geweest* en het geknars* der tanden, wanneer jullie zullen zien Abraham en Jakob en Izaäk en al de profeten in het koninkrijk van God, maar jullie uitgeworpenen buiten. 29. En komen zullen er **vandaan van het opstijgvroeg*** en de **neerkomingsplek***¹⁴⁴ en vandaan van het opbergnoorden* en het woestijnzuiden* en zij zullen zich neervlijen in het koninkrijk van God. 30. En zie er geschieden lateren* die zullen geschieden (als)eersten, en er geschieden eersten, die zullen geschieden (als)lateren.

100

31. In die ure kwamen erbij sommige pharizeeën zeggende: kom weg en ga heen hier vandaan, omdat Herodes

zie Mt.7:13a.

*Gr. egeiroo(pass.)= Hebr. QuWM(hiph)

*Gr. apokleioo = Hebr. SáGàR

*Gr. krouoo= Hebr. DáPhàQ

*Gr. klauthmos=Hebr. BáKáH

*Gr. bruchoo = Hebr. ChàRàQ

*Gr. anatoloi = Hebr. MieZ'RàCh

*Gr. dusmai=Hebr. BóWA

*Gr. borras=Hebr. TsiePhóWN

*gr. noton=Hebr. NèGèBh

*Gr. eschatos + ehBr. AæChàR

¹⁴³ Hier wordt psalm 6:9 geciteerd, maar niet volgens de LXX. Daar staat (letterlijk vertaald): *neemt afstand van mij allen die bewerken ontwrichting* (Gr. *anomia*). In Lucas staat het Griekse woord 'adikia', dat ook vaak als vertaling van het Hebr. NgáWoN (= ontwrichting) gebruikt wordt in de LXX. Om de de concredantie van het Grieks hier te bewaren, vertalen we 'adikia' daarom met 'onrechtmatigheid'. Maar in de Hebreeuwse tekst staat AáWèN en dat kan het beste met 'streverij' vertaald worden. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND III.1) luidt: *wijkt vandaan-van-mij al-afheid-van-bewerkenden-van streverij*;

¹⁴⁴ Deze woorden staan in Psalm 107:3 conform de Griekse tekst van de LXX. We citeren hier de letterlijke vertaling (zie BAND III.2) van de Hebreeuse tekst: *aan 't-zeggen-zijn de-verlosten-van die-JHWH-van-Israël; daar hij-verlost-hen: vandaan-van-de-hand-van~de-beënger. En-vandaan-van-de-landen: verzamelt-hij-hen* vandaan-van-de-dag-oprijzing en-vandaan-van-de-avond-daling*. Dezelfde thematiek vinden we in Jes.49:12 en 59:19.

jou wil vermoorden.

32.En hij sprak tot hen: heengaande spreek tot die vos: zie uit werp ik demonen en genezingen maak ik al-af vandaan en morgen, en op de derde word ik al-af*.

*Gr.apoteleoo = Hebr. KálÁH

33.Intussen is het noodzakelijk dat ik vandaan en morgen en de aanhoudende¹⁴⁵ dag heenga, omdat het niet aannemelijk is dat een profeet teloor gaat buiten Jeruzalem.

34.Jeruzalem, Jeruzalem, dat vermoordt de profeten en stenen werpt naar de afgezonden naar hem, hoevaak wilde ik samenvoeren jouw borelingen* op de manier waarop een gans het jongbroed van haarzelf onder de vleugels*, en niet hebben jullie gewild.

zie Mt.23:37-39

*Gr.teknon = Hebr. JèLèD

*Gr.pterux = Hebr. KáNáPh

35.Zie **weggeduwd wordt aan jullie jullie huis**¹⁴⁶. Ik zeg jullie: zeker niet zullen jullie zien mij tot zal komen, wanneer jullie spreken: **ingezegend de komende in de naam van de machtiger**.¹⁴⁷

101

14.1.En het geschiedde bij het komen van hem in het huis van iemand van de vooraangaande pharizeeën op sabbat om brood te eten en zij geschieden op hun hoede bij hem.

2.En zie een zeker menselijke aan waterzucht lijdend geschiedde ten overstaan van hem.

3.En zich toe buigend sprak Jezus tot de wetsuitlegkenners en de pharizeeën zeggend: is er bevoegdheid op sabbat te verplegen of niet?

4.Maar zij zwegen* en hij, hem bij zich genomen hebbend, genas hem en liet hem los.

*Gr.èsuchoo = Hebr. CháRàSh

5.En tot hen sprak hij: van iemand

κ-52

¹⁴⁵ In de zin van de volgende; vgl. in ruimtelijke betekenis (Mc.1:38) het Nederlandse 'belendende'.

¹⁴⁶ Hier klinkt Jer.22:5, maar de letterlijke vertaling van de Griekse tekst van de LXX luidt: **inbrengeleeg zal geschieden dit huis**. Er zijn meerdere handschriften die hier het Griekse 'erèmos' ('inbrengeleeg') hebben staan. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst van Jer.22:5 luidt (zie BAND II): *en-ware 't-dat jullie-niet aan 't-horen-zijn, enwel-de-inbrengen (nl.)die; j ja ik-bezeven-mij konde-van~die-JHWH-van-Israël ja~tot-schroeidroogte is-aan 't-geschieden het-huis (nl.)dit*.

¹⁴⁷ Hier wordt letterlijk volgens de Griekse vertaling in de LXX Psalm 118 (in de LXX 117) vs 26 geciteerd, die zelf de Hebreeuwse tekst op de voet volgt.

van jullie is een stichtzoon of een rund in een bronput* gevallen en niet zal hij regelrecht hem eruit ophalen op de dag van de sabbat?

*Gr.phrear = Hebr. BAÓWR

6.En niet vermochten zij ertegenin toe te buigen op deze (dingen).

102

7.En hij zei tot de samengeropenen een vore-stel*, bijhoudend hoe zij de voorste aanvljplekken uitkozen, zeggend tot hen:

*Gr.parabolè=Hebr.MáSháL

κ-53

8.wanneer jij geroepen wordt door iemand op het huwelijk(sfeest), vlij je niet neer op de voorste aanvljplek, opdat niet een meer gewaardeerde van jou geroepen was door hem,

9.en hij die jou en hem geroepen heeft komende zal zeggen aan jou: geef aan deze de opstaanplek, en dan ga jij vooraan met schande* om de laatste opstaanplek* vast te houden.

*Gr.aischunè=Hebr.BuWSh

*Gr.topos=Hebr.MáQóWM

10.Maar wanneer jij geroepen wordt, heen gegaan val neer op de laatste opstaanplek, opdat wanneer hij komt die jou geroepen heeft zal zeggen tot jou: mede-gezel^{148*}, treed naar voren hogerop. Dan zal er geschieden voor jou dunkzwaarte* voor de vertegenwending** van allen die mede aanliggen met jou.

*Gr.doxa=Hebr.KóBhóWD; **Gr. [enoo pion=Hebr.LiePh'NéJ

11.Omdat ieder die zichzelf verhoogt¹⁴⁹ vernederd¹⁵⁰ zal worden en wie zichzelf vernedert verhoogd zal worden.

12.En hij zei ook tot die hem geroepen had: wanneer jij maakt een middagmaal of een broodmaaltijd bestem niet de mede-gezellen van jou en ook niet de broederverwanten van jou en niet jouw mede geschiedrondeleden* en niet

*Gr.genos=Hebr.DóWR(geboorte-)ronde

¹⁴⁸ Wanneer we hier de Griekse concordantie zouden aanhouden, moeten we 'vriendlief' vertalen, omdat we het Griekse werkwoord 'phileo' met 'lief hebben' vertalen. Het Griekse werkwoord 'agapao' is in de LXX altijd de vertaling van het Hebreeuwse AáHâBh en dat betekent 'beminnen'.

¹⁴⁹ Dit Griekse werkwoord en de daaraan verwante woorden worden in de LXX vooral door twee Hebreeuwse woorden vertaald, nl. RuWM = verheven zijn, en NgáLáH = opgaan. Omdat deze twee Hebreeuwse woorden ook door andere Griekse woorden worden weergegeven, kiezen we hier voor het aanhouden van de Griekse concordantie en vertalen dit woord en de andere afleidingen met 'hoog'.

¹⁵⁰ Dit Griekse woord is in de LXX de vertaling van twee Hebreeuwse woorden: SháPhâL = laag zijn (meestal) en van NgáNáH = buigen. Omdat beide Hebreeuwse woorden in de LXX ook door andere Griekse woorden worden vertaald, kiezen we ervoor hier de Griekse concordantie aan te houden en dit woord overal met 'nederig' te vertalen.

en niet rijke buurtbewoners*, opdat zij niet ook zelf terugroepen jou en er herteruggave geschiedt voor jou.

13. Maar wanneer jij een ontvangst¹⁵¹ maakt, roep armen*, gebrekkigen, hinkenden*, blinden.

14. En (als) een gelukkigewenste* zal jij geschieden, omdat zij niet hebben om hertererug te geven aan jou.

Want hertererug gegeven wordt het aan jou in de opstanding* van de rechtvaardigen*.

15. En iemand van de aanliggenden die hoorde deze (dingen), sprak tot hem: gelukkigewenst wie eet brood* in het koninkrijk* van God.

16. Maar hij sprak tot hem: een zeker mens maakte een groot broodmaal en hij riep velen en hij zond af zijn heerdienaar op het uur van het broodmaal om te spreken tot de geroepenen: komt omdat het reeds gereed geschiedt.

18. En zij gingen vooraan per enkeling allen zich ongewenst te achten. De eerste sprak tot hem: een veld heb ik markt-gekocht en ik heb dwang wegkomend om te zien die. Ik vraag jou, houd mij voor ongewenst.

19. En een ander sprak: vijf jukken runderen* markt-kocht-ik en ik ga heen om gewicht te geven aan hen; ik vraag jou, houd mij voor ongewenst.

20. En een andere sprak: een vrouw huwde ik en daardoor heb ik de kracht om te komen.

21. En komend te geschieden boodschappte de heerdienaar aan de machtiger deze (dingen). Toen walgtoornend* sprak de huisheer tot zijn heerdienaar, kom weg ijlings naar de wijden* en de stegen van de stad en voer de armen en de gebrekkigen en de blinden en de hinkenden binnen hier.

22. En de machtiger sprak, geschied is waartoe jij aanzet en nog geschied er opstaanplaats.

*Gr.geneitos=Hebr.SháKáN

*Gr.ptoochos = Hebr. DàL

*Gr.Choolos=Hebr.PieSàCh

*Gr.makarios = hebr. AèSh'RÉJ

*Gr.anastasis = Hebr.QóWMáH

*Gr.diakaios = Hebr. TsàDDieJQ

*artos = Hebr.LèChèM

*Gr.basileia=Hebr.MàL'KuWT

*Gr.bous=Hebr.BoQèR

*Gr.orgizoo=Hebr. AáNàPh (=neus-
[walgen.

*Gr.platos = hebr. RàChàBh

¹⁵¹ Dit Griekse woord komt alleen hier en in Lc.5:29 voor. Het is afgeleid van het werkwoord dechomai dat 'ontvangen' betekent. Het wordt in de LXX meestal vertaald door MieSh'TèH = drinkmaal. Het dus om een onntvangst waarbij gegetyen wordt, wij zouden zeggen een receptie – en ook dat woord betekent letterlijk gewoon 'ontvangst'. We kiezen hier voor het bewaren van de Griekse concordantie.

23. En de machtiger sprak tot zijn heerdienaar: kom weg naar de neemwegen en de ommuringen* en dwing om binnen te komen, opdat volgeladen wordt mijn huis.

*Gr. phragmos = Hebr. GèDèR

24. Want ik zeg jullie, dat niemand van de mannen die geroepen waren zal smaken* van mijn broodmaal.

103

25. Samen gaan met hem vele krioelmenigten, en zich omkerende sprak hij tot hen.

26. Indien iemand komt tot mij en niet beweigert* zijn omvamende en moederende en vrouwmenselijke* en borelingen en broederverwanten en zusterverwanten en ook nog de lichaamziel* van zichzelf, heeft niet de kracht te geschieden (als) leerling van mij.

*Gr. miseoo = Hebr. SsáNéA¹⁵²

*Gr. gunaika = Hebr. AieSháH

*Gr. psuchè = Hebr. NèPhèSh

27. Wie niet tilt zijn kruispaal en komt achter mij aan, heeft niet de kracht te geschieden (als) mijn leerling.

28. Want wie uit jullie, willende een toren* huisbouwen, maakt niet eerst, neergezeten, tot stemstenen de spendering of hij heeft tot geschiktmaking?

*Gr. purgon = Hebr. MieG'DáL ('grotert')

29. Opdat niet ooit als hij stelt een grondvesting en niet het vermogen heeft al-af te maken* alles, de beschouwers vooraan zullen gaan hem te bespelen,

*Gr. ekteleoo = Hebr. KáLáH

30. zeggende dat deze mens vooraan ging om te huisbouwen en niet het vermogen heeft het al-af te maken,

31. Of welke koning heengaande om met een andere koning zich mede op te werpen tot broderij*, zal niet eerst beraad voeren of hij de kracht heeft om met tien duizenden tegemoet te gaan hem die met twint duizenden komt op hem af?

*Gr. polemos = Hebr. MieL'CháMáH

32. Indien niet, als hij nog van verre geschiedt, een afvaardiging* gezonden

*Gr. persbeia = Hebr. TsieJR

¹⁵² Vergelijkbare woorden zoals b.v. 'beminnen', duiden geen gevoelens aan, maar gedrag. De vertaling 'haten' (c.q. liefhebben) wekt hier bij een 21^e westeuropese lezer misverstand.

hebbend, vraagt hij de(dingen) tot vrede*.

33. Alzo nu al wie uit jullie die niet afstand zal doen van alles wat hem voorhanden is, heeft niet de kracht te geschieden (als) leerling van mij.

34. Prachtig is nu het zout; maar indien het zout dom zou worden, waarmee zal het klaar gemaakt worden?

35. Noch op land noch op een gierhoop geschiedt het goed ingesteld; naar buiten werpen ze het. Hij die heeft oren om te horen moet horen.

104

15.1. En voor hem geschieden lijfnaderend* al-af de tolheffers en de verwaarders* om hem te horen, 2. en door murmureerden* en de Pharizeeën en de schriftkenners zeggende, dat hij genadig ontvangt verwaarders en samen eet met hen.

3. Maar hij sprak tot hen dit vore-stel* zeggend:

4. Een zeker mens uit jullie hebbende honderd voorttrekdieren* en teloor rakend uit hen een-één-enkele*, laat niet achter de negen negentig in de inbrengeleegte* en gaat heen op het teloorgeraakte af totdat hij het vindt?

5. En gevonden hebbend stelt hij het op zijn schouders zich verheugend,

6. en gekomen tot zijn huis roept hij samen de medegezellen* en de buurtbewoners* zeggend tot hen: verheeuft jullie samen met mij, omdat ik vond mijn voorttrekdier dat verloren raakte.

7. Ik zeg jullie dat zo'n vreugde in de hemel zal geschieden bij een één-enkele verwaarder (anders)dan¹⁵³ bij negentig en negen rechtvaardigen die geen behoefte hebben aan verandering van besef*.

8. Of een zekere vrouw aan drachmen hebbend tien, indien zij teloor raakt

*Gr. engngizoo = Hebr. QáRàBh

*Gr. hamartoolos = Hebr. ChæTháAH

*Gr. diagogguzoo = Hebr. LuWN

*Gr. parabolè = Hebr. MáSháL κ-56

*Gr. heis = hebr. AèChád

*Gr. erèmos = Hebr. MieD'BáR

*Gr. philos = hebr. MéReàNg

*Gr. geitooon = Hebr. SháKháN

*Gr. metanoia (geen Hebr. equivalent)

¹⁵³ De gebruikelijke vertaling luidt: 'meer dan' (SV, NBG, NBV, NB, Luther, King James etc.). Toch ontbreekt hier een comparatief aanduiding. De SV erkent dat en drukt 'meer' dan ook cursief af. Wanneer het Griekse woordje 'è' zelfstandig gebruikt wordt, is het niet vanzelfsprekend dat 'mallon' (= meer) wordt ingevoegd, ook invoeging van 'allos' (anders) is mogelijk. Die interpretatie dient hier de voorkeur te hebben: het gaat niet om MEER vreugde, maar om een ANDERE vreugde.

een één-enkele drachme, vat niet een lamp en veegt het huis en zoekt belanghebbend tot zij die vindt?

9. En gevonden hebbend roept zij samen de metgezellinnen en de buurtbewoonsters zeggend: verheugt jullie samen met mij, omdat ik gevonden heb de drachme die teloorgeraakte.

10. Alzo, zeg ik jullie, geschiedt er vreugde voor de vertegenwending van de bodewerkers van God bij één-enkele verwaarder die van besef verandert.

105

11. En hij sprak: een zeker mens heeft twee stichtzonen.

κ-57

12. De jongere van hen sprak tot de omvamende: omvamende geef aan mij het toe te werpen deel van wat er is en hij pakte uit voor hen het bestaan*.

*Gr. bios

13. En na niet vele dagen samenvoerend alles ging de jongere stichtzoon van (familie)huis naar een streek ver weg en daar gooide hij te grabbel wat van hem was levend reddeloos.

14. Maar toen alles verspendeerd had, geschiedde een vermogen vergende honger* in die streek en hij ging vooraan om achterop te raken.

*Gr. limos(=peina)=Hebr. RáNgàBh

15. En heengaande kleefde hij aan* bij een-één-enkel van de stedelingen van die streek en die stuurde hem naar zijn velden om te herderen* varkens.

*Gr. kollao=Hebr. DáBhàQ

16. En hij begeerde* vol te laden** zijn buik* van de hoornschilden¹⁵⁵ waarvan aten de varkens, en niemand heeft (ze) gegeven aan hem.

*Gr. boskoo=Hebr. RáNgàH¹⁵⁴

*Gr. epithumeoo=Hebr. ChámàD; *Gr. [gemizoo=Hebr. TháNgàN]; *Gr. koilia [=Hebr. BèThèN

17. Tot zichzelf gekomen beweert hij: alle verloonden* van de mij omvamende hebben te over aan broden, maar ik ga hier aan honget teloor(.

*Gr. misthos =, hebr. ShèQèR

18. Opgestaan ga ik heen naar de mij omvamende en ik zal zeggen tot hem: omvamende, ik verwaardde naar de hemel

*Gr. apollumi=Hebr. AáBàD

¹⁵⁴ Meestal wordt in de LXX voor dit Hebreeuwse werkwoord de Griekse vertaling poimaineoo gekozen, dat we daarom met 'weiden' vertalen. Ter onderscheiding vertalen we hier 'herderen'..

¹⁵⁵ De schillen van de vruchten van de Johannesbroodbom, die een hoornachtige vorm hebben.

en voor jouw vertegenwending,
19. en niet meer geschied ik waardig
geroepen te worden (als) stichtzoon
van jou, maak mij als een één-enkele
van de verloonden van jou.

20. En opgestaan kwam hij tot de hem
omvamende. En toen hij zich nog ver
hield, zag hem de omvamenden van hem
en werd moederschoot bewogen* en
snellopend viel hij toe op zijn hals en
kuste* hem.

*Gr. splangnizoo=Hebr. RáChàM

21. Maar zijn stichtzoon sprak tot hem:
omvamende, ik heb verwaard naar de
heme en voor jouw vertegenwending,
niet meer geschied ik waardig om
geroepen te worden (als) stichtzoon
van jou.

22. Maar de omvamende sprak tot zijn
heerdienaren: ijlings brengt uit de
eerste mantel* en bekleedt hem en geeft
een vingerring* aan zijn hand en
schoenen aan de voeten

*Gr. stola = Hebr. ShàL'MáH

*Gr. daktulion=Hebr. TheBàNgàT

23. en draagt aan het gemeste stierkalf*
slacht het en laten wij etende vrolijk
zijn,

*Gr. moschos=Hebr. NgèNgèL

24. omdat deze mijn stichtzoon geschiedde
lijfdood* en opleefde, geschiedde (als)
een tekoorgeraakte en hij werd gevonden.
En zij gingen vooraan om vrolijk te zijn.

25. En de oudere stichtzoon geschiedde
op het veld en toen hij komende lijfnaderde
het huis, hoorde hij samenstemming* en
koordans*.

*Gr. sumphonia

*Gr. choros=Hebr. MáChóWL

26. En erbij geroepen hebbend een één-enkele
van de knechten* deed hij navraag*: waarom
deze (dingen) geschieden.

27. En hij sprak tot hem, omdat de broeder-
verwant van jou gekomen is en de omvamende
van jou slachtte het gemeste kalf, omdat
hij hem in orde zijnde teruggenomen heeft.

28. Maar hij werd walgtoornend* en niet
wilde binnenkomen. Maar de omvamende
van hem, buiten gekomen, riep hem toe.

29. Maar hij zich toebuigend sprak tot de
omvamende: zie zovele jaren* heerdien ik
jou en nooit kwam ik jouw gebod*
oversteken* en aan mij heb jij nooit
gegeven een bokje om samen met mijn
metgezellen* vrolijk te zijn.

30. Maar toen die stichtzoon van jou die opeet jouw bestaan* samen met hoeren kwam, heb jij voor hem geslacht het gemeste kalf.

31. Maar hij sprak tot hem: boreling*, jij geschiedt altijd samen met mij, en al het mijne geschiedt (als) het jouwe.

32. Het is noodzakelijk om vrolijk te worden en je te verheugen*, omdat die broederverwant van jou lijfdood* geschiedde en opleefde, en teloor geraakt ook werd gevonden.

106

16.1. En hij zei ook tegen zijn leerlingen: een zeker mens geschiedde (als) een rijke, die had een huiswetsteller*, en deze werd gelasterd*, omdat hij uiteengooide het voorhandene van hem.

2. En hem bestemd hebbend sprak hij tot hem: waarom hoor ik dit omtrent jou? Geef terug het inbrengwoord* van jouw huiswetstelling*, want niet heb jij nog kracht om huiswetsteller te zijn.

3. En de huiswetsteller sprak tot zichzelf: wat moet ik maken, omdat de machtiger mijns afpakt de huiswetstelling van mij? spitten vermagn ik niet, met bedelwensen* word ik te schande*.

4. ik volkèn wat ik moet maken, opdat wanneer ik naast mijn huiswetgeving moet staan, zij mij zullen ontvangen in hun huizen.

5. En bij zich geroepen hebbend één ieder van de behoefteplichtigen van de machtiger zijns, zei hij tot de eerste: hoeveel ben jij verplicht aan de machtiger mijns?

6. En hij sprak: honderd metreten* olijfolie*. Maar hij sprak tot hem: neem in ontvangst jouw schrijfspullen* en ijlings* neergezeten schrijf vijftig.

7. vervolgens sprak hij tot een ander: en jij, hoeveel ben jij verplicht?

En hij sprak: honderd ringpotten* tarwe*; zegt hij hem: neem in ontvangst jouw schrijfspullen en schrijf tachtig.

8. en de machtiger prees de huiswetsteller van de onrechtmatigheid omdat hij

*Gr. bios

*Gr. teknon = Hebr. JèLèD

*Gr. chairoo = Hebr. SháMàCh

*Gr. nekros

κ-58

*Gr. oikonomos

*Gr. diaballo=Hebr. SháThàN

*Gr. logos=Hebr. DáBháR

*Gr. oikonomia

*Gr. epaiteoo=Hebr. SháAàL

*Gr. aischanomai=Hebr. BuWSH

*Gr. batos=Hebr. BàT

*Gr. elaion=Hebr. ShèMèN

*Gr. grammata

*Gr. tacheoos+Hebr. MáHóWR

*Gr. koros=Hebr. KoR

*Gr. sitos=Hebr. BàR(=gezuiverds:

[tarwe.

achtbaar deed¹⁵⁶; omdat de stichtzonen van deze wereltijd* achtbaarder boven de stichtzonen van het licht* in hun geschiedronde** geschieden.

9.En ik zeg jullie: maakt voor jezelf metgezellen* uit de mammon¹⁵⁷ van de onrechtmatigheid, opdat wanneer het opraakt zij jullie ontavngen in de wereltijdige tenten*.

10.Wie vertrouwd* is in het minste, geschiedt ook vertrouwd in veel, en wie in het minste onrechtmatig is, geschiedt ook in veel onrechtmatig.

11.Indien jullie met de onrechtmatige mammon niet vertrouwd geschieden, wie zal het waarachtige jullie toevertrouwen?

12.En indien jullie met andersmans (zaken) niet vertrouwd geschieden, wie zal het onze geven aan jullie?

13.Geen huishulp heeft de kracht twee machtigers te heerdienen*: of hij zal de ene beweigeren* en de andere beminnen*, of hij zal de ene aanhouden en de andere veronachtzamen; niet hebben jullie de kracht God te heerdienen en de mammon.

14.Maar al deze (dingen) hoorden de pharizeeën die (als) liefhebbers van zilvergeld* voorhanden zijn en zij bouwden* hem na.

15.En hij sprak tot hen: jullie geschieden (als)wie zichzelf rechtvaardigen voor de vertegenwending* van de mensen, maar God volkènt jullie harten, omdat het in mensen hoge een gruwel* (is) voor de vertegenwending van God.

108

16.De wetsuitleg* en de profeten (zijn) tot aan Johannes; vandaan van toen wordt het koningschap(-rijk) van God als goednieuws geboodschapt* en elk is daar naar toe krachtdadig.

*Gr.aioon=Hebr.NgóWLám

*Gr.phoos+Hebr.AóWR; **Gr.genea=[Hebr.DóWR

*Gr.philos=Hebr.RéàNg

*Gr.skènè=Hebr.AóHèL

*Gr.pistos=Hebr.AæMNóWN

*Grdouleuoo=Hebr.NgóBhàD

*Gr,miseoo=Hebr.SsáNéA

*Gr.agapao=Hebr.AáHàBh

*Gr.argurion=Hebr.KèSèPh

*Gr.ekmuktèrizoo=Hebr.LáNgàG

*Gr.prosopoion=Hebr.LePáNieM

*Grbdelugma=Hebr.TóNgéBháH

*Gr.nomos=Hebr.TóWRáH; zie Mt.11:
[vs 11,12

*Gr.euanggelizomai=Hebr.BáShàR

¹⁵⁶ Letterlijk: maakte

¹⁵⁷ Dit woord niet voor in de LXX en ook niet in het gewone Grieks, alleen in het NT in Luc.16 en Mt.6:24. Het wordt hier geschreven als 'mamoonas', maar in andere handschriften als 'mammonas', het is een leenwoord uit het Aramees, en in die taal betekent het gewoonlijk rijkdom.

17. Maar arbeidsmakkelijker geschiedt het komen oversteken* van de hemel en het land dan het vallen van een één-enkel accentstreepje van de wetsuitleg.

18. Elk die losmaakt zijn vrouw en huwt een andere, pleegt echtbreuk*; en wie de losgemaakte vandaan van een man huwt pleegt echtbreuk.

100

19. En een zeker mens geschiedde rijk* en hij was gekleed in rood-blauw* en in batist* vreugde hebbend dagelijks stralend.

20. Maar een arme* iemand met de naam Lazarus had zich geworpen bij zijn poort onder de zweren*,

21. en begerend verzadigd te worden* vandaan van het gevallen vandaan van de tafel van de rijke. Maar ook de honden, die komen, likten* zijn zweren.

22. Maar het geschiedde, dat stierf de arme en dat hij weggedragen werd door de werkboden naar de dijenschoot* van Abraham. Maar ook stierf de rijke en werd begraven*.

23. En in de oergroeve* hoog heen dragend de ogen* van hem, voorhanden zijnde in foltering, ziet hij Abrahjam vandaan van ver en Lazarus in zijn dijenschoot.

24. En hij aanstemmend sprak: omvamende Abraham, heb moederschoot* voor mij en stuur Lazarus opdat hij dompele* de top van zijn vinger in water en koud make* mijn tong, omdat ik smart heb in deze steekvlam*.

25. Maar Abraham sprak: boreling*, wees indachtig* dat jij afgenomen hebt de goede (dingen) in jouw leven en Lazarus evenzo de kwade (dingen); nu wordt hij hier toegeroepen, maar jij hebt smart.

26. En bij al deze (dingen) tussen ons en jullie steunt een kloof groot, opdat zij die willen doortreden van hier tot jullie niet de kracht hebben, en zij niet vandaan tot ons doorsteken.

27. Maar hij sprak: ik vraag jou nu, omvamende, dat jij stuurt hem naar het

zie Mt.5:18

*Gr.parerchomai=Hebr.NgóBàR

zie Mt.5:32 em 19:9

*Gr.moicheuoo=Hebr.NáAàPh

*Gr.plousios=Hebr.NgáShieJR κ-59

*Gr.porphuron=Hebr.AàR'GàMàN

*Gr.bussos=Hebr.ShéSh

*Gr.ptoochos=Hebr.DàL

*Gr.elkos=Hebr.SháChieJN

*Gr.chortazoo=Hebr.SháBhàNg

*Gr.epileichoo=Hebr.LáChàK

*Gr.kolpos=Hebr.ChéJQ

*Gr.haidès=Hebr.SheAóWL

*Gr.ophtalmos=Hebr.NgàJieN

*Gr.eleoo=Hebr.RáChàM

*Gr.baptizoo=Hebr.TháBàL

*Gr.psuch(r)os=Hebrt.QóWR

*Gr.phlox=Hebr.LáHàB

*Gr.teknon+Hebr.JèLèD

*Gr.mimnèiskoo=Hebr.ZáKhàR¹⁵⁸

¹⁵⁸ In TeNakh wordt dit Hebreeuwse woord met 'aanhaken bij' vertaald; in het NT kiezen we ervoor de Griekse concordantie te laten horen. Duidelijk wordt hieraan hoe de Griekse verwoording de Hebreeuwse idiomatisch context laat verdwijnen; in dit geval is de Griekse vertaling zelfs het bgein van een vertaaltraditie in moderne talen, waarbij de Hebreeuwse context slechts moet moeite in te brengen is.

huis van mijn omvamide: ik heb immers vijf broederverwanten,
28. opdat betuigd wordt aan hen, opdat ook zij niet komen naar deze opstaanplaats* van smart.

*Gr. topos=Hebr. MáQóWM

29. Maar Abraham zegt: zij hebben Mozes en de profeten: zij moeten hen horen.

30. Maar hij sprak: nee, omvamide Abraham, maar indien iemand vandaan van de lijfdoden* heen gaat tot hen, zullen zij van besef veranderen.

*Gr. nekros

31. Maar hij sprak tot hem: indien zij naar Mozes en de profeten niet horen, zullen ook niet indien iemand uit de lijfdoden opstaat, niet overtuigd worden.

110

17.1. En hij sprak tot zijn leerlingen: er geschiedt onaanmelijks dat er geen struikelblokken* komen, maar wee door wie zij komen.

zie Mt. 18:6,7; Mc. 9:42

2. Kostendekkend voor hem indien een molensteen omligt om zijn hals* en hij weggeworpen* wordt in de zee, meer dan dat hij doet struikelen één-enkele* van deze kleinen; houdt jezelf in.

*Gr. skandalon=Hebr. MàK'ShóWL

*Gr. trachèlus=Hebr. TsoWàAR

*Gr. erriptoo=Hebr. SháLàK

*Gr. heis=Hebr. AèChàD

3. Indien jouw broederverwant verwaardt*, waardeer hem om en indien hij van besef verandert, verduw hem.

zie Mt. 18:15,21,22

4. En indien hij zeven keer s'daags verwaardt tegen jou en zeven keer terugkeert naar jou zeggend: ik verander van besef, zul jij hem verduwen.

111

5. En de afgezondenen spraken tot de machtiger:

6. Stel meer bij ons vertrouwen. En de machtiger sprak: Indien jullie hebben vertrouwen als een pit van de mosterdplant, zouden jullie zeggen tot deze vijgeboom* word ontworteld en word geplant in de zee, en hij gaf gehoor aan jullie.

zie Mt. 17:20; 21:21

*Gr. sukamenos=Hebr. TæAáNáH

7. En wie uit jullie die een heerdienaar ploegend of weidend* die binnenkomt uit de akker, zal zeggen aan hem: regelrecht langs komend val neer,

*Gr. poimainoo=Hebr. RáNgáH

8. maar zal hij niet zeggen aan hem: maak gereed wat ik brood zal eten en je omgord hebbend bedien* mij totdat ik eet en drink, en na deze (dingen) zul jij eten en

*Gr. diakoneoo=Hebr. SháRàTh

en drinken?

9. Niet heeft hij goede gunst* voor de heerdienaar (toch), omdat hij maakte wat doorgezet moet worden?

*Gr.charis=Hebr.ChèSèD

10. Zo ook jullie, wanneer jullie maken als wat doorgezet moet worden door jullie, zegt dit: (als)behoefteleze heerdienaren geschieden wij, wat wij verplicht zij te maken hebben wij gemaakt.

112

11. En het geschiedde bij het heengaan naar Jeruzalem, en hij ging vooraan door het midden van Samaria en van Galilea.

κ-60

12. En toen hij binnenkwam in een zeker dorp, gingen (hem) tegemoet tien melaatse* mannen, die waren gaan staan van verre en zij droegen hoog heen* de stem* zeggende:

*Gr.lepros=Hebr.TsàRàNg

*Gr.aireoo=Hebr.NáSsáA

*Gr.phoonè=Hebr.QoL

*Gr.eleoo=(eestal)Hebr.RáChàM

13. Jezus, verstandvolle, heb moederschoot* voor ons.

14. En ziende sprak hij tot hen: heengaande toont jullie zelf aan de priesters*; en het geschiedde bij het heenvaren werden zij gereinigd*.

*Gr.hiereus=Hebr.KoHèN

*Gr.katherizoo=Hebr.TháHàR

*Gr.heis=Hebr.AèCháD

15. Maar één-enkele* uit hen, ziende dat hij genezen was, keerde weerom met een stem groot dunkzwaarte gevend* aan God
16. en hij viel op zijn vertegenwendinging* aan zijn voeten, dankzegenend* hem. En hij geschiedde (als)Samaritaan.

*Gr.doxazoo=Hebr.KáBéD

*Gr.prosoopon=Hebr.PáNieJM

*Gr.eucharisteeo=Hebr.BáRàK

17. En Jezus zich toe buigend sprak: werden er niet tien gereinigd? Maar waar (zijn) de negen?

18. Niet werden zij bevonden weerom kerende om te geven dunkzwaarte aan God tenzij deze van een andere geschiedronde*?

19. En hij sprak tot hem: sta op* ga heen**; jouw vertrouwen heeft je bevrijd*.

119

20. En ondervraagd door de pharizeeën, wanneer komt het koninkrijk(-schap) van God, boog hij zich toe naar hen en sprak: niet komt het koninkrijk(-schap) van God met voorhoedetekens;

21. en niet zullen zij zeggen: kijk hier of daar; want zie het koninkrijk(-schap) van God geschiedt binnenin jullie.

22.En hij sprak tot de leerlingen:
er zullen komen dagen wanneer jullie
begeren één-enkele van de dagen van
de stichtzoon van de menselijke te zien
enniet zullen jullie (die) zien.

23.En zeggen zullen zij tot jullie: kijk
daar, kijk hier; niet moeten jullie
afkomen en navolgen.

24.Want zoals de bliksem* bliksemend
vanuit het (ene) onder de hemel naar
het (andere) onder de hemel toorstraalt,
zo zal geschieden de stichtzoon van de
menselijke op zijn dag.

*Gr.atrapè+Hebr.BáRàQ

25.Maar eerst is het noodzakelijk dat
hij vele (dingen) lijdt en hem alle gewicht
wordt ontnomen vandaan-van deze
geschiedronde*.

zie Lc.9:22

26.En zoals het geschiedde in de dagen
van Noach, zo zal het ook geschieden in de
dagen van de stichtzoon van de menselijke:
zij aten en zij dronken, zij huwden en
werden gehuwd,

*Gr.genos+Hebr.DóWR
zie Gen.7:17-23

27.tot de dag waarop **binnenkwam Noach
in de kist***¹⁵⁹ en kwam
de overgolving*¹⁶⁰ en teloor deed gaan allen.

*Gr.kibootos=(hier) Hebr.ThéBáH
*Gr.katakusmos=Hebr.MáBuWL=vloed
zie Gen.19:15, 24-25.

28.Evenzo zoals het geschiedde in de
dagen van Lot: zij aten, zij dronken, zij
vermarkten, zij kochten, zij plantten, zij
huisstichten*.

*Gr.oikodomeoo=Hebr.BáNáH

29.Maar op de dag waarop wegkwam Lot
vandaan van Sodom, **regende het vuur
en zwavel vandaan van de hemel**¹⁶¹ en
deed teloor gaan allen.

30.Volgens deze zelfde (dingen) zal het
geschieden op de dag waarop de stichtzoon
van de menselijke wordt onthuld*.

*Gr.apokaluptoo=Hebr.GáLáH¹⁶²

31.Op die dag zal iemand geschieden op het
dak* en zijn gereistukken** in zijn huis:
niet moet hij omlaag treden om te pakken
die, en iemand op de akker moet evenzo
niet terugkeren naar de laat-achtere (dingen).

*Gr.dooma=Hebr.GàG; **Gr.skeuos=
[Hebr.KeLieJ

32.Weest indachtig* de vrouw van Lot.

*Gr.mnèmonuoo=Hebr.ZáKhàR¹⁶³

¹⁵⁹ Deze woorden vinden we in de Griekse vertaling van de LXX bij Gen.6:11-13.

¹⁶⁰ We kiezen er hier voor de Griekse concordantie te laten horen.

¹⁶¹ Deze woorden vinden we in de Griekse vertaling van de LXX bij Gen.

¹⁶² Dat Hebr.woord vertalen we in TeNaKh met 'ontmantelen'; in het NT laten we de Griekse concordantie horen, maar blijven we in betekenis dicht bij het Hebreeuws. Het Griekse werkwoord is een samenstelling met 'kaluptoo' en dat werkwoord is in de LXX vrijwel de vaste vertaling van het Hebr. KáSáH = (om-)hullen.

¹⁶³ = aanhaken bij; maar ook hier willen we in het NT de Griekse concordantie laten horen.

33. Indien iemand zou zoeken om zijn lichaamziel* aan te maken, hij doet haar teloor gaan en wie zou teloor doen gaan (haar), zal haar ten leven doen geschieden*.

*Gr.psuchè=Hebr.NèPhèSh

34. Ik zeg jullie: in die nacht zullen er twee geschieden op één-enkel vlijbed, de één-enkele zal aangenomen worden en de andere zal worden afgelegd.

*Gr.zooögoneo=Hebr.CháJáH(Hiph.)

35. Er zullen twee (vrouwen) geschieden die malen op dezelfde (plek), de één-enkele zal worden aangenomen, de andere zal worden afgelegd.

37.¹⁶⁴ En zich toe buigend zeggen zij tot hem: waar machtiger? Maar hij sprak: waar het zielelichaam* is, zullen de adelaars* samengevoerd worden.

*Gr.sooma

*Gr.aetos=Hebr.NèShèR

114

18.1. En hij zei een toespeling* tot hen over het noodzakelijk zijn van het altijd bidden en het niet te kwaad krijgen, zeggende:

*Gr.parabolè=Hebr.MáSháL κ-61

2. Een beoordelaar¹⁶⁵ geschiedde in een zekere stad, die voor God geen ontzag heeft* en zich naar een mens niet omdraaide.

*Gr.phobeoo=Hebr. JáRéA

3. En er geschiedde een weduwe in die stad en zij kwam tot hem zeggende: zet't recht voor mij bij de tegen mij op zijn recht staande¹⁶⁶.

4. En niet wilde hij voor een tijd*, maar na deze (dingen) sprak hij bij zichzelf: Ook al heb ik voor God geen ontzag en draai ik mij niet om naar een mens, doordat deze weduwe mij moeite

*Gr.chronos

*Gr.kops parechoo=Hebr.NgáMáL

¹⁶⁴ In de handschriften, waarop eind middeleeuwen de huidige telling van hoofdstukken en verzen is gebaseerd staat hier een tekst, die later op grond van handschriftenonderzoek als een invoeging van buiten wordt gezien. De SV heeft deze tekst als vs 36 nog wel, latere uitgaven niet meer. We geven deze invoeging hier in vertaling weer: "twee op het veld, de één-enkele zal worden aangenomen en de ander zal worden afgelegd".

¹⁶⁵ = rechter. We laten met onze vertaling de Griekse concordantie horen.

¹⁶⁶ In het Grieks hebben beide woorden als kern het woord 'dikè' dat het beste met 'rechtzetting' te vertalen is en we hebben er voor gekozen hier deze Griekse concordantie te laten horen, Hetzelfde kernwoord komt in nog veel meer Griekse samenstellingen voor. In deze vertaling stellen we het belang om deze 'saamhorigheid' te bewaren enkele keren (zo ook hier) boven het belang om de verbinding met Hebreeuwse terminologie aan te brengen, maar niet overal, wanneer er een eenvormige verbinding met het Hebreeuws aan te wijzen valt kiezen we daarvoor. Maar ook hier laten we die Hebreeuwse achtergrond horen: wreek mij (het Griekse 'ekdikeoo' = in de LXX meestal het Hebr.NáQàm) op mijn tegentwister (Het Griekse antidikeoo = in de LXX meestal het hebr. RieJB).

voorhoudt, zal ik 't rechtzetten voor haar, opdat niet tot slot* zij gekomen mij aanvat.

6.En de machtiger sprak: hoort wat de beoordelaar van onrechtmatigheid zegt:

7.En zou God zeker niet maken de rechtzetting van zijn uitgekozenen, die krijten voor hem dagen en nachten en grootmoedig zijn bij hen?

8.Ik zeg jullie dat hij de rechtzetting zal maken van hen in allerijl.

Intussen zal de stichtzoon van de menselijke komende dus vinden het vertrouwen op het land?¹⁶⁷

115

9.En hij sprak tot sommigen, die ervan overtuigd waren dat zij (als) rechtvaardigen* geschieden en die de overigen minachten*, deze toespeling.

κ-62

*Gr.dikaios=Hebr.TsàDDieQ

*Gr.exoutheneoo=Hebr.BáZàN

10.Twee mensen traden omhoog naar de tempel om te bidden, de ene een pharizeeër en de ander een tolheffer.

11.De pharizeeër staande bad deze (dingen) bij zichzelf: God, ik dankzegen* jou, dat ik niet geschiedt zoals de overigen van de mensen, wegroppers, onrechtmatig handelden, echtbrekers, of ook als deze tolheffer:

*Gr.eucharisteoo=Hebr.BáRàK

12.ik vast* tweemaal per sabbatsweek, ik vertien alles voorzoveel als ik verwerf*.

*Gr.nèsteuoo=Hebr.TsuWM

*Gr.ktamai=Hebr.QáNáH

13.Maar de tolheffer van verre staande wilde niet zelfs de ogen hoog heen dragen naar de hemel, maar gaf slaag zijn borst zeggend: God, betegen* voor mij, de verwaarder*.

*Gr.hilaskoo=Hebr/KáPhàR

*Gr.hamartolos=Hebr.ChæTháAóWN

14.Ik zeg jullie: hij trad omlaag gerechtvaardigd naar zijn huis langs gene af.Omdat alwie zich zelf omhoog brengt zal vernederd worden, maar wie zichzelf vernedert zal omhoog gebracht worden.

*zie Lc.14:11; Mat.23:12

116

15.En aan dragen zij ook de de kindjes

zie:Mt.19:13-15; Mc.10:13-16

¹⁶⁷ Deze (en vergelijkbare) uitspraken behoeven niet uitsluitend bedoeld te zijn voor wat in kerk en theologie (ten onrechte) *weder*-komst is gaan heten. Jezus spreekt over zijn tij (kairos) en dat tij is gekenmerkt door zijn komen. En hij blijft deze komende.

opdat hij ze zou betasten*.

Maar de leerlingen dit ziende omwaardeerden hen.

16. Maar Jezus riep deze (kindjes) erbij zeggende: duwt weg de kinderen om te komen tot mij en verhindert ze niet; want van zodanigen geschiedt het koningschap(-rijk) van God.

17. Op trouwe zeg ik jullie, wie niet ontvangt het koninkrijk(-schap) van God als een kind, komt zeker niet aan daarin.

117

18. En hem bevroeg een zeker vooraangaande zeggende: goede leraar, wat makend zal ik wettig aandeel¹⁶⁸ hebben aan leven wereldlang*?

19. En tot hem sprak Jezus: waarom zeg jij goed? Niemand geschiedt (als) een goede* tenzij één-enkele* God.

20. De geboden* volkèn jij:

**niet zul jij echtbreken*,
niet zul jij doden*,
niet zul jij stelen*,
niet zul jij leugen getuigen*,
waardeer jou omvamende
en moederende¹⁶⁹.**

21. Maar hij sprak: al deze (dingen) heb ik waar gehouden* vanaf jongeling.

22. En Jezus, dit horende, sprak tot hem: nog één-enkel(ding) laat jij achterwege: verkoop alles zoveel je hebt en geeft het door aan armen*, en je zult hebben een voorraad* in de hemelen*, en hier gekomen volg mij.

23. Maar hij dit horende werd vol pijn, want hij geschiedde (als) een machtig* rijke.

24. En hem ziende sprak Jezus: hoe moeilijk gaan die hebben bruikbaarheden in het koninkrijk van God binnen.

25. Want arbeidsgemakkelijker geschiedt

*Gr. haptoo=Hebr. NáGàNg

*Gr. archoon

κ-68

*Gr. aioonion=Hebr. NgóWLáM

*Gr. agathos=Hebr. ThóWBh

*Gr. heis=Hebr. AèCháD

*Gr. entolè=Hebr. MieTs'WáH

*Gr. moicheuoo=Hebr. NáAàPh

*Gr. phoneuoo=Hebr. RáTsàCh

*Gr. kleptoo=Hebr. GáNàPh

*Gr. pseudomarturein= Hebr. NgéD
[ShèQèR

*Gr. phulassoo=Hebr. SháMàR

*Gr. ptoochos=(hier)Hebr. DàL

*Gr. thesauros=Hebr. AáTsáR

*Gr. ouranoi=Hebr. SháMáJieM

*Gr. sphodra=Hebr. MeAóWD

¹⁶⁸ Het Griekse 'klèronomeo' is in de LXX de vertaling van zowel het Hebreeuwse JáRàSh, dat het besdte met 'wegvangen' te vertalen is, als van NáChàL dat 'in eigendom hebben' betekent; in het NT meestal van het laatste. We kiezen ervoor de Griekse concordantie te bewaren en vertalen daarom 'wettig aandeel hebben'. De 'notie 'erven is zowel aan het Hebreeuwse GóWRáL, dat 'lotssteen' betekent als aan de Griekse vertaling daarvan nl. 'klèros' dat eveneens 'lotssteen' betekent.

¹⁶⁹ Dit zijn citaten van Ex.20:12-16 en Deut.5:16-20 volgens de Griekse vertaling in de LXX.

het dat een kameel door het boorgat van een werpspiespunt¹⁷⁰ heen komt dan dat een rijke in het koninkrijk van God binnenkomt.

26. Maar die toehoorden spraken: wie is krachtig om bevrijd te worden?

27. En hij sprak: het niet krachtige van de kant van de mensen (is) het krachtige van de kant van God.

28. En Petrus sprak: zie wij, die weggeduwd hebben het eigene, zijn jou gevolgd.

29. En hij sprak tot hen: op trouwe ik zeg jullie, dat er niemand geschiedt, die weggeduwd heeft huis of vrouw of zuster/broederverwant of ouders of borelingen vanwege het koninkrijk(-schap) van God,

30. die niet zeker aanneemt veel meer in dit tij* en in de wereldtijd** die komt leven wereldlang.

118

31. En aangenomen hebbend de twaalf sprak hij tegen hen: Zie wij treden omhoog naar Jeruzalem en al-af zal worden* al wat geschreven is door de profeten voor de stichtzoon van de menselijke.

Zie Mt.20:17-19; Mc.10:32-34

*Gr. teleoo=Hebr. KáláH

32. Want hij zal overgeleverd worden aan de naties* en met hem zal gespeeld worden en hij zal gebrutaliseerd worden en bespuugd* worden

*Gr. empai zoo

*Gr. ptuoo=Hebr. RáQàQ

33. en zij, hem gezeseld zullen hem vermoorden*, en op de derde dag zal hij opstaan*.

*Gr. apokteinoo=Hebr. HáRàG

*Gr. anhistèmi=Hebr. QuWM

34. En zij waren in deze (dingen) niet onderwezen* en deze woordinbreng** geschiedde verhuld voor hen en niet volkènden zij het gezegde.

*Gr. sunièmi=Hebr. SháKàL; **Gr. rèma
[=Hebr. DáBháR

119

35. En het geschiedde toen hij lijfna kwam* aan Jericho - een zekere blinde* zat neer langs de weg, (iets)wensend.

zie Mt.20:29-34; Mc.10:46-52

*Gr. engngizoo=Hebr. QáRàBh κ-64

*Gr. tuphlos=Hebr. NgieWÉR

36. En toen hij hoorde dat een krioelmenigte doorkwam, deed hij navraag waarom dit geschiedde.

¹⁷⁰ Het Griekse woord 'belonè' wordt algemeen met 'naald' vertaald, maar het is een verlenging van het woord 'belos', dat is afgeleid van het werk 'balloo'=werpen. In het klassieke en het koinè Grieks duidt het woord 'belonè' op de punt van een werpspies. De vertaling 'naald' is een harmonisatie met de parallelteksten Mt.19:24 en Mc.10:25, maar daar staat het Griekse woord 'raphis' dat samenhangt met het werkwoord 'riptoo' dat 'naaien' betekent. De versie van Lucas kan duiden op het gat dat zo'n punt maakt na afwerpen.

37.En zij legden vóór* aan hem, dat Jezus de Nazoreeër doorkomt.

*Gr.apangngelloo=Hebr.NáGàD

38.En hij gaf een kreet zeggende: Jezus stichtzoon van David, wees barmhartig* voor mij.

*Gr.elèson > eleïson¹⁷¹

39.En die voortvoeren omwaardeerden¹⁷² hem, opdat hij zweeg*. Maar hij veel meer schreeuwde* hij: stichtzoon van David, wees barmhartig voor mij.

*Gr.sigao=Hebr.CháRàSh

40.En Jezus, staande gebleven*, beval hem toe te voeren naar hem.

*Gr.histèmi=Hebr.NgáMàD

41.En toen hij lijfna gekomen was, vroeg hij hem: wat wil jij (dat) ik zal maken voor jou? En hij sprak: machtiger, dat ik weer zal kijken*.

*Gr.(ana-)blepoo=Hebr.NáBhàTh

42.En Jezus sprak tot hem: kijk weer; jouw vertrouwen heeft je bevrijd*.

*Gr.sooizoo=Hebr.JáShàNg

43.En dadelijk keek hij weer en hij volgde hem dunkzwaarte gevend* aan God. En het genotenvolk* (dit) ziende heeft lofprijzing gegeven aan God.

*Gr.doxazoo=Hebr.KáBhàD

*Gr.laos=Hebr.NgàM

120

19.1.En binnen gekomen, kwam hij door Jericho.

κ-64

2.En zie een man, die geroepen wordt met de naam Zakchaeüs, en hij geschiedde (als) voraangaans tolheffer, en hij (was) rijk*.

*Gr.plousios=Hebr.AáShér

3.En hij zocht Jezus te zien (als) wie hij geschiedt en niet had hij de kracht vanwege de krioelmenigte, omdat hij in hoedanigheid (als) een kleine geschiedde.

4.En vooruit lopend naar voren, trad hij omhoog op een vijgeboom, opdat hij hem zou zien, omdat hij die aanstaande was langs te komen.

5.En toen hij kwam bij de opstaanplaats* sprak Jezus, omhoog kijkend, tot hem: Zakchaeüs, je beijlend tred omlaag;

*Gr,topos=Hebr.MáQóWM

¹⁷¹ In de LXX is dit woord zowel de vertaling van het Hebr. CháNàN = gratiëren, als van RáChàM = moederschoot hebben. We hebben ervoor gekozen zo dicht mogelijk het laatste aan te sluiten door met 'barmhartig zijn' te vertalen, omdat daarin, net als in het Hebreeuwse RáChàM een lichamelijke notie te horen is. Het Hebreeuwse RáChàM wordt zowel in de LXX als in het NT veel vaker met het Griekse Splanchnizoo vertaald en daarom bewaren we 'moederschoot hebben' voor de weergave van dit Griekse woord.

¹⁷² Het Griekse 'epitmaoo' wordt meestal met 'bestrafen' vertaald; in de LXX is het 9 vaak) de vertaling van het Hebr. JáKàCh, dat ook met 'bestrafen' wordt vertaald, maar ten onrechte. Want in dat woord gaat het veler om 'terechtwijzen' c,q. 'terechtbrengen'. Voor het Griekse epitmaoo vonden we het belangrijk de Griekse concordantie (hoor-samenhangh) te bewaren. Het Griekse 'timè' betekent 'waarde'. Het Griekse 'epitmaoo' betekent dus zoiets als 'niet waarderen', vandaar 'omwaarderen'.

want vandaag is het noodzakelijk dat Ik in jouw huis verblijf.

6.En zich beijlend trad hij omlaag en hij ontving hem zich verheugend*.

*Gr.chairoo=Hebr.SháMàCh

7.En allen (dit)ziende murmureerden door*

*Gr.(dia-)goguzoo=Hebr.LuWN

zeggende, dat hij bij een verwaardend* man is binnengekomen om zich te ontlossen¹⁷³.

*Gr.hamartolos=Hebr.ChæThAóWN

8.Maar Zakchaeüs, staande blijvend, sprak tot de machtiger: zie de helft van het mij voorhandene, machtiger, geef ik aan de armen*, en indien ik van iemand iets uitgeschud heb¹⁷⁴, geef ik het terug viervoudig.

*Gr.ptoocos=Hebr.DàL

9.En tot hem sprak Jezus (dit): vandaag geschiedde bevrijding* aan dit huis, aangezien ook deze (als)stichtzoon van Abraham [geschiedt].

*Gr.sootèri=Hebr.TeShuWàNg

10.Gekomen is immers de stichtzoon van de menselijke om te zoeken en te bevrijden het teloogaande.

zie: Mat.18:11 en I Tim.1:15

121

11.Toen zij deze (dingen) hoorden, sprak Jezus, zich voor hen stellend, een toespeling*, omdat hij lijfna* Jeruzalem geschiedt en het hen dunkt, dat dadelijk aanstaande is het koninkrijk(-schap) van God om te voorschijn te komen.

zie Mt.25:14-30

*Gr.parabolè=Hebr.MáShál

*Gr.engngus=Hebr.QeRuWB

12.Hij nu sprak: een zeker mens goed van geschiedronde ging heen naar een verre streek om aan te nemen voor zich koningschap(-rijk) en om terug te keren.

13.En geroepen hebbend tien heerdienaren* van zichzelf heeft hij gegeven tien ponden*, en sprak tot hen: doet zaken daden* waarbij ik kom.

*Gr.doulos=Hebr.NgèBhèD

*Gr.mna (mina)=Hebr.MáNèH

*Gr.pragmateuoo

14.Maar zijn stedelingen beweerden* hem en zonden af een groep ouden achter hem aan zeggende: niet willen wij dat deze koningt bij ons.

*Gr.miseoo=Hebr.SsáNéA

15.En het geschiedde toen hij weerom kwam, aangenomen hebbend het koningschap(-rijk) en hij sprak, dat voor hem bestemd werden die heerdienaren aanwie hij het zilver(geld) gegeven had, opdat hij zou volkènnen hoe iemand zaken had gedaan.

16.En tot hem kwam de eerste te geschieden,

¹⁷³ Vgl. het Nederlandse 'zich ontspannen'.

¹⁷⁴ Grieks: sukophanteoo: letterlijk 'vijgen aanwijzen', titel van een Astheense ambetnaar tegen vijgensmokkelaars: zij scudden bij mensen de vijgen eruit, maar behielden ze dan meestal zelf i.p.v. ze af te dragen. Met dank aan het lexicon van Murre en dat van Liddl en Scott.

zeggende: machtiger, het één-enkele pond van jou heeft tien ponden erbij gewerkt.

17.En hij sprak tot hem: wel dan, goede heerdienaar, omdat je in het minste getrouw geschiedde, geschied (als) bevoegdheid* hebbend over tien steden.

*Gr.exousia

18.En(toen)kwam de tweede zeggend: het één-enkele pond van jou maakte vijf ponden.

19.En hij sprak ook tot deze: geschied ook jij over vijf steden.

20.En de andere kwam zeggend: zie het pond van jou, dat ik (bij me)heb weggelegd in een uitzweetdoek.

21.Want ik heb ontzag* voor jou, omdat jij geschiedt (als) streng mens, die pakt wat jij niet hebt gesteld, en knot* wat jij niet te kiems hebt gelegd*.

*Gr.phobeeo=Hebr.JáRéA

*Gr.therizoo=Hebr.QáTsàR

*Gr.speiroo=Hebr.ZáRàNg

22.Hij zegt hem: uit jouw mond oordeel ik jou, slechte heerdienaar, volkènde jij dat ik (als)een slecht mens geschied, pakkend wat ik niet gesteld heb en knottend wat ik niet te kiem heb gelegd?

23. En waarom heb jij niet gegeven het zilbver(geld) van mij op de tafel*¹⁷⁵?

*Gr, trapeza=Hebr.SDuWLChán

En ik, teruggekomen, had met een baringsom¹⁷⁶ daarmee zaken gedaan.

24.En tot de erbij staanden sprak hij: pak fan van hem het pond en geef het aan die tien ponden heeft.

25.En zij spraken tot hem: machtiger hij heeft tien ponden.

26.Ik zeg jullie dat aan alwie heeft zal gegeven worden, maar van wie niet heeft, ook wat hij heeft zal gepakt worden.

27.Intussen deze vijanden* van mij, die nkiet wilden dat ik koning bij hen, voert (hen)hierheen en vil* hen ten overstaan van mij.

*Gr.echtros=Hebr.AoJéB

*Gr.katasphazoo=Hebr.SháChàTh

122

28.En deze (dingen) gesproken hebbend ging-hij heen ten overstaan (van hen) omhoog tredend naar jeruzalem.

29.En het geschiedde toen hij lijfnakwam in

¹⁷⁵ Aanvullen van de wisselaars.

¹⁷⁶ Dit Griekse woord wordt meestal met 'rente'vertaald, maar het hangt samen met 'tiktoo'is baren. Het gaat dus om geldelijk nakomelingschap.

in Bethphagè en Bèthanië bij de berg die aangeropen wordt met olijven(berg), hij zond af twee van zijn leerlingen, zeggend:

30.Vaar heen naar het dorp ertegenover, waarin jullie, binnengegaan, zullen vinden een ezel* gekneveld, waarop nog niemand van de mensen zat en voer die losgemaakt hebbend mee.

*Gr.poolos=Hebr.CháMóWR

31.En dien iemand jullie vraagt, waarom maken jullie(haar)los, zeg alszo: omdat de machtiger aan hem behoefte heeft.

32.En weggekomen vonden de afgezondenen zoals hij gesproken had tot hen.

33.Maar toen zij losmaakten de ezel, spraken de machtigers daarvan tot hen: waarom maken jullie los de ezel?

34.En zij spraken: omdat de machtiger aan hem behoefte heeft.

35.En zij voerden hem tot Jezus en opgeworpen hebbend hun klederen op de ezel, hesen zij Jezus erop.

36.En toen hij heenging spreidden zij neer hun klederen op de neemweg*.

*Gr.hodos=Hebr.DèRèK

37.En toen hij reeds lijfnaderde om neer te treden van de berg van de olijven, gingen zij vooraan al-af de volte van de leerlingen zich verheugend* om lof te prijzen God met een stem groot omtrent al-af de krachten, die zij zagen,

*Gr.chairoo=Hebr.SháMàCh

38.zeggend:

**ingezegend* de komende,
de koning, in de naam van de
machtiger¹⁷⁷,**
in de hemel vrede en
dunkzwaarte in het opperste.

*Gr.eulougoumenos=Hebr.BáRuWKh

39.En sommigen van de Pharizeeën spraken vandaan van de krioelmenigte tot hem: leraar, omwaardeer jou leerlingen.

40.En hij zich toebugend, sprak: ik zeg jullie, indien deze zullen zwijgen*, zullen de stenen* schreeuwen**.

*Gr.sioopao=Hebr.CháRàSh

*Gr.lithos=Hebr.AèBèN; **Gr.krazoo=
[Hebr.TsáNgàQ

123

41.En toen hij lijfnaderde, ziende de stad, weende hij om haar.

42.zeggend dit als-toch jij volkènde*

*Gr.gignooskoo = Hebr.JáDàNg

¹⁷⁷ Deze woorden staan letterlijk zo in de Griekse vertaling in de LXX van Ps.118:26

op deze dag ook jij de (dingen) ten vrede*,
maar het is verborgen vandaan van jouw
ogen*.

*Gr.eirènè = Hebr.SháLóWM

43.Omdat komen zullen dagen op jou en
op zullen werpen jouw vijanden spitspallisaden
voor jou en zij zullen omsingelen* jou en
samenhouden jou overal,

*Gr.ophtalmos=Hebr.NgàJieN

44.en aan zitgrond gelijk maken jou en jouw
borelingen* in jou en-niet zullen zij aanduwen¹⁷⁸
steen op steen in jou, op de drukplek* waarvan
jij niet volkènt het tijd van het toezicht* op jou.

*Gr.perikukloöo=Hebr.SáBàB

zie Mt.21:12; Mc.11:15-17

*Gr.teknon=Hebr.JèLèD

*Gr.anthi=Hebr.TáChàT

*Gr.episkopè=Hebr.MieP'QáDáH¹⁷⁹

45.En ingekomen in de tempel ging hij vooraan om
Uit te werpen de verkopers,

46.zeggend aan hen: er is geschreven:
en geschieden zal het huis van mij (als)
een huis van gebed¹⁸⁰ maar jullie maakten
van hem een grot van rovers¹⁸¹.

47.En hij geschiedde lerarend overdag
in de tempel. Maar de vooraangaande
priesters en de schriftkenners zochten
hem te loor te doen gaan en de eersten van
het genotenvolk*.

*Gr.laos=Hebr.Ngàm

48.En niet vonden zij wat zij zouden maken;
want al-af het-genotenvolk hingen* aan hem
horende.

*Gr.kremannumi=Hebr.TáLáH

124

20.1. En het geschiedde op een-één-enkele
van de-dagen als hij leraart het genotenvolk

κ-49

¹⁷⁸ In het zinsdeel “niet aanduwen van steen op steen” staat het Griekse werkwoord ‘aphhièmi’. Het is een werkwoord met een groot bereik, zowel in gewone Grieks als in het bijbelse Grieks. Met het Nederlandse woord ‘laten’ komt men ver, mits dat ‘laten’ niet een passieve strekking krijgt, want het werkwoord betekent minstens evenzeer ‘zenden’, ‘wegzenden’; maar ook ‘zenden’ laat onvoldoende horen, dat er kracht voor nodig is: het gaat om *duwen*, *afduwen*, *verduwen*. Het wordt ook gebruikt voor ‘vergeven’¹⁷⁸: iemand zijn wandaden ‘verduwen’ vgl. ‘verstouwen’, dat in de buurt komt van ‘verdragen’, maar dan actiever. Vergeven is één, verzoenen (= er iets tegen doen – in de dubbele betekenis die in het Nederlands bereikt wordt door de klemtoon te verleggen van ‘tegen’ naar ‘doen’) is twee en om gerechtigheid en vrijheid gaat het. De uitdrukking in het Nederlands: “geen steen op de andere *laten*”, die aan deze bijbeltekst is ontleend, duidt een heel actieve handeling aan, want de stenen staan immers op elkaar; maar het werkwoord ‘laten’ heeft in die uitdrukking juist een passieve strekking. Wanneer we ‘laten’ door ‘wegzenden’ wordt de strekking van de Nederlandse uitdrukking verwarrend, bijna omgekeerd. Toch is dit precies wat de Griekse zin letterlijk laat horen. Dat roept de vraag op, of de Nederlandse uitdrukking “geen steen op de andere laten” wel weer geeft, wat de Griekse zegswijze uitdrukt? De vergelijking met wat Jezus zegt in Matth.24: 2 helpt ons ook niet verder. Daar begint de zin met een dubbele ontkenning (ou mè) die in het Grieks gebruikelijk is (net zoals b.v. in het Frans) en dan volgt hetzelfde werkwoord, maar dan in de passieve vorm: *wordt gelaten*: “niet (niet) wordt gelaten hier een steen op een steen, die niet zal worden losgesteld”. Maar misschien zegt het Grieks toch iets anders; nl. dat er geen stenen gestouwd worden.

¹⁷⁹ In TeNakH vertalen we dit woord met ‘bemoeienis’, in het NT kiezen we ervoor de Griekse concordantie te laten horen.

¹⁸⁰ Deze woorden staan zo letterlijk in de Griekse tekst van de LXX in Jes.57:7; die volgt de Hebreeuwse tekst op de voet.

¹⁸¹ Deze woorden staan zo letterlijk in de Griekse tekst van de LXX in Jer.7:11, die volgt de Hebreeuwse tekst op de voet.

in de tempel en goednieuwsboodschapt*, erbij stonden de-vooraangaande priesters en de schriftkenner samen met de ouden*, 2.en zij spraken zeggende tot hem: spreek uit aan ons in welke bevoegdheid* jij deze (dingen) maakt, of wie geschiedt (als)die geeft aan jou een bevoegdheid als deze. 3.Maar zich toebuigend sprak hij to hen: ik vraag jullie, ook ik een inbrengh* en spreekt uit voor mij: 4.(is)de onderdompeling* van Johannes vanuit de hemel of vanuit de mensen? 5.Maar zij berekenden samen bij zichzelf zeggende dit: indien wij zouden uitspreken: vanuit de hemel, zal hij zeggen: om wat hebben jullie hem niet vertrouwd? 6.Maar indien wij uitspraken: vanuit de mensen, zal alaf het genotenvolk* ons neerstenigen, want het is vertrouwend, dat Johannes geschiedt (als) een profeet. 7.En zij bogen zich toe niet te volkènnen vanwaar. 8.En Jezus sprak tot hen: en niet zeg ik jullie in welke bevoegdheid ik deze (dingen) maak.

125

9.En hij ging vooraan tot het genotenvolk te zeggen deze toespeling*: een mens **plantte een gaarde*** en gaf hem uit aan akkerbouwers en hij was van familiehuis tijden* aan de maat. 10.En op het tij* zond hij af tot de akkerbouwers een heerdienaar*, opdat zij van de vrucht van de gaarde zouden geven aan hem. Maar de akkerbouwers zonden hem weg hem toegetakeld hebbend. 11.En hij stelde erbij om te sturen een andere heerdienaar. Maar ook deze, hem toegetakeld hebbend en onwaardig behandeld, zonden hem weg. 12.En hij stelde erbij om een derde te sturen; maar ook deze, hem verwond hebbend, wierpen zij uit. 13.Maar de machtiger van de gaarde sprak: wat moet ik maken? Ik zal sturen mijn stichtzoon mijn beminde*; ziende hem zullen zij omdraaien. 14.Maar de akkerbouwers hem ziende berekenden* onder elkaar zeggende: deze geschiedt (als) de wettig aandeelhebber.

*Gr.euangngelizoo=Hebr.BáShàR

*Gr.presbuteros+Hebr.ZáQéN

*Gr.exousia

*Gr.logos=Hebr.DáBáR

*Gr.baptizoo=Hebr.TháBàL

*Gr.laos=hebr.NgàM

zie: Mt.21:33-46; Mc.12:1-12 κ-70

*Gr.parabolè=Hebr.MáShàL

zie Jes.5

*Gr.chronos

*Gr.kairos=Hebr.NgéT

*Gr.doulos=Hebr.NgèBèD

*Gr.agapaoo=Hebr.AáHàB

*Gr.dialogizoo=Hebr.CháShàB

Wij moeten vermoorden hem,
opdat van ons geschiede het wettig
aandeel*.

*Gr.klèronomia=Hebr.G

15.En uitgeworpen hebbend hem buiten
WRÁLde gaarde vermoordden zij (hem).
Wat nu zal maken aan hen de machtiger
van de gaarde?

16.Hij zal komen en te loor doen gaan*
deze akkerbouwers en hij zal geven
de gaarde aan anderen, Maar (dit)
gehoord hebbend, spraken zij: niet
geschiede het.

17.Maar hij aankijkend hen sprak:
(als)wat nu geschiedt dit geschrevene:
**de steen* waaraan geen gewicht gaven
de huisstichters*, die geschiedde tot
eerstdeel* van een hoekwende**.**¹⁸²

*Gr.lithon=Hebr.AèBhèN

*Gr.oikodomeoo=Hebr.BáNáH

*Gr.kephalè=Hebr.RaóWSh; **Gr.

[gonia=Hebr.PieNNáH

18.alwie valt op die steen zal verpletterd
worden; en op wie hij zou vallen,
hij zal wegwannen hem.¹⁸³

19.En(toen) zochten de schriftkenners
en de vooraangaand priesters te werpen
op hem de handen in dat uur, en zij
hadden ontzag voor het genotenvolk*;
want zij volkènden dat tot hen hij sprak
deze toespeling*.

*Gr.parabolè=Hebr.MáSháL

126

20.En op hun hoede geraakt zonden zij af
bestelbaren die veinzen zelf
(als)rechtvaardigen te geschieden,
opdat zij op zouden nemen van hem
een inbreng*, om over te leveren hem
aan de vooraangang* en aan de
bevoegdheid*van de aanvoerder**.

zie:Mt22:15-22;Mc.12:13-17 κ-71

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

*Gr.archè

*Gr.exousia; **Gr,hègemoon=Hebr.

[AáLuWPH - kuddetalaanvoerder

21.En zij bevroegen hem zeggende:
leraar, wij volkènnen dat op juiste
wijze jij (iets)zegt en leraart en
niet aanneemt een vertegenwending*,

*Gr.prosoopon=Hebr.PáNieJM

¹⁸² Hier wordt Ps.118:22 geciteerd, letterlijk volgens de Griekse vertaling in de LXX (Ps.117:22). De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie Band III.2) luidt: “*de steen (die) schofferen de-stichters;zij-geschiedt tot-het-eerstdeel-van het-wendepunt.*”

¹⁸³ Hier klinkt Jes.8:14 door, waar Jesaja zegt, dat die-JHWH-van-Israël geschiedt tot ‘iets geheiligds’

“... *en-tot-een-steen-van gestokenheid en-tot-een-rots-van struikeling* (14)

[voor-andertwee de-huizen-van JieSseRáAéL tot-klapnet en-tot-een-val,

voor-de-inzittenden-van JeRuWSháLáieM.

en-voorts-zijn-aan't-struikelen bij-hen velen; 15

en-voorts-aan't-vallen en-voorts-aan't-gebroken-woorden.”

Maar ook Dan.2:34, waar gesproken wordt over een steen, die het nog altijd machtige rijk na dat van Nebukadnezer verplettert..

Deze teksten komen we ook tegen in I Petr.2:4 en 7 en Handelingen 4:11.

Maar in waarachtigheid* de
neemweg* van God leraart.

22. Is er bevoegdheid* dat wij aan
Caesar afdracht geven of niet?

23. Maar volkennend van hen de
slimmigheid* sprak hij tot hen:

24. Toont mij een dinaar: van wie
heeft hij een beeltenis en opschrift?

En zij spraken van Caesar.

25. En hij sprak tot hen: geeft dan ook
wat van Caesar (is) aan Caesar en
wat van God (is) aan God.

26. En niet hadden zij het vermogen
op te nemen van hem een woordinbreng*
tegenover het genotenvolk, en zich
verwonderend* over zijn toebuging
zwegen zij.

126

27. En sommige van de Sadduceeën,
erbijgekomen, die daarentegen zeggen, dat
er geen opstanding geschiedt,
bevroegen hem zeggende:

28. leraar, Mozes heeft geschreven aan ons:
indien van iemand de broederverwant*
gestorven is hebbend een vrouw, en deze
geschiedt borelingloos, dat neemt de
broederverwant van hem de vrouw
en doet opstaan kiemsel* voor zijn
broederverwant.¹⁸⁴

29. Zeven broederverwanten nu geschiedden
er, en de eerste genomen hebbend de
vrouw stierf borelingloos,

30. en de tweede en de derde namen haar,

31. maar evenzo lieten de zeven geen
borelingen* achter en stierven.

32. Later stierf ook de vrouw.

33. De vrouw nu in de opstanding van wie
van hen geschiedt zij (als)vrouw?

Want zeven hadden haar (als)vrouw.

34. En Jezus sprak tot hen: de stichtzonen
van deze wereldtijd* huwen en worden
gehuwd*,

35. maar aan wie waardig geacht worden
om toe te vallen die wereldtijd en de
opstanding bij de lijfdoden* vandaan,
huwen niet en worden niet gehuwd.

*Gr. alètheia=Hebr. AêMuWNáH

*Gr. hodos=Hebr. DèRèK

*Gr. exousia

*Gr. panourgia=Hebr. NgáRuWM

*Gr. rëma=Hebr. DáBháR

*Gr. thaumazoo=Hebr. PèLáA (hithp)

zie: Mt. 22:23-35; Mc. 12:18-27 κ-72

*Gr. adelphos=Hebr. AàCh

*Gr. sperma=Hebr. ZèRàNg

*Gr. teknonon=Hebr. JèLèD

*Gr. aioon=Hebr. NgóWLáM

*Gr. nekros

¹⁸⁴ Hier wordt verwezen naar Deut. 25:5 en 6. Het is geen letterlijk citaat al worden wel dezelfde bewoordingen gebruikt die ook in de Griekse vertaling in de LXX gebruikt worden.

36. Want ook niet hebben zij nog de kracht om te sterven, want aan werkboden gelijk geschieden zij, en (als) stichtzonen geschieden zij van God, als stichtzonen van de opstanding geschieden zij.

37. Dat tot opstanding worden gebracht* de lijfdoden* verklapte ook Mozes bij de-sinaïdoorn*, als hij zegt van de machtiger **de God van Abraham en de God van Izaäk en de God van Jakob**¹⁸⁵.

*Gr. egeiroo=Hebr. QuWM (hiph'il)

*Gr. nekros

*Gr. batos=Hebr. SsieNéH

38. En niet geschiedt hij (als) God van lijfdoden maar van levenden; want allen leven voor hem.

39. Zich toebuigend spraken sommigen van de schriftkenners: leraar, prachtig sprak jij.

40. Want niet meer durfden zij hem iets te vragen.

128

41. En hij sprak tot hen: hoe zeggen zij dat de gezalfde* geschiedt (als) stichtzoon van David.

zie: Mt. 22:41-45; Mc. 12:35-37 κ-73

*Gr. christos=Hebr. MàShiàCh

42. Want zelf zegt David in het staafboek* van de bepralingen*:

*Gr. biblion=Hebr. SéPhèR

*Gr. psalmoi=Hebr. TeHieLLieJM

de machtiger sprak tot de machtiger van mij: zit neer aan de rechter van mij

43. tot ik stel jouw vijanden* (als) een voetstuk* van jouw voeten.¹⁸⁶

*Gr. echtros=Hebr. AoJéBh

*Gr. upopodion=Hebr. HæDoM

44. David nu roept hem aan met machtiger, hoe geschiedt hij (als) stichtzoon?

45. En omdat al het genotenvolk* het hoorde, sprak hij tot de leerlingen:

*Gr. laos=Hebr. Ngàm

46. Houdt jullie vast vandaan van de schriftkenners die willen rondschrjden in gewaden en liefhebben de begroetingen op de markten en de eerste zitplaatsen in de synagogen en de eerste vlijbedden aan de broodmaaltijden,

47. die leegeten de huizen van de weduwen* en voor de schijn lang bidden. Zij zullen ver-nemen te over een oordeel.

*Gr. chèra=Hebr. AàL'MáNÁH

¹⁸⁵ Deze woorden zijn een letterlijk citaat van de Griekse vertaling in de LXX van Ex.3:6

¹⁸⁶ Dit is een letterlijk citaat uit de LXX van Ps.110 (LXX: 109); 1. De letterlijke vertaling van de hebreuwe tekst (zie BAND III.2) luidt: "*konde-van die-JHWH-van-Israël* (gelezen als 'AæDoNáJ', in de LXX vertaald met 'kuriós', vertaald in deze vertaling met 'machtiger-mijns') voor de machtiger-mijner (Hebr. AæDoNieJ = machtiger mijner) : zit aan-de-zuidenrechter-mijner; tot ik-aan't-zetten-bende-vijanden-jouwer: een-voetstuk voor-de-voeteneben-jouwer".

129

1. En neerkijkend zag hij de in de schatkamer* hun geschenken werpende rijken*.
 2. En hij zag een zekere berooide weduwe werpend daarheen twee muntjes.
 3. En hij sprak, waarachtig ik zeg jullie, dat deze arme* weduwe meer dan allen wierp.
 4. Want zij allen hebben uit wat voor hen te over was geworpen tot geschenken, maar zij heeft uit haar tekort* al-af het bestaan* dat zij heeft geworpen.

130

5. En toen sommigen zeiden omtrent de tempel, dat hij met prachtige stenen* en met opleggingen was geordend*, sprak hij:
 6. Deze (dingen) die jullie aanschouwen, de dagen zullen komen waarin niet afgelegd zal worden steen op steen, die niet zal worden losgebroken.
 7. En zij vroegen hem zeggende: leraar wanneer nu zullen deze (dingen) geschieden? En wat is het kenteken* wanneer het aanstaande is dat deze (dingen) geschieden?
 8. En hij sprak: kijkt uit en tuimelt* niet om; want velen zullen komen op mijn naam*, zeggend: ik geschied, en: het-tij* is lijfna*: gaat niet heen achter hen aan.
 9. Maar wanneer jullie hoort van broderijen* en onvoorstelbaarheden, ontstelt* niet; want het is noodzakelijk dat deze (dingen) eerst geschieden, maar de al-afheid* (is) niet regelrecht.
 10. Toen zei hij hen: **tot opstanding zullen gebracht worden natie bij natie* en koningschap bij koningschap**¹⁸⁷,
 11. en turbulenties* groot en naar opstanplaatsen* pestuitbraken en hongersnoden* zullen geschieden, en ontzaglijkheden en vandaan van de hemel zullen grote kentekenen geschieden.
 12. Maar vóór al deze (dingen) zullen zij werpen op jullie hun handen en vervolgen, overleverend aan de

zie: Mc.12:41-44 κ-74
 *Gr.gazaphulakeion=Hebr.LieSh'KháH
 *Gr.plousios=Hebr.AáShéR

*Gr.ptoochos=Hebr.DàL

*Gr.husterèma=Hebr.CháSÉR
 *Gr.bios

zie: Mt:24:1-21; Mc.13:1-19 κ-75
 *Gr.lithos=Hebr.AèBhèN
 *Gr.kosmeoo

*Gr.sèmeion=Hebr.AóWT

*Gr.planaoo=Hebr.TáNgáH

*Gr,ènggizoo=Hebr.QáRàBh

*Gr.polemos=Hebr.MieL'CháMáH
 *Gr.ptoeoo=Hebr.CháTàT

*Gr.telos=Hebr.KáLieJL

*Gr.ethnos=Hebr.GóWJ

*Gr.seismos=Hebr.SheNgàR
 *Gr.tops=Hebr.MáQóWM
 *Gr.limos=Hebr.RáNgàB

¹⁸⁷ Deze woorden staan letterlijk zo in de Griekse vertaling van de LXX in Jes.19:2

synagogen en de waarhoudhuizen*,
afgevoerd naar koningen en aanvoerders
vanwege mijn naam.

13. Het zal aantreden voor jullie
tot getuigenis.

14. Stelt nu in jullie harten (erop in)
niet belangrijk te vinden om het er
sprekend voor op te nemen*.

15. Want ik zal geven aan jullie mond*
en wijsheid* welke niet de kracht zullen
hebben om tegen te staan of tegen te
spreken allen die jullie tegenover
liggen.

16. Maar overgeleverd moeten jullie
worden ook vandaan ouders en
verwanten en geschiedgenoten en
geliefden, en doen sterven zullen zij
uit jullie.

17. En jullien zullen geschieden (als)
beweigerden* door allen om mijn naam.

18. en haar uit het eersteel* van jullie
zal zeker niet teleorgaan*.

19. In het erbij blijven van jullie
zullen jullie verwerven jullie lichaamzielen*.

131

20. Maar wanneer jullie zien het door
voetknechtensharen omsingelde
Jeruzalem, volkènt dan dat lijfna gekomen*
is haar inbrengleeg worden.

21. Dan moeten wie in Judea (zijn) vluchten*
naar de bergen* en wie in de streken(zijn)
moeten niet binnenkomen in haar,

22. omdat (als)dagen van rechtzetting*
geschieden ze om volledig te maken al
de geschreven (zaken).

23. Wee die in buik* hebben en die zogen
in die dagen. Want er zal grote dwang
geschieden op het land en walgtoorn*
voor dit genotenvolk.

24. En zij zullen vallen aan de mond van
het zwaard*

en gevangen worden weggevoerd*
naar alle naties* en Jeruzalem zal
geschieden (als) een vertredene door de
naties tot dat volledig zullen zijn

*Gr. phulaka=Hebr. MieSh'MoR

*Gr. apologeoo

*Gr. stoma=Hebr. PèH

*Gr. sophia=Hebr. ChoQ'MáH

*Gr. miseoo=Hebr. SsáNéA

*Gr. kephalè=Hebr. RAóWSh

*Gr. apollumi=Hebr. AóBàD

*Gr. psuchè=Hebr. NèPhèSh

*Gr. èngngizoo=Hebr. QáRàB

*Gr. erèmoosis

*Gr. pheugoo=Hebr. NuWS

*Gr. horos=Hebr. HàR

*Gr. ekdikèsis=Hebr. NáQàm¹⁸⁸

¹⁸⁸ Dat vertalen we in TeNaKh met 'wreken', maar in de LXX wordt dit Griekse woord ook heel vaak voor e andere Hebreeuwse woorden gekozen. In het NT kiezen we ervoor bij dit begrip de Griekse concordantie te laten horen, vandaar 'rechtzetting'.

de tijen* van de naties.

25.En er zullen geschieden
kentekenen* op zon en maan en
sterren* en op het land rampzaligheid
van de naties in uitwegloosheid
als galmen zee en (golf-)gewankel,
26.als de mensen van lichaamziel
raken* vanwege ontzag** en
ontvankelijkheid voor de op het
behuisde (land)* afkomende dingen.

**Want de krachten van de hemelen
zullen wankelen*.**¹⁸⁹

27.En dan zullen zij zien **de stichtzoon
van de menselijke komende op een wolk***
met kracht en veel dunkzwaarte*.

28.En als deze (dingen) vooraangaan
te geschieden, nijgt omhoog en
draagt hoog* jullie eerstdelen ,
daarom omdat lijfna* is de
loskoping* van jullie.

29.En hij sprak een vorestel* tot hen:
ziet de vijg en alle genoomte.

30.Wanneer zij reeds naar voren
werpen, volkènnen jullie uit jullie zelf,
ernaar kijkend, dat reeds lijfna
de zomermaaiing* geschiedt.

31.Alzo ook, wanneer jullie zien
deze (dingen) als ze geschieden,
volkènnen jullie, dat lijfna geschiedt
het koninkrijk(-schap) van God.

32.Op trouwe ik zeg jullie, dat zeker
niet overgestoken zal zijn* deze
geschiedronde* totdat alles geschiedt.

33.De hemel en het land* zullen oversteken,
maar mijn inbrengen* zullen zeker
niet oversteken.

34.Houdt vast julliezelf opdat niet
zwaar belast worden de harten van
jullie met brasserij en roes en met
de bezorgdheden van het bestaan,
en te staan komt bij jullie plotseling
die dag.

35.Als een klapnet* zal hij toekomen
immers op allen die neerzitten op de
vertegenwending* van het land.

36.Weest erop bedacht* in alle tij

*Gr.kairos=Hebr.NgÉT

*Gr.sèmeion=Hebr.AóWT

*Gr.astèr=Hebr.KoKáB

*Gr.apopsucheo; **Gr.phobos=
[Hebr.JáRéA

*Gr.oikoumenè (+gè = land)

*Gr.saleuoo=Hebr.MuWth

*Gr.nepelos=Hebr.NgáNáN

*Gr.doxa=Hebr.KáBhóWD

*Gr.epaireoo=Hebr.NáSsáA;

*Gr.engngizoo=Hebr.QóRàBh

*Gr.apolutroosis=Hebr.PieD'JóWN

*Gr.parabolè=Hebr.MáSháL

*Gr.Theros=Hebr.QàTsieJR

*Gr.parerchomai=Hebr.NgáBàR

*Gr.genos=Hebr.DóWR

*Gr.gè = Hebr.AèRèTs

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

*Gr,pagis=Hebr.PàCh

*Gr.prosoopon=Hebr.PáNieJM

¹⁸⁹ Deze woorden komen uit Jes.34:4, volgens de Griekse vertaling in de LXX. Ook de voorafgaande passage bevat een reeks van verwijzingen naar uitspraken in de Psalmen en de profeten en in het boek Deuteronomium.

het nodig hebbend opdat jullie vermogen te ontvluchten al deze (dingen) die aanstaande zijn om te geschieden en staande te blijven tegenover de stichtzoon van de menselijke.

132

37. En hij geschiedde de dagen in de tempel lerarend, maar de nachten weggekomen bracht hij de nacht door* op de berg, die aangeroepen wordt met olijfberg.

*Gr. aulizoo=Hebr. LieJN

38. En al het genotenvolk was 's ochtends bij hem in de tempel horende naar hem.

22.1. En lijfna was het feest* van de ongezuurde (broden) waartegen Pascha (Pesach) gezegd wordt.

*Gr. eortè=Hebr. ChàG κ-76

en(toen) zochten de vooraangaande priesters en de schriftkenners hoe zij hem zouden aanpakken; want zij hadden* ontzag voor het genotenvolk*.

*Gr. phobeeo=Hebr. JáRéA
*Gr. laos=Hebr. NgàM

3. En inkwam de lasteraar* in Judas, die aangeroepen wordt met Iskarioth, die geschiedt uit de boekstaving* van de twaalf.

*Gr. satanas=Hebr. SháThàN (= laste-
[ren])

*Gr. arithmos=Hebr. SéPhèR

4. En weggekomen praatte hij samen met de vooraangaande priesters en de leger-schare aanvoerders* hoe hij aan hen zou overleveren hem.

*Gr. stratègos

5. En zij waren verheugd* en stelden samen vast aan hem zilver(geld)* te geven;

*Gr. chairoo=Hebr. SháMàCh
*Gr. argurion=Hebr. KèSèPh

6. en zij spraken (het)gelijk met hem uit en hij zocht goed-tij* om over te elveren hem buitenom de krioelmenigte aan hen.

*Gr. eukairos

133

7. En(toen)kwam de dag van de ongezuurde*¹⁹⁰ waarop het noodzakelijk was om te slachten het pascha(pesach).

zie: Mt. 26:17-19; Mc. 14:12-16
*Gr. azumoi=Hebr. MàTsóWT¹⁹¹

8. En hij zond af Petrus en Johannes sprekend: heengaande maakt gereed voor ons het pascha opdat wij eten.

9. En zij spraken tot hem: waat wil jij dat wij gereed maken?

10. En hij sprak tot hen: zie als jullie binnen komen in de stad, zal jullie tegemoet komen een mens* die een vormkruik met water tilt.

¹⁹⁰ aanvullen 'broden'.

¹⁹¹ Dit Hebreeuwse woord vertalen we in TeNaKh met 'uitgeduwde' (aanvullen 'koeken'). Zie Ex. 12:14-26.

volgt hem in de behuizing waarin hij ingaat;

11.en jullie zullen zeggen aan de huisheer* van de behuizing: aan jou zegt de leeraar: waar geschiedt de losligzaal* waar ik het pascha samen met mijn leerlingen eet?

*Gr.oikodespotès

12.En deze al jullie tonen een bovengelegenheid groot (en) gespreid: maakt het daar gereed.

*Gr.kataluma: zie Lc.2:7

13.En weggekomen vonden zij zoals hij hen gezegd had en zij maakten gereed het pascha.

134

14.En toen het uur geschiedde, viel hij aan en de afgezondenen samen met hem.

15.En hij sprak tot hen: met begeerte heb ik begeerd* dit pascha te eten met jullie, voor dat ik lijd.

*Gr.epithumeoo=Hebr.CháMàD

16.Want ik zeg jullie, dat ik niet meer dit eet totdat het volledig geworden is in het koninkrijk(-schap)* van God.

*Gr.basileia=Hebr.MàL'KuWT

17.En ontvangen hebbend een drinkbeker* (die)gedankzegend hebbende* sprak hij: neemt deze en deel deze uit aan jullie zelf.

*Gr.potèrion=Hebr.KuWS

*Gr.eucharisteoo=Hebr.BáRàK

18.Want ik zeg jullie: zeker drink ik niet vandaan van nu vandaan van het geschiedvoortbrengsel van de rank* tot wanneer het koninkrijk(-schap) van God komt.

*Gr.ampelos=Hebr.GèPhèn

19.En genomen hebbend een brood* (dat) gedankzegend hebbend, brak hij en gaf het aan hen zeggend: dit geschiedt (als)mijn zielelichaam* het om jullie gegevene; maakt dit tot mijn gedachtenis*.

*Gr.artos=Hebr.LèChèM

20.En de drinkbeker evenzo na het broodmaaltijden, zeggend: deze drinkbeker de nieuwe instelling* in mijn bloed* het om jullie uitgegotene.

*Gr.sooma

*Gr.anamnèsis=Hebr.ZieQQáRóWN¹⁹²

21.Intussen zie de hand van die mij overlevert samen met mij aan de tafel*.

*Gr.diathèkè=Hebr.BeRieJT¹⁹³

*Gr.haima=Hebr.DáM(=roods)

*Gr.trapeza=Hebr.ShuWL'CháN

¹⁹² Dit Hebreeuwse woord vertalen we in TeNaKh met 'aanhaking'. Het duidt eerder een vorm van *handelen* aan dan van denken. Terwillen van de Griekse concordantie kiezen voor het (gebruikelijke) Nederlandse woord 'gedachtenis', zoals ook de LXX doet. Maar dit is wel een heel sprekend voorbeeld ervan hoe belangrijk het is het idioom van het oorspronkelijke Hebreeuws c.q. Aramees in het gehoor te hebben, bij het lezen (en maken) van een vertaling, in welke andere taal dan ook.

¹⁹³ Dit belangrijke Hebreeuwse woord vertalen we in TeNaKh met 'zuivergang', omdat het etymologisch heel goed afleidbaar is van de stam BR, die 'zuiver'betekent, EN omdat het om een van Gods wege ingezette en gekwalificeerde geschiedenis- met-mensen gaat en niet om een in een verbond verzamelen van mensen.

22. Omdat de stichtzoon van de menselijke volgens de begrenzing heengaat, intussen wee die menselijke door wie hij wordt overgeleverd.

23. En zij gingen vooraan om mee te zoeken bij henzelf wie toch wel zou geschieden uit hen die deze zaak* aanstaande was te doen.

*Gr.prassoo= een zaak doen.

135

24. En er geschiedde ook ruzieliefhebberij bij hen, dit: wie van hen dunkt te geschieden groter.

κ-77

25. Maar hij sprak tot hen: de koningen* van de naties hebben macht* over hen, en zij die bevoegd-zijn over hen worden (als) goed-werkdoeners aangeroepen.

*Gr.basileus=Hebr.MèLèK

*Gr.kurieuoo=(meestal)Hebr.MáShàL¹⁹⁴

26. Maar jullie niet alzo, maar de grotere bij jullie moet geschieden als de jongere, en de aanvoerder als een bedienende*.

*Gr.diakoneoo=Hebr.ShàRàT

27. Wie immers (is) groter, hij die aanligt of hij die bedient*? Niet hij die aanligt? En ik geschied in het midden van jullie als hij die bedient.

28. En jullie geschieden (als) die doorblijven samen met mij in mijn beproevingen*.

*Gr.peirasmos=Hebr.MàSSáH

29. En ik stel in* voor jullie

*Gr.diatithèmi¹⁹⁵

zoals instelde voor mij de omvamende mijner het koningschap(-rijk)*,

*Gr.Basileia=Hebr.MàL'KuWT

30. opdat jullie eten* en drinken** aan mijn tafel* en mijn koninkrijk(-schap).

*Gr.esthioo=Hebr.AáKàL; **Gr.pinoo=

En zitten zullen jullie op tronen* de twaalf stamstaven oordelend van Israël.

*G.trapeza=Hb.ShuWL'CháN [SháCháH

*Gr.thrpnos=Hebr.KieSSéA

136

31. Simon, Simon, zie de- lasteraar* wenste jullie te schiften als tarwe*,

zie: Mt. 26:31-35; Mc. 14:17-31; Jh. 13:36-36 κ-78

32. Maar ik heb uit noodzaak gevraagd omtrent jou, opdat niet opraakt jouw vertrouwen. En eens zul jij toegekeerd zijnde ondersteunen jouw broeder- verwanten.

*Gr.satanas=Hebr.SháTáN

*Gr.sitos=Hebr.ChieTTáH

33. En hij sprak tot hem: machtiger, samen met jou geschied ik gereed ook in waarhouding* en in gestorvenheid**

*Gr.phulakè=Hebr.MieSh'MóWR

¹⁹⁴ Dat werkwoord vertalen we in TeNaKh met 'zich- vore-stellen', maar in het NT kiezen we ervoor de Griekse concordantie te laten horen.

¹⁹⁵ Daarvan is het woord 'diathèkè' afgeleid, dat in de LXX de vertaling is van het hebr. BeRieJT en daarom meestal met 'verbond' wordt vertaald, ten onrechte, omdat ook dit hebreeuwse daarmee, zoals ook algemeen erkend wordt, geen recht wordt gedaan. Het hebr. woord vertalen we in TeNaKh met 'zuivergang'(zie daar). Dit Griekse woord vertalen we in het NT met 'instelling'.

heen te gaan.

34. Maar hij sprak: ik zeg jou, Petrus, niet zal aanstemmen vandaag de haan tot jij drie lkeer geloochend hebt mij te volkènnen.

35. En hij sprak tot hen: toek ik afzond jullie zonder buidel* en ransel en schoenen, zijn jullie toch niet ergens achterop geraakt? En zij spraken: geenszins.

36. En hij sprak tot hen: maar nu: wie een buidel heeft moet die pakken, evenzo ook een ransel en wie niet heeft moet verkopen zijn gewaad en markt-kopen een zwaard*.

37. Want ik zeg jullie, dat het noodzakelijk is dat ook dit geschrevene al-af* wordt aan mij, dit: **ook werd hij samen met de ontwrichters* gerekend**¹⁹⁶. Want ook dit omtrent mij heeft een al-af-zijn*.

38. En zij spraken: machtiger, zie zwaarden hier twee. En hij sprak tot hen: aan de maat* geschiedt het.

137

39. En wegkomend ging hij heen naar gewoonte naar de berg van de olijven; en hem volgden ook de leerlingen.

40. En geschiedend op die opstaanplaats* sprak hij ot hen: bidt om niet te komen in beproeving*.

41. En zelf ging afstaan vandaan van hen, ongeveer een steen worp.

42. En de knieën gesteld bad hij zeggende: omvamende, indien jij 't besluit, draag langs deze drinkbeker vandaan van mij: intussen niet de wil van mij maar die van jou moet geschieden

[43. En gezien werd door hem een werkbode vandaan van de hemel bekracvtigend hem.

44. En geschiedend in een strijdvoering bad hij aangestrekter; en zijn zweet geschiedde als stolsel van bloed neertredend op het land.]¹⁹⁷

45. En opgestaan vandaan van het bidden,

**Gr. thanatos+Hebr. MóWèT

*Gr. ballantion=Hebr. KieJS

*Gr. machaira=Hebr. ChèRèBh

*Gr. teleoo=Hebr. KàLáH

*Gr. anomos=(hier)Hebr. NgáWoN

*Gr. telos=Hebr. KàL

zie: Mt. 26:30, 36-46; Mc. 14:26, 32-42
[Jh. 18:1 e.v.]

*Gr. tops=Hebr. MáQóWM

*Gr. peirasmos=Hebr. MàSSáH

¹⁹⁶ Deze woorden staan letterlijk in de Griekse vertaling in de LXX van Jes.53:12. De letterlijke vertaling van de Hebrteeuwse tekst (zie BAND II,2) luidt: ". . . en-samen-met-afvalligen wordt-hij-opgesomd . ." Het Griekse woord 'anomos', dat letterlijk 'wetteloos' betekent (dat is: buiten de Torah levend), wordt in de LXX meestal met NgáWoN vertaald, dat we in TeNaKh met 'ontwrichting'vertalen. In Jes.53 is het echter de vertaling van PèShàNg = afvalligheid.

¹⁹⁷ Deze verzen staan tussen [], omdat zij in de meest betrouwbare handschriften ontbreken, maar in verder alle andere voorkomen en zeer bekend zijn geworden in de uitleg vanaf de vroegste tijd.

gekomen bij zijn leerlingen, vond hij hen ingeslapen liggend vanwege de pijn.
46.En hij sprak tot hen: wat suffen jullie? opstaande bidt opdat jullie niet komen in beproeving.

138

47.Terwijl hij nog met hen praat, zie een krioelmenigte, en tot wie gezegd wordt Judas één-enkele* van de twaalf ging vooraan aan hen en hij lijfnaderde* Jezus om te kussen* hem.

48.Maar Jezus sprak tot hem: Juda* met een kus lever jij de stichtzoon van de menselijke over¹⁹⁸?

49.Maar die om hem heen, ziende wat geschieden zal, spraken: machtiger, aks wij zouden slaan* met een zwaard*?

50.En één iemand uit hen sloeg de heerdienaar* van de vooraangaand priester en pakte af het oor* van hem het rechter.

51.Maar zich toebuigend sprak Jezus: laat het hierbij. En betastend* het oor genas* hij hem.

52.En Jezus sprak tot de bij hem tot geschieden gekomen vooraangaand preisters en-schareaanvoerders en ouden*: als bij een rover kwamen jullie weg met zwaarden en houten?

53.Toen ik dagelijks geschiedde samen met jullie in de tempel hebben jullie niet aangestrekt de handen op mij; maar dit geschiedt (als) jullie ure en ((als)de-bevoegdheid-van de duisternis*.

54.En hem meenemend voerden zij hem heen en voerden zij hem binnen naar het huis van de vooraangaand priester. Maar Petrus volgde van verre.

55.En toen zij optasten een vuur in het midden van de grashof* en samen zaten, zat Petrus temidden van hen.

139

56.Maar een zekere heerdienares*, hem ziende gezeten bij het licht en zij hem

zie Mt.26:47-36; Mc.14:43-49; Jh.18:
[3-11.

*Gr.heis=Hebr.AèChàD

*Gr.ènggizoo=Hebr.QáRàB

*Gr.phileo=(hier)Hebr.NáSàK

*Gr.Juda:de aanspraak van Judas

*Gr.machaira=Hebr.ChèRèB

*Gr.doulos=Hebr.NgèBèD

*Gr.ous=Hebr.AóWZèN

*Gr.haptomai=Hebr.NáGàNg

*Gr.iaoo=Hebr.RáPháA(=herstellen)

*Gr.presbuteros=Hebr.ZáQéN

*Gr.skotos=Hebr.ChóWShèQ

*zie: Mt.26:69-75; Mc.14:66-72; Jh.
[18:12-18, 25-27

¹⁹⁸ Hier staat het Griekse werkwoord paradidomi, dat overal met 'overleveren' wordt vertaald (net zoals het Latijnse tradere) en hier en in vergelijkbare teksten over Judas NIET met 'verraden' mag worden vertaald. Letterlijk is het 'overgeven', maar dit woord heeft in het Nederlands noties gekregen, die hier niet passen..

aanstarende sprak: ook deze geschiedde samen met hem.

57. Maar hij loochende zeggende: niet volkèn ik hem, vrouw.

58. En kort daarna een ander, ziende hem, beweerde: ook jij geschiedt (als een) van hen. Maar Petrus beweerde: mens, (zo)geschied ik niet.

59. En op afstand van ongeveer één uur bekrachtigde (het) iemand anders zeggende: waarachtig ook hij geschiedde samen met hem, ook geschiedt hij immers (als) Galileeër.

60. Maar Petrus sprak: mens, niet volkèn ik wat jij zegt. En dadelijk, toen hij nog praatte, stemde aan de haan.

61. En zich omkerend keek de machtiger Petrus aan, en Petrus bedacht¹⁹⁹ het inbrengwoord* van de machtiger, toen hij sprak tot hem, dit: eer het aanstemmen van de haan vandaag zul jij mij loochenen drie keer.

*Gr. logos=Hebr. DáBháR

62. En weggekomen naar buiten weende* hij bitter.

*Gr. klaioo=Hebr. BáKáH

63. En de mannen die hem samenhielden, speelden* met hem (hem)toetakelend.

*Gr. paizoo

64. En hem omhullend ondervroegen zij hem zeggend: profeteer, wie geschiedt (als) die jou raakt?

65. En vele andere (dingen) smadelijk bewerende* zeiden zij tot hem.

*Gr. blaspheméoo

140

66. En toen de dag geschiedde werd samen gevoerd de oudenraad* van het genotenvolk* en de vooraangaande priesters en de schriftkenners en zij voerden hem af naar hun sanhedrin*.

zie: Mt.27:63-65; Mc.14:61-64; Jh

*Gr. presbutèrion [18:19-24

*Gr. laos=Hebr. NgàM

67. zeggend: indien jij geschiedt (als) de gezalfde*, spreek uit voor ons. Maar hij sprak tot hen: indien ik 't voor jullie uitsprak, zeker niet vertrouwden jullie.

*Gr. sunedrion= (samen)zitting

¹⁹⁹ Het Griekse werkwoord 'hupomimnèiskoo' is in de LXX de vertaling van het Hebreeuwse ZàKhàR, dat we in TerNaKh met 'aanhaken bij' vertalen, omdat het niets met wat voor vorm van 'denken'dan ook van doen heeft, maar een handelwijze aanduidt. Het bovengenoemde Griekse werkwoord heeft wel met 'denken' te maken en kan dan ook terecht met 'gedenken' vertaald worden. Terwille van de Griekse concordantie doen we dat dan okm in het NT. Maar *bedacht* moet wel worden, dat in het NT'isch Grieks het Hebreeuws de functie van het woord in de tekst bepaalt. Petrus *denkt* dus niet alleen aan wat Jezus gezegd heeft, hij haakt daarbij aan! En hoe hij dat doet wordt hier verteld.

Maar indien ik ('t)vroeg, zeker
niet bogen jullie je toe.

69. Maar vanaf nu zal geschieden
de stichtzoon van de menselijke
zittend ter rechter²⁰⁰ van de kracht*
van God.

*Gr.dunamis=Hebr.KoCh

70. En alle spraken: jij nu, geschied jij
(als) de stichtzoon van God? En tot hen
beweerde hij: jullie zeggen dat ik
(zo) geschied.

71. En zij spraken: wat nog hebben wij
aan getuigenissen behoefte? Want zelf
hoorden wij ('t) vandaan van zijn mond.

23.1. En al-af de volte van hen, opgestaan,
voerde hem op-naar Pilatus, en gingen
vooraan om aan te klagen hem, zeggende:

zie Mt.27:11-14; Mc.15:1-5; Jh.19:
[26-38.

141

2. Deze bevonden wij verkeerd makend
onze natie* en verhinderend afdrachten
aan Caesar* te geven en zeggend zelf
(als)gezalvde* koning te geschieden.

*Gr.ethnos=Hebr.GóWJ

*Gr.Kaisar

*Gr.Christos+Hebr.MàShiàCh

3. En Pilatus vroeg hem zeggend: geschied
jij (als)de koning van de Judeeërs? En
zich toe buigend beweerde hij: jij zegt ('t).

4. En Pilatus sprak tot de vooraangaande
priesters en de krioelmenigten: niets
vind ik (als)reden bij deze mens.

5. Maar zij bekrachtigen zeggend,
dat hij opturbuleert* het genotenvolk**,
lerarend aan geheel Judea en vooraan
gegaan vandaan Galilea tot hier.

*Gr.seizoo=Hebr.SheNgàR; **Gr.laos=
[Hebr.MgàM

6. En Pilatus, (dit)gehoord hebbend,
vroeg of de mens (als Galileeër geschiedt,
7. en volkënnend dat hij geschiedt
vanuit de bevoegdheid* van Herodes,
hem opgestuurd naar Herodes die ook zelf
geschiedt in Jeruzalem in deze dagen.

*Gr.exousia

142

8. En Herodes, ziende Jezus verheugde zich*
zeer. Want hij geschiedde vanuit overmatige
tijden willende zien hem door wat hij hoorde
omtrent hem, en hij hoopte een of ander
kenteken* te zien dat door hem geschiedt.
9. En hij bevroeg hem met overmatige
inbrengwoorden; maar hij boog zich met niets
naar hem toe.

*Gr.chairoo=Hebr.SháMàCh

*Gr.sèmewion=Hebr.AóWT

²⁰⁰ Deze woorden staan letterlijk zo in de Griekse vertaling van de LXX van Dan.:13. Dezelfde woorden vinden we ook in Ps.110:1 (LXX: Ps.109:1).

10. En erbij stonden de vooraangaande priesters en de schriftkenners* goed-gestrekt aanklagend hem.

*Gr. grammateus

11. En Herodes hem geminacht* hebbend samen met de legerscharelieden* van hem en gespeeld hebbend, omwerpend een toortsstralend* kleeft, heeft hem opgestuurd naar Pilatus.

*Gr. exoutheneoo=Hebr. BuWZ κ-79

*Gr. strateumatos=Hebr. TsáBáA

*Gr. lampros

12. En als vrienden geschiedden en Herodes en Pilatus op die dag met elkaar; in het vooraangaande immers in vijanschap* geschiedend voor elkaar.

*Gr. echtros=Hebr. AóWJéB

143

13. En Pilatus, samen geroepen hebbend de vooraangaande priesters en de vooraangangers en het genotenvolk, 14. sprak tot hen: jullie hebben voorgevoerd aan mij deze mens als een verkeermaker van het genotenvolk*, en zie ik, voor de vertegenwending van jullie geoordeeld* hebbend, vond niet in deze mens* een reden waarom jullie aanklagen tegen hem, maar ook niet Herodes.

*Gr. laos=Hebr. NgàM

*Gr. krinoo=Hebr. DieJN

*Gr. anthropos=Hebr. AæNóWSH

15. Want ik heb hem opgestuurd naar ons; en zie niet waardig om voor te sterven is een zaak gedaan* door hem.

*Gr. prattoo=Hebr. NgáSsáH

*Gr. paideuoo=Hebr. TsáChàQ

16. Gespeeld* hebbend met hem zal ik hem nu loslaten.

[17.²⁰¹ Maar hij heeft de dwang om los te laten voor hen én-enkele.]

18. En zij schreeuwden* in alle volte zeggend: pak weg hem en laat voor ons los Barabbas;

*Gr. krazoo=Hebr. TsáNgàQ

19. die geschiedde door een opstand die geschied was in de stad en door een doodslag* (als) een een geworpene in de waarhouding*.

*Gr. phoneuoo=Hebr. RáTsàCh

*Gr. phulakè=Hebr. MieS'MóWR

20. En Pilatus heeft wederom zijn aangeheven tot hen, willende loslaten hem.

21. Maar zij hieven hun stem op zeggend: kruispaal hem, kruispaal hem.

22. En voor de derde (keer) sprak hij tegen hen: want welk kwaad* heeft

*Gr. kakos=Hebr. RáNgáH

²⁰¹ In latere handschriften is hier de volgende zinsnede opgenomen. Op basis van die handschriften is eind middeleeuwen de huidige telling aan de tekst toegevoegd. Die telling moeten we handhaven. Daarom staat dit vers 17 tussen vierkante haken.

hij gemaakt? Niets waardig om voor te sterven heb ik gevonden in hem; gespeeld hebbend* met hem zal ik (hem) loslaten.

*Gr.paideuoo

23.Maar zij lagen er bovenop met stemmen groot, wensend* dat hij gekruispaald werd.

*Gr.aiteoo=Hebr.SháAàL

24.En Pilatus oordeelde dat hun wens geschieden zou.

25.En hij liet los hem die door opstand en moord geworpen was in waarhouding*, die zij wensten, maar Jezus leverde hij over aan hun wil.

*Gr.phulakè=Hebr.MieZ'MóWR

145

26.En toen zij hem afgevoerd hadden, opgenomen hebbend Simon een zekere Cyreneeër, die kwam vandaan van het veld*, hebben zij hem opgesteld om de kruispaal te dragen achter Jezus aan.

*Gr.agros=Hebr.SháDèH

27.En hem volgde veel volte aan genotenvolk* en aan vrouwen die zich stootten²⁰² en huilden* om hem.

*Gr.laos=Hebr.NgáM

*Gr.thèreeo=Hebr.JáLàL

28.En omkerend tot hen sprak Jezus: stichtdochters van Jeruzalem, weent* niet over mij; behalve weent over jullie zelf en over jullie borelingen*,

*Gr.klaioo=Hebr.BáKáH

*Gr.teknon=Hebr.JèLèD

29.omdat zie er komen dagen waarop zij zullen zeggen: gelukkigewent* de ongeschikten* en de buiken** die niet tot geschieden brachten²⁰³ en borsten* die niet voedden.

*Gr.makarios=Hebr.AèSh'RéJ

*Gr.steiros=Hebr.NgáQáRáH; **Gr.
[koilia=Hebr.BèThèn

*Gr.mastos=Hebr.ShàD

30.Dan gaan zij vooraan om te zeggen tot de bergen* valt op ons en tot de heuvels* verhult ons.²⁰⁴

*Gr.oros=Hebr.HàR

*Gr.bounos=Hebr.Giebh'NgáH

31.omdat indien zij aan het tere hout deze (dingen) maken, wat zou aan het droge geschieden?

146

32.En er werden meegevoerd ook twee andere kwadewerkers om samen met hem aangepakt te worden.

33.En toen zij kwamen op de opstaanplaats*, aangeroepen als Schedel*, kruispaalden zij hem daar

*Gr.tops=Hebr.MáQóWM

*Gr.kranion=Hebr.GoL'GoLèT

²⁰² aanvullen: tegen de borst of tegen het hoofd.

²⁰³ vgl: het Nederlandse 'ter wereld brengen'.

²⁰⁴ Hier citeert Jezus Hos.10:8, vrijwel letterlijk volgens de Griekse vertaling daarvan in de LXX; allen de werkwoorden 'vallen' en 'verhullen' zijn verwisseld. De Griekse vertaling in de LXX volgt de Hebreeuwse tekst op de voet.

en de kwaadwerkers, deze ter rechter en gene ter linker.

34. {En Jezus zei: omvamende, verduw het hun, want niet volkènnen zij wat zij maken.} ²⁰⁵

En zij verdeelden de mantels* van hem, wierpen lotsstenen*. ²⁰⁶

35. En het genotenvolk* stond aanschouwende, en na bouwden ^{207*} ook de vooraangaanden, zeggend: anderen heeft hij bevrijd*, hij moet bevrijden zichzelf indien deze geschiedt (als) de gezalfde* van God, de uitgekozene*.

36. En ook bespeelden hem de legerschareleden* die toekwamen, zuur* ²⁰⁸ toedragend voor hem en zeggende: indien jij geschiedt (als) de koning van de Judeeërs, bevrijd jezelf.

38. En er geschiedde ook een opschrift op hem: DE KONING VAN DE JUDEEËRS (is) HIJ.

147

39. En één-enkele* van de verhangen ²⁰⁹ kwaadwerkers beweerde smaad* van hem: geschied jij niet (als) de gezalfde? bevrijd jezelf en ons.

40. Maar de andere, zich toebligend hem omwaarderend beweerde: niet heb jij ontzag* voor God, omdat jij geschiedt in hetzelfde oordeel?

41. En wij terecht, want hebben zaken gedaan waardig aan wat wij moeten nemen, maar deze heeft geen zaak (die) misplaatst (is) gedaan.

42. En hij zei: Jezus wees indachtig* mij, wanneer jij komt in jouw koninkrijk*. En hij sprak tot hem: op trouwe* jou zeg ik, vandaag zul jij met mij

zie Jes.53:12

*Gr. himation=Hebr. SsàL'MáH

*Gr. klèros=Hebr. GóWRáL

*Gr. ekmukterizoo=Hebr. LáNgàG

*Gr. sooizoo=Hebr. JáShàNg

*Gr. christos=Hebr. MàShiàCh

*Gr. eklektos=Hebr. BàChuWR

*Gr. stratia=Hebr. TsáBÁA

*Gr. oxos=Hebr. CháMéTs

*Gr. heis=Hebr. AèChàD

κ-81

*Gr. blasphemèoo

*Gr. phobeoo=Hebr. JáRéA

*Gr. mimnèiskoo=Hebr. ZàKhàR ²¹⁰

*Gr. basileia=Hebr. MàL'KuWT

*Gr. amèn=Hebr. AáMÉN

²⁰⁵ Deze regel staat in de oudste handschriften van het evangelie van Lucas, maar is wel al heel vroeg toegevoegd. Hij is waarschijnlijk afkomstig uit een in de eerste paar eeuwen in omloop zijnde bundel van uitspraken (logia) van Jezus.

²⁰⁶ Deze woorden komen uit Psalm 22:19. De vertaling van Griekse tekst in de LXX (Ps.21:19) luidt: *zij verdeelden mijn mantels voor zichzelf en over mijn mantel wierpen zij de lotssteen*. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND III.1) luidt: *zij-zijn-aan't-vereffenen het-kostuum-mijner voor-zeichzelf; en-op-het-kleed-mijner zijn-zij-aan't-doen-vallen een-lotssteen*.

²⁰⁷ Deze twee Griekse woorden vinden we in de Griekse vertaling van Psalm 22:8 in de LXX (Ps.21:8).

²⁰⁸ Hier klinkt Psalm 69:22 mee.

²⁰⁹ Gr. kremannumi=Hebr. TáLàH

²¹⁰ DTeNaKh met 'aanhaken bij'; in het NT houden we Griekse concordantie aan.

geschieden in het paradijs.

148

44. En reeds geschiedde omstreeks het zesde uur en duisternis* geschiedde op geheel het land tot het negende uur omdat de zon opraakte.

*Gr. skotos=Hebr. ChóShèQ

45. En gespleten werd²¹¹ het gordijn* van het tehuis* middendoor.

*Gr. katapetasma=Hebr. PàRoQèT

*Gr. naos=Hebr. HéJKáL

46. En aangestemd hebbend met een stem groot sprak Jezus: omvamide* **in jouw handen stel ik in bewaring* mijn beluchting(-ter)***.²¹³

*Gr. pater=Hebr. AáBh

*Gr. paratithèmi=(hier)Hebr. PáQàD²¹²

*Gr. pneuma=Hebr. RuWàCh

En dit uitsprekend luchtte hij uit²¹⁴.

47. En de vooraangaande over honderd, ziende wat geschiedde, gaf dunkzwaarte* aan God, zeggende: geschiedecht geschiedde deze mens (als) een rechtvaardige*.

*Gr. doxazoo=Hebr. KáBéD

*Gr. dikaios=Hebr, TsàDDieJQ

48. En alle samen te geschieden gekomen krioelmenigten bij dit schouwspel*, aanschouwend de dingen die geschieden, slagen gevend op de borst*, keerden om.

*Gr. theooria

*Gr. stèthos

49. Maar allen die hem volkènden stonden vandaan van verre²¹⁵, en vrouwen die hem mede gevolgd waren vandaan van Galilea, zagen deze (dingen).

149

50. En zie een man met de naam Joseph, raad voorhanden hebbend, een man goed en rechtvaardig*,

κ-82

*Gr. dikaios=Hebr. TsàDDieJQ

51. - hij had niet mede vastgesteld het besluit en het zakendoen* van hen - vandaan van Arimathaea een stad van de Judeeërs, die ontvangstbereid was voor het koninkrijk(-schap)* van God,

*Gr. praxis

*Gr. basileia=Hebr. MàL'KuWT

52. hij, toegekomen voor Pilatus, wenste het zielelichaam* van Jezus;

*Gr. sooma

53. En het afgenomen hebbend heeft hij

²¹¹ Het Griekse schizoo= Hebr. BáQàNg.

²¹² Dit Griekse werkwoord is in de LXX de vertaling van 6 Hebr. woorden. We hebben ervoor gekozen hier de Griekse concordantie te bewaren.

²¹³ Dit is een citaat van Ps.31:6 volgens de Griekse vertaling daarvan in de LXX (alleen de vervoeging van het werkwoord verschilt: futurum in de LXX, praesens bij Lc.). De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND III.1) luidt: "*in de hand-jouwer ben-ik-de-bemoeienis-aan't-geven-over de-beluchting-mijner*".

²¹⁴ Het Griekse werkwoord 'ekpneoo' komt niet voor in de LXX en in het NT alleen in Mc.15:37 en 39 en Lc.23:46. De vertaling 'ontluchten' zou ook kunnen.

²¹⁵ Deze woorden herinneren sterk aan Ps.38:12. In deze psalm is iemand aan het woord, die beseft de gevolgen te dragen van het kwaad, waarmee hij te maken krijgt en waarvoor hij ook zelf schuld belijdt (zie vs 19 en 20). Ook met deze psalm is het verhaal van Jezus te vertellen. De bewoordingen wijken af van die in de LXX. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst van vs 12 (zie BAND III.1) luidt: ". . . *en-de-lifjna-zijnden-mijner: vandaan-van-verre blijven-zij-staan.*"

ingerold dat in een hemd* en hem gesteld in een gedenkgraf* (dat) uitgebeiteld(was), waarin niet iemand ooit gelegen was.

54.En de dag van het toebereiden geschiedde en de sabbat lichtte op.

55.En de mede gevolgd zijnde vrouwen, die waren medegekomen uit Galilea met hem, aanschouwden het gedenkgraf en hoe gesteld werd het zielelichaam van hem,

56.en omgekeerd zijnde maakten zij gereed crèmes* en mirre. En de sabbat hielden zij rust volgens het gebod*.

150

24.1.En op de eerste van de sabbats(week), in het diepe vroege glansdonker* op het gedenkgraf kwamen zij dragend de crèmes, die zij gereed gemaakt hadden.

2.En zij vonden de steen afgewenteld* vandaan van het gedenkgraf*;

3.en erin gekomen vonden zij niet het zielelichaam* van de machtiger Jezus.

4.En het geschiedde toen zij uitwegloos* waren hieromtrent en zie twee mannen stonden bij hen in een kledij bliksemend.

5.En toen zij ontzaghebbend geschieden neervlijend (hun)vertegenwendigingen* op het land, spraken zij tot hen: wat zoeken jullie de levende bij de lijfoden*?

6.[Niet geschiedt hij hier, maar hij is tot opstanding gebracht*.]²¹⁶ Weest indachtig* hoe hij gepraat heeft tot jullie nog geschiedend in Galilea,

7.zeggend: dat het noodzakelijk is dat de stichtzoon van de menselijke overgeleverd werd in de handen van verwaardende* mensen en gekruispald werd en op de derde dag tot opstanding gebracht.

8.En zij werden indachtig zijn woordinbrengen*,

*Gr.sindoon=Hebr.SáDieJN

*Gr.mnèmeion=Hebr.QèBèR

*Gr.sooma

*Gr.arooma=Hebr.BèShèM

*Gr.entolè=Hebr.MieTs'WàH

*Gr.orthros=Hebr.ShieJChàR

*Gr.kulizoo=Hebr.GáLàL

*Gr.mnèmeion=Hebr.QèBèR

*Gr.sooma

*Gr.aporos

*Gr.prosoopon=Hebr.PáNieJM

*Gr.nekros

*Gr.egeiroo= Hebr.QuWM(hoph'al)

*Gr.mimnèiskoo=Hebr.ZáKhàR²¹⁷

*Gr.ham,artaloos=Hebr.ChæTháA

*Gr.rèma= (ook) Hebr.DóBhàR

²¹⁶ Deze woorden staan niet de oudste en meests betrouwbare handschriften.

²¹⁷ In TeNaKh vertalen we dit Hebreeuwse woord met 'aanhaken bij'; in het NT houden we Griekse concordantie vast.

9.en omgekeerd zijnde vandaan van het gedenkgraf boodschapten* zij al-af* deze (dingen) aan de elf en aan al-af de overigen.

*Gr.apangngelloo
*Gr.pas=Hebr.KàL

10.En er geschiedde de Magdaleense Maria en Johanna en Maria die van Jakobus; en de overlige met haar zeiden tot de afgezonden* deze (dingen).

*Gr.apostolos

11.En te voorschijn kwamen voor de vertegenwending van hen als gezwets deze woordinbrengen*, en niet vertrouwden* zij haar.

*Gr.rèma=(ook)Hebr.DáBháR
*Gr.pisteuoo=Hebr.AáMàN

151

13²¹⁸.En kijk hier twee uit hen geschieden op die dag heengaande naar een dorp afgelegen zestig stadiën vandaan van Jeruzalem, waarvan de naam Emmaüs (is).

κ-88

14.En deze converseerden* met elkaar omtrent al deze (dingen) die opgetreden waren.

*Gr.homileoo

15.En het geschiedde* als zij converseerden en samen zochten, en Jezus zelf lijfna gekomen* ging mede heen met hen.

*Gr.kai egeneto=Hebr.WàJeHieJ

16.Maar hun ogen* waren verhard zodat zij hem niet volkènden.

*Gr.engngizoo=Hebr.QáRàB

17.En hij sprak tot hen: wat voor inbrengwoorden* (zijn) deze die jullie elkaar tegenwerpen, rond schrijdende? En zij bleven staan* somber.

*Gr.opthalmos=Hebr.NgàJieN

18.En één zich toe buigend met de naam Kleopas sprak tot hem: jij een afgezonderde* voorbijgaand huisbewoner* in Jeruzalem en niet volkènnend de (dingen) die

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

*Gr.histèmi=Hebr.NgáMàD

*Gr.monos

*Gr.paroikos

²¹⁸ In de meeste vertalingen is onder nr 12 een korte vertelling over Petrus op genomen: in de NBV, NB, en de SV zonder kanttekening. Dat doen ook F.Baader zijn "Dabhar Übersetzung" (Schömburg DInd) en André Chouraqui. In NBG1951 staat dit vers tussen vierkante haken. De oudere vertalingen SV en Luther en King James nemen vs 12 ook zonder kanttekening op. Zij volgen allen de codes Sinaïticus. In oudere handschriften ontbreekt dit vers. In latere wordt de naam van Johannes toegevoegd conform wat staat in Joh.20:3; die toevoeging vermeldt de SV in zijn kanttekening bij dit vers. De telling die van nog veel latere datum is, houden wij aan, maar nemen, in navolging van de tekstuitgave van Nesle 1950 deze regel niet op in de lopende tekst, maar in de voetnoot. De reactie van Petrus onderbreekt eigenlijk Lucas' verhaal over het wantrouwen van de apostelen t.a.v. het bericht van de vrouwen. Hier volgt vs 12: Maar Petrus opgestaan liep snel toe op het gedenkgraf en vorover nijgend kijkt hij naar de linnen (doeken) (daar)liggend (dit woord ontbreekt in sommige handschriften van de Sinaïticus) afgezonderd (idem) en hij kwam weg zich bij zichzelf verwonderend over het geschiede.

geschied zijn in haar in deze dagen?

19.En hij sprak tot hen: welke? En zij spraken tot hem: de (dingen) omtrent Jezus de Nazarener, die geschiedde (als)een man een profeet krachtig in werk en inbrenwoord* tegenover God en en al het genotenvolk*,

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

*Gr.laos=Hebr.NgàM

20.en hoe hem overgeleverd hebben de vooraangaand priesters en de vooraangaanden van ons tot een oordeel van sterven en hem kruispaalden.

21.Maar wij hoopten dat hij geschiedt (als)degene die aanstaande is om te verlossen* Israël. Maar ook met al deze (dingen) voert hij de derde dag vanaf dat deze (dingen) geschiedden.

*Gr.lutroöo=Hebr.GáAàL

22.Maar ook deden sommige vrouwen uit ons ons buiten onszelf staan, die geschiedden in het vroege glansdonker* bij het gedenkgraf*

*Gr.orthros=Hebr.ShieCháR

*Gr.mnèmeion=Hebr.QèBèR

23.en niet gevonden hebbend zijn zielelichaam*, kwamen zij zeggende dat zij ook een gezicht van werkboden* hadden gezien, die zeiden dat hij leeft*.

*Gr.sooma

*Gr.angngelos=Hebr.MàL'AàK

*Gr.zèn=Hebr.CháJáH

24.En wegkwamen sommigen van hen die met ons (zijn) tot het gedenkgraf en zij vonden zoals ook de vrouwen spraken, maar hem zagen zij niet.

25.En hij sprak tot hen: oh beseflozen en dralenden van hart* om te vertrouwen op alle (dingen) waarover de profeten* gepraat hebben:

*Gr.karsdia=Hebr.LéBh

*Gr.prophètoi=Hebr.NeBieJieM

26.Is het niet noodzakelijk dat de gezalfde* deze (dingen) lijdt en binnenkomt in zijn dunkzwaarte*?

*Gr.christos=Hebr.MàShiàCh

*Gr.doxa=hebr.KáBóWD

27.En vooraangaande vandaan van Mozes en vandaan van al de profeten bleef hij door vertolken* aan hen in al de geschriften de (dingen) omtrent hemzelf.

*Gr.dihermeneuoo

28.En zij lijfnaderden* het dorp waar zij heen gingen en hij maakte zich op om verder heen te gaan.

*Gr.engngizoo=Hebr.QáRàB

29.En zij werden krachtdadig naar hem zeggende: blijf samen met ons, omdat het tegen de avond* geschiedt en neergevlid is reeds de dag. En hij kwam binnen om te blijven samen met hen.

*Gr.hespera=Hebr.NgèRèBh

30.En het geschiedde* als hij zich neervlijt samen met hen, nemend het brood*

*Gr.kai egeneto = hebr.WàJeHieJ

*Gr.artos=Hebr.LèChèM

dankzegende* hij en het gebroken hebbend gaf het aan hun.

*Gr.euchariseoo=Hebr.BáRàK

31.En van hen werden geopend de ogen en zij volkènden* hem. En zelf geschiedde hij onverschenen vandaan van hen.

*Gr.gignooskoo=Hebr.JáDàNg

32.En zij spraken tot elkaar: niet geschiedde ons hart* brandende in ons, toen hij praatte met ons op de neemweg*, toen hijopende voor ons de schriften?

*Gr.kardia=Hebr.LéB

*Gr.hodos=Hebr.DèRèK

33.En opgestaan op dat uur keerden zij om naar Jeruzalem en zij vonden te hoop gelopen de elven en die met hen,

34.zeggende dat geschiedecht tot opstaan was gebracht* de machtiger en zich had laten zien aan Simon.

*Gr.egeiroo(pass.)=Hebr.QuWM(hiph)

35.En zij zetten uiteen de (dingen) op de neemweg en hoe hij volkènd werd door hen bij het brokkelen van het brood*.

*Gr.artos=Hebr.LèChèM

36.En toen zij deze (dingen) bepraatten, stind hij zelf in het midden van hen.

37.En ontsteld* en in ontzag geschiedend, dunkte het hen een beluchting* te aanschouwen.

*Gr.ptoeoo=Hebr.CháTàT

*Gr.pneuma=Hebr.RuWàCh

38.En hij sprak tot hen: wat zijn jullie teruggedeinsd en waardoor treden berekeningen omhoog in jullie harten?

39.Ziet mijn handen en mijn voeten, dat ik zelf geschied. Betast mij en ziet, dat een beluchting vlees* noch botten* heeft, zoals jullie aanschouwen dat ik heb.²¹⁹

*Gr.sarx=Hebr.BáSháR

41.En toen zij het nog wantrouwden vandaan van de vreugde* en zich verwonderden, sprak tot hen: hebben jullie iets eetbaars hier?

*Gr.chara=Hebr.SsieMÇháH

42.En zij gaven aan hem van een vis* (die)gebraden(was) een deel.

*Gr.ichthus=Hebr.DàG

*Gr.optos=Hebr.TsèLieJ

43.En het genome hebbend voor hun vertegenwendiging* at hij.

*Gr.prosoopon=Hebr.PóNieJM

44.En hij sprak tot hen: deze (zijn) mijn inbrenghoorden* die ik bepraat heb bij jullie, nog geschiedend samen

*Gr.logos=Hebr.DáBháR

²¹⁹ De nu volgende regel, die in de meeste vertalingen als bvs 40 is opgenomen, staat niet in de meest betrouwbare handschriften: "en dit sprekend toonde hij hun de handen en de voeten..

met jullie, dat het noodzakelijk is dat volledig gemaakt wordt al-af* het geschrevene in de wetsuitleg* van Mozes en door de profeten en de bepralingen* over mij.

45. Toen opende hij van hun het besef om onderwezen te zijn* in de Schriften.

46. En hij sprak tot hen dat alzo geschreven is dat lijdt de gezelfde* en dat hij opstaat bij de lijfdoden* vandaan op de derde dag,

47 en dat aangekondigd wordt op de naam van hem besefverandering tot verduwing van verwaardingen* aan alle naties** - vooraangaande vandaan van Jeruzalem.

48. Jullie(zijn) getuigen van deze (dingen),

49. en zie ik zend af het voorgelegde* van mij omvamende op jullie. Maar jullie moeten neerzitten in de stad totdat jullie aangekleed zijn* vanuit de hoge met kracht*.

50. En hij voerde hen uit tot bij Bethanië, en hoogheendragend* zijn handen zegende hij hen in*.

51. En het geschiedde als hij hen inzegende dat hij afstand nam vandaan van hen.

52. En zij keerden om naar Jeruzalem met vreugde* groot.

53. En zij geschiedden door alles heen in de tempel inzegende God.

*Gr.pas=Hebr.KâL

*Gr.nomos=Hebr.TóWRáH

*Gr.psalmoi=Hebr.TeHieLLieJM

*Gr.sunhienai=Hebr.SháKhàL

*Gr.christos=Hebr.MàShieàCh

*Gr.nekros

*Gr.hamartia=Hebr.ChæTháAáH;**Gr.
[ethnos=Hebr.GóWJ

*Gr.apangngelloo=Hebr.NáGàD

*Gr.endunoo=Hebr.LáBàSj

*Gr.dunamis=Hebr.KoàCh

*Gr.aireoo=Hebr.NáSsáA

*Gr.eulogoo=Hebr.BáRàK

*Gr.chara=Hebr.SsieM'CháH